

IETEIKUMI

noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas
un terorisma un proliferācijas finansēšanas
novēršanas un sankciju riska pārvaldīšanas
**iekšējās kontroles sistēmas izveidei
un klientu izpētei**

Saturs

Ievads	4
1. Risku novērtējums	6
1.1. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas riska novērtējums	6
1.2. Sankciju riska novērtējums	8
2. Iekšējās kontroles sistēma	11
2.1. Iekšējās kontroles sistēmas neatkarība un efektivitāte	11
2.2. Trīs aizsardzības līnijas	11
2.3. Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēma	12
2.3.1. Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēma un tās mērķis	12
2.3.2. Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmas izveides pamatprincipi	13
2.3.3. Riska faktori un punktu piešķiršana riska faktoriem	15
2.3.4. Izņēmuma gadījumi (īpatnības) klienta skaitliskā riska novērtējuma sistēmas izveidē	17
2.4. Pārvaldība (governance)	17
2.4.1. Par NILLTPFN atbildīgie darbinieki	17
2.4.2. Atbildīgo darbinieku kvalifikācija un atbilstības novērtēšana	17
2.4.3. Risku kontroles un darbības atbilstības kontroles funkciju nodalīšana	19
2.4.4. Komitejas lēmumu pieņemšanai par paaugstināta riska klientiem	20
2.5. Apmācības	21
2.6. Iekšējais audits	22
2.7. Neatkarīgais audits	22
3. Klientu izpēte	24
3.1. Klientu izpētes vispārīgie jautājumi	24
3.1.1. Klientu izpētei nepieciešamās informācijas apjoms un veids	25
3.1.1.1. Apjoms	25
3.1.1.2. Veids	26
3.1.2. Augsta riska trešā valsts un paaugstināta riska jurisdikcija	28
3.1.3. Saistības ar augsta riska trešo valsti un paaugstināta riska jurisdikciju noteikšana	28
3.1.4. Saistības ar Latvijas Republiku noteikšana	30
3.1.4.1. Saistības noteikšana klientam fiziskajai personai	30
3.1.4.2. Saistības noteikšana klientam juridiskajai personai	30
3.1.5. Vadības piekrišanas saņemšana sadarbībai ar klientu, kas saistīts ar augsta riska trešo valsti	31
3.1.6. Avoti, kurus var izmantot valsts riska noteikšanā	32
3.1.7. Publiski pieejamās informācijas izvērtēšana	33
3.1.8. Klienta, kuru pārvalda maksātnespējas procesa administrators, izpēte	35
3.1.9. Čaulas veidojumi	36
3.2. Klientu identifikācija	39
3.2.1. Klātienē identifikācija	39
3.2.1.1. Fizisko personu identifikācija	40
3.2.1.2. Juridisko personu identifikācija	41
3.2.1.3. Juridisko veidojumu identifikācija	41
3.2.1.4. Personu apliecināšana dokumenta pārbaude reģistrā	42
3.2.1.5. Personu apliecināšana dokumenta datu atjaunošana	42
3.2.2. Neklātienē identifikācija	43
3.3. Vienkāršotā klienta izpēte	46
3.4. Padziļinātā klienta izpēte	48
3.4.1. Padziļinātās izpētes prasības	48

3.4.2. Padziļinātā izpēte atbilstoši klientu izpētes noteikumu 1. pielikumam	48
3.4.3. Padziļinātā izpēte atbilstoši klientu izpētes noteikumu 2. pielikumam	51
3.4.4. Padziļinātā izpēte atbilstoši klienta riska skaitliskā novērtējuma rezultātiem	51
3.4.5. Periods, par kādu jāveic padziļinātā izpēte.....	52
3.4.6. Savstarpēji saistītu klientu grupas noteikšana.....	53
3.4.7. Padziļinātā izpēte savstarpēji saistītu klientu grupai	56
3.4.8. Pasākumi padziļinātās izpētes ietvaros.....	57
3.4.9. Padziļinātā izpēte, veicot gadījuma rakstura darījumu	59
3.5. Patiesais labuma guvējs (PLG)	60
3.5.1. PLG noskaidrošana.....	60
3.5.2. Pārliccināšanās par PLG.....	62
3.5.3. Sarežģītas klienta struktūras noteikšana	65
3.5.4. PLG – persona, kura ieņem amatu augstākās pārvaldības institūcijā	66
3.5.5. Noskaidrotais PLG neatbilst Uzņēmumu reģistrā reģistrētajam PLG.....	67
3.6. Darījuma attiecības ar klientu, kas ir politiski nozīmīga persona (PNP)	69
3.6.1. PNP noteikšana.....	69
3.6.2. PNP piemērojamais padziļinātās izpētes apjoms.....	71
3.7. Līdzekļu izcelsme un labklājības izcelsme.....	72
3.8. Dokumentu glabāšana	75
3.9. Darījuma attiecību uzraudzība	75
3.10. Korespondējošās attiecības.....	76
4. Ziņošana un informācijas sniegšana iestādēm.....	77
4.1. Ziņošana Finanšu un kapitāla tirgus komisijai (ceturkšņa atskaites, pieprasījumi)	77
4.2. Ziņošana Finanšu izlūkošanas dienestam.....	79
4.3. Ziņošana Valsts drošības dienestam.....	79
Noslēguma jautājums	80

Ievads

1. Finanšu un kapitāla tirgus komisija (turpmāk – Komisija) ir izstrādājusi ieteikumus kredītiestādēm, maksājumu un elektroniskās naudas iestādēm, privātajiem pensiju fondiem, ieguldījumu brokeru sabiedrībām, ieguldījumu pārvaldes sabiedrībām, alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem, apdrošināšanas sabiedrībām, ciktāl tās sniedz dzīvības apdrošināšanas vai citus ar līdzekļu uzkrāšanu saistītus apdrošināšanas pakalpojumus, apdrošināšanas starpniekiem, ciktāl tie sniedz dzīvības apdrošināšanas vai citus ar līdzekļu uzkrāšanu saistītus apdrošināšanas pakalpojumus, pārapirošināšanas sabiedrībām un visu šo subjektu dalībvalstu un trešo valstu filiālēm Latvijas Republikā, kā arī krājaizdevu sabiedrībām (turpmāk visi kopā un katrs atsevišķi – iestāde) noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas (turpmāk – NILLTPFN) un sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēmas (turpmāk – IKS) izveidei un klientu izpētei (turpmāk – rokasgrāmata). Rokasgrāmatā sniegtie skaidrojumi attiecināmi uz katru iestādi tiktāl, cik tie atbilst iestādes darbības specifikai, sniegtajiem pakalpojumiem un produktiem, kā arī ievērojot iestādes darbībai piemītošo risku.

2. Ievērojot Komisijas 21.08.2019. normatīvo noteikumu Nr. 135 "Klientu izpētes, klientu padziļinātās izpētes un skaitliskā riska novērtējuma sistēmas izveides normatīvie noteikumi" (turpmāk – klientu izpētes noteikumi) prasības, Komisija izdod rokasgrāmatu, lai:

2.1. skaidrotu uz risku balstītas pieejas (*risk based approach*) īstenošanu atbilstoši klientu izpētes noteikumu prasībām;

2.2. skaidrotu klientu izpētes noteikumos noteiktās prasības klientu skaitliskā riska novērtējuma sistēmas izveidei;

2.3. skaidrotu normatīvajos aktos noteiktos pasākumus, kas veicami klientu izpētes (standarta, vienkāršotās un padziļinātās) ietvaros;

2.4. sniegtu ieteikumus, pamatojoties uz labāko praksi noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomā.

3. Rokasgrāmatas saturs veidots atbilstoši NILLTPFN pamatprincipiem šādās nodaļās un atbilstošās apakšnodaļās, proti:

3.1. pirmā nodaļa "Risku novērtējums" skaidro noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas (turpmāk – NILLTPF) riska un sankciju riska novērtējuma veikšanas nepieciešamību un pamatelementus, lai iestāde izveidotu atbilstošu IKS;

3.2. otrā nodaļa "Iekšējās kontroles sistēma" ietver būtiskākās IKS pamatprasības, apakšnodaļās skaidrojot katra atsevišķā IKS elementa mērķi un nepieciešamās darbības, lai mērķi īstenotu;

3.3. trešā nodaļa "Klientu izpēte" skaidro klientu izpētes veidus – standarta, vienkāršotā un padziļinātā –, ko piemēro atbilstoši klienta riskam. Šīs nodaļas apakšnodaļās ietverti skaidrojumi un piemēri par izpētes pasākumu tvērumu un dziļumu atkarībā no riska, kā arī papildus sniegti skaidrojumi par atsevišķiem klientu izpētes pasākumiem, kuru piemērošanā nepieciešama vienota izpratne par pamatprincipiem;

3.4. ceturtnā nodaļa "Ziņošana un informācijas sniegšana iestādēm" ietver jautājumus un atbildes saistībā ar Komisijai sniedzamajiem NILLTPF riska ekspozīcijas pārskatiem, kā arī par būtiskāko attiecībā uz iestādes pienākumu ziņot Finanšu izlūkošanas dienestam un Valsts drošības dienestam.

Papildus ir paredzēts izstrādāt citas nodaļas, kā arī regulāri pilnveidot rokasgrāmatu atbilstoši identificētajiem problēmjaudājumiem un nepieciešamajiem skaidrojumiem.

4. Rokasgrāmatas mērķis ir stiprināt uz risku balstītas pieejas īstenošanu, veicot NILLTPFN jomas prasību īstenošanu un NILLTPF riska pārvaldīšanu. Uz risku balstīta pieeja nozīmē, ka iestāde NILLTPF risku (turpmāk arī – risks) identificē, novērtē, izprot un piemēro riska pārvaldīšanas pasākumus atbilstoši riskam, kādam iestāde ir pakļauta, ar mērķi risku efektīvi mazināt. NILLTPFN pasākumi nosakāmi atbilstoši riska izvērtējumam – iestādes darbībai piemītošajam riskam (iestāde, izstrādājot savas darbības stratēģiju (klientu politiku), nosaka, kādus klientus tā piesaista un apkalpo, kādus pakalpojumus un produktus piedāvā, kādus kanālus izmanto pakalpojumu un produktu izplatīšanā) un klientam individuāli piemītošajam riskam (izvērtējot visus risku ietekmējošos apstākļus – klienta risku, valsts un ģeogrāfisko risku, klienta izmantoto pakalpojumu un produktu risku, pakalpojumu un produktu piegādes kanālu risku). Jo zemāks klienta risks, jo mazāks ir izpētes apjoms un dziļums, savukārt jo augstāks klienta risks – jo izpētes apjoms lielāks un izpēte dziļāka. Šis princips ar piemēriem skaidrots attiecīgajās rokasgrāmatas nodaļās. Papildus iestādei nepieciešams izstrādāt efektīvu sistēmu, kas ļautu konstatēt (verificēt), vai iepriekš iegūtie klientu izpētes dati ir patiesi un atbilstoši (piemēram, datu iegūšana un pārbaude no uzņēmumu reģistru datu bāzēm, datu pārbaude publiski pieejamos avotos), kā arī efektīvu darījumu uzraudzības sistēmu, kas ļautu pārlicināties par sākotnēji iegūtās informācijas par saimniecisko vai personisko darbību, darījumu apjomu, līdzekļu un labklājības izcelsmes atbilstību un patiesību). Tomēr, ievērojot to, ka katrai iestādei ir atšķirīgi piedāvātie produkti un pakalpojumi, kā arī klientu bāze un tiem piemītošais risks, vienas iestādes piemērotie pasākumi var atšķirties no cita iestādes piemērotajiem pasākumiem. Rokasgrāmatā sniegtie skaidrojumi un piemēri tiks pilnveidoti un papildināti atbilstoši praksē konstatētajām problēmām.

5. Rokasgrāmatā, lai skaidrotu normatīvo aktu prasības un iestādes sagaidāmo rīcību, ir sniegti vairāki piemēri. Izmantojot piemērus kā skaidrojošu informāciju, tos nevar piemērot visiem gadījumiem vienādi bez izvērtējuma, jo situācijas var būt atšķirīgas. Reāli faktiskie apstākļi, lai arī sākotnēji varētu šķist līdzīgi apstākļiem, kas minēti piemēros, var atšķirties, tieši izvērtējot faktisko apstākļu detaļas, kā rezultātā var būt situācija, ka iestādei nepieciešams piemērot atšķirīgus vai papildu pasākumus no piemērā minētajiem. Tāpat iestādes rīcību nosaka tās NILLTPF riska novērtējums un risku politika, savukārt rokasgrāmatā norādītie piemēri nav pamatoti ar konkrētu risku novērtējumu un politiku.

1. Risku novērtējums

1.1. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas riska novērtējums

6. Lai iestāde izveidotu savam riskam atbilstošu NILLTPFN IKS, tostarp ievērotu uz risku balstītu pieeju un piemērotu riskam atbilstošus klientu izpētes pasākumus, vispirms ir nepieciešams veikt iestādes NILLTPF riska novērtējumu, lai noskaidrotu, novērtētu un izprastu, kādam riskam iestāde ir pakļauta. NILLTPF riska novērtējumā iestāde izvērtē noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma finansēšanas un proliferācijas finansēšanas riskus atbilstoši specifikai, kas piemīt tās iestādes pakalpojumiem un klientu lokam, pakalpojumu un produktu izplatīšanas ģeogrāfijai (piemēram, ņemot vērā jurisdikcijas, kurās iestādei ir filiāles, pārstāvniecības u.tml.) un pakalpojumu un produktu piegādes kanāliem (piemēram, vai tiek izmantoti aģentu, starpnieku pakalpojumi, vai pakalpojumi un produkti tiek piedāvāti tiešsaistē (*online*)). Pamatojoties uz NILLTPF riska novērtējuma rezultātiem, iestāde izvērtē un nosaka savu riska apetīti¹.

7. Ņemot vērā NILLTPF riska novērtējuma mērķi, NILLTPF riska novērtējumu nepieciešams aktualizēt, regularitāti nosakot atbilstoši piemītošajiem riskiem, bet ne retāk kā reizi trijos gados, kā arī gadījumos, kad iestāde veic būtiskas izmaiņas, piemēram, pakalpojumu un produktu klāstā, to piegādes kanālos. Kredītiestādēm, ņemot vērā to darbībai piemītošo risku, nepieciešams veikt NILLTPF riska novērtējuma aktualizēšanu ne retāk kā reizi 18 mēnešos.

8. Iestādei nepieciešams izvērtēt, vai risks, kādam iestāde ir pakļauta, ir mainījies – vai tiek identificēti jauni apstākļi, kas ietekmē risku –, un veikt NILLTPF riska novērtējuma aktualizēšanu, novērtējot, vai esošie NILLTPF riska pārvaldīšanas un mazināšanas pasākumi atbilst riskam. NILLTPF riska novērtējums ļauj iestādei noteikt arī prioritātes NILLTPF riska pārvaldīšanā un efektīvi veikt tai nepieciešamo resursu plānošanu un izmantošanu (piemēram, nepieciešamās informācijas tehnoloģiju (turpmāk – IT) sistēmas, darbiniekus un to kvalifikāciju). Iestādei nepieciešams nodrošināt atbilstošus un pietiekamus resursus tai piemītošā riska pārvaldīšanai un mazināšanai.

9. Atbilstoši Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma (turpmāk – Likums) prasībām iestāde, veicot risku novērtējumu, ņem vērā:

9.1. riskus, kurus identificējusi Eiropas Komisija Eiropas Savienības NILLTPF risku novērtējumā²;

9.2. riskus, kuri identificēti nacionālajā NILLTPF risku novērtēšanas ziņojumā, kā arī uzraudzības iestādes riska vērtējumā;

9.3. citus iestādei raksturīgos riskus;

9.4. Eiropas Banku iestādes 04.01.2018. Kopīgajās pamatnostādnēs saskaņā ar Direktīvas (ES) 2015/849 17. pantu un 18. panta 4. punktu par vienkāršotu un pastiprinātu klienta uzticamības pārbaudi un faktoriem, kas kredītiestādēm un finanšu iestādēm ir jāņem vērā, novērtējot nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un teroristu finansēšanas risku,

¹ Riska līmeni, ko iestāde akceptē un spēj pārvaldīt.

² Piemēram, par 2019. gadu pieejams:

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/supranational_risk_assessment_of_the_money_laundering_and_terrorist_financing_risks_affecting_the_union.pdf

kurš saistīts ar darījuma attiecībām un gadījuma rakstura darījumiem,³ (turpmāk – EBI Pamatnostādnes) minētos riska faktoros.

Piemērs

Pamatojoties uz risku novērtējumu, iestāde nosaka, ka tā zema riska klientus, izmantojot drošu veidu, identificēs neklātienē. Atkarībā no neklātiens identifikācijas veida, neklāties identifikācijai var piemist paaugstināts risks, un risku novērtējumā tas ir jāņem vērā. Tomēr tā izvērtēšana ne vienmēr automātiski paredzēs, ka visi klienti, kas identificēti neklātienē, ir augsta riska klienta. Nepieciešams ņemt vērā klientu kategoriju, kam šāds identifikācijas veids ir atļauts (piemēram, Latvijas Republikas rezidenti), kāds (cik drošs) ir pieļaujamais neklāties identifikācijas veids, kādus pakalpojumus, izmantojot neklāties identifikāciju, iestāde nodrošina. Risku novērtējumā iestādei nepieciešams atspoguļot savu izvērtējumu un argumentus par savu slēdzienu.

10. Nosakot NILLTPF risku, kādam iestāde pakļauta, nepieciešams izvērtēt:

10.1. sākotnējo (*inherent*) risku – risku, kādam iestāde pakļauta, nepiemērojot riska pārvaldīšanas un mazināšanas pasākumus;

10.2. NILLTPF riska pārvaldīšanas pasākumu efektivitāti;

10.3. to, kāds ir atlikušais (*residual*) risks (izvērtējot sākotnējo risku un kontroles pasākumu efektivitāti).

Tādējādi, lai noteiktu iestādei piemītošo NILLTPF risku, izmanto šādu formulu:

Sākotnējais (*inherent*) risks – NILLTPF riska pārvaldīšanas pasākumu efektivitāte
= atlikušais (*residual*) risks.

11. Nosakot iestādei piemītošo **sākotnējo risku**, iestāde novērtē vismaz šādas kategorijas:

11.1. klienta risks (piemēram, klientu, kas uzskatāmi par politiski nozīmīgām personām (turpmāk arī – PNP), kredīta apgrozījums⁴; klientu, kuru saimnieciskās vai personiskās darbības veids uzskatāms par augsta riska, kredīta apgrozījums, u.tml.);

11.2. valsts un ģeogrāfiskais risks (piemēram, klientu, kuru rezidences vai reģistrācijas valsts ir paaugstināts riska valsts, kredīta apgrozījums; klientu saņemtie maksājumi no paaugstināta riska valstīm u.tml.);

11.3. klienta izmantoto pakalpojumu un produktu risks (piemēram, klientu, kuri izmanto privātbankiera pakalpojumus, apgrozījums; klientu, kuri izmanto uzticības (trasta) vai fiduciāro darījumu pakalpojumus, apgrozījums u.tml.);

11.4. pakalpojumu un produktu piegādes kanālu risks (piemēram, neklātienē identificēto klientu kredīta apgrozījums; klientu, kurus identificējis iestādes aģents, kredīta apgrozījums; klientu, kas ir e-komersanti, kredīta apgrozījums; klientu – finanšu iestāžu, kas reģistrētas ārpus Eiropas Savienības, kredīta apgrozījums u.tml.).

12. Papildus 11. punktā minētajiem var tikt noteikti vēl citi rādītāji. Katrā kategorijā iestāde vērtē risku paaugstinošos faktoros, atbilstoši kuru vērtējumam nosaka kategorijai

³ https://esas-joint-committee.europa.eu/Publications/Guidelines/Guidelines%20on%20Risk%20Factors_LV_04-01-2018.pdf.

⁴ Klienta ienākošo maksājumu apgrozījums; gadījumos, kad iestādes darbība un sniegtie pakalpojumi neietver maksājumu veikšanu, ar kredīta apgrozījumu tiek saprasts klienta darījumu apmērs.

piemītošo risku. Iegūstot katras kategorijas vērtējumu, iestāde nosaka algoritmu kopējā sākotnējā riska noteikšanai.

13. Nosakot iestādes **NILLTPF riska pārvaldīšanas pasākumu efektivitāti**, iestāde izvērtē pasākumus, ko tā piemēro NILLTPF riska pārvaldīšanā, lai novērstu NILLTPF un nodrošinātu, ka tiek identificēti riska faktori (piemēram, IT sistēmas, kuras tiek izmantotas, politiku un procedūru prasības, to aktualizēšana, kvalitātes nodrošināšanas mehānismi, personālrесурсu pietiekamība un kvalitāte, vadības informētība un iesaiste, audita rekomendāciju ieviešanas savlaicīgums u.tml.). Katram pasākumam iestāde piešķir vērtējumu (piemēram, atbilstošs, neatbilstošs, būtisks uzlabojums, nebūtisks uzlabojums). Iegūstot katra individuālā pasākuma vērtējumu, iestāde nosaka kopējo pasākumu efektivitāti.

14. **Atlikušais risks** tiek noskaidrots pēc tam, kad ir novērtēts sākotnējais risks un ņemti vērā piemērotie NILLTPF riska pārvaldīšanas pasākumi un to efektivitāte. Būtiski atzīmēt, ka, aprēķinot atlikušo risku pēc 10. punktā minētās formulas, sākotnējam riskam ir piešķirams lielākais svārs, jo, lai arī cik efektīva būtu IKS darbība, tā pastāvošo jeb sākotnējo risku nevar samazināt līdz nullei.

15. Veicot NILLTPF riska novērtējumu, iespējams piemērot dažādas detalizācijas riska novērtējuma matricas, piemēram:

NILLTPF draudi					
A	V	V	VA	A	A
VA	V	V	VA	VA	A
V	VZ	V	V	VA	VA
VZ	VZ	VZ	V	V	V
Z	Z	VZ	VZ	V	V
	Z	VZ	V	VA	A
	Augsts (A)	Vidēji augsts (VA)	Vidējs (V)	Vidēji zems (VZ)	Zems (Z)

NILLTPF draudi			
A	V	A	A
VA	Z	V	A
Z	Z	Z	V
	Z	VZ	A
	Augsts (A)	Vidējs (V)	Zems (Z)

16. Tas, kādu risku novērtējuma matricu iestāde piemēro, ir atkarīgs no iestādes darbības, tās lieluma, klientu bāzes. Piemēram, iestādes ar mazāku klientu bāzi vai nelielu piedāvāto produktu un pakalpojumu klāstu biežāk izmanto risku novērtējuma matricu, kas paredz zemu, vidēju un augstu risku. Savukārt gadījumos, kad iestādes darbība un lielums to pieļauj un klientu bāzi veido dažādu profilu klienti un attiecīgi būtu piemērots niansētāks risku sadalījums efektīvai to novērtēšanai, iestāde var izmantot risku novērtējuma matricu, kas paredz sīkāku risku iedalījumu.

1.2. Sankciju riska novērtējums

17. Sankciju riska novērtējums līdzīgi kā NILLTPF riska novērtējums ir nepieciešams, lai iestāde atbilstoši savam darbības veidam noskaidrotu, novērtētu, izprastu un pārvaldītu savai darbībai piemītošo sankciju risku. Sankciju riska novērtējuma viens no galvenajiem

uzdevumiem ir identificēt riskus, kas saistīti ar iespējamo sankciju regulējuma "apiešanu", kur sankciju skrīnings ir nepietiekams, lai nodrošinātu efektīvu sankciju regulējuma ievērošanu. Vienlaikus svarīgi atzīmēt, ka sankciju skrīnings (*screening*) nodrošināms neatkarīgi no riska novērtējuma, darījumu summas un klienta riska (izņemot darījumus iestādes ietvaros, tostarp maksājumus vienas iestādes ietvaros, ja tiek nodrošināts klientu datubāzes regulārs (vismaz reizi diennaktī) skrīnings).

18. Lai arī NILLTPF un sankciju risks ir dažādi riski (piemēram, no NILLTPF viedokļa valstij, kas atrodas sankcijām pakļautas pierobežā, nepiemītis paaugstināts risks (tā netiek uzskatīta, piemēram, par valsti ar augstu korupcijas risku vai augstu noziedzīgu nodarījumu risku), savukārt no sankciju riska viedokļa šai pašai valstij, ņemot vērā tās atrašanās vietu, būs paaugstināts ģeogrāfiskais risks, kas saistīts ar sankciju risku), to novērtējumu var veikt vienlaicīgi un šo abu risku novērtējumu apvienot vienā dokumentā.

19. Veicot sankciju riska novērtējumu, iestāde ņem vērā risku ietekmējošos apstākļus gan attiecībā uz tās klientiem, gan attiecībā uz savai darbībai, pakalpojumiem un to sniegšanas reģioniem piemītošo risku.

20. Sankciju risku, kādam iestāde pakļauta, nosaka pēc līdzīga mehānisma kā analizējot NILLTPF risku, proti, izvērtējot:

20.1. sākotnējo (*inherent*) risku, kam iestāde pakļauta, – sankciju risku, kādam iestāde pakļauta, nepiemērojot sankciju riska pārvaldīšanas un mazināšanas pasākumus;

20.2. sankciju riska pārvaldīšanas pasākumu efektivitāti;

20.3. to, kāds ir atlikušais (*residual*) risks (izvērtējot sākotnējo risku un kontroles pasākumu efektivitāti).

Tādējādi, lai noteiktu iestādei piemītošo sankciju risku, izmanto šādu formulu:

Sākotnējais (*inherent*) risks – sankciju riska pārvaldīšanas pasākumu efektivitāte = atlikušais (*residual*) risks.

21. Nosakot savai darbībai piemītošo **sākotnējo sankciju risku**, iestāde nosaka risku paaugstinošos faktorus, kas piemīt tās klientu bāzei un iestādes pašas darbībai, atbilstoši kuru vērtējumam nosaka sākotnējo risku.

22. Nosakot iestādes **sankciju riska pārvaldīšanas un kontroles pasākumu efektivitāti**, iestāde izvērtē pasākumus, ko tā piemēro sankciju riska pārvaldīšanā, lai ievērotu sankciju prasības un nodrošinātu, ka tiek identificēti sankciju risku paaugstinoši faktori (piemēram, sistēmas un prasības klientu un to darījumu, tostarp maksājumu, uzraudzībai (*screening*)). Katru pasākumu iestāde novērtē (piemēram, kā atbilstošu, neatbilstošu, būtiski uzlabojumu, nebūtiski uzlabojumu). Iegūstot katra individuālā pasākuma vērtējumu, iestāde nosaka kopējo pasākumu efektivitāti. Piemēram, nebūtu pieļaujami, ka iekšējās kontroles pasākumi tiek novērtēti kā efektīvi, tikai pamatojoties uz apstākli, ka nav konstatēti gadījumi saistībā ar sankciju pārkāpšanu vai apiešanu.

23. **Atlikušais risks** tiek noskaidrots pēc tam, kad ir novērtēts sākotnējais risks un ņemti vērā un novērtēti piemērotie sankciju riska pārvaldīšanas pasākumi un to efektivitāte. Iestāde novērtē atlikušā riska lielumu, piemērojot iestādes izstrādātās riska lieluma novērtējuma gradācijas.

Līdzīgi kā NILLTPF riska novērtējumā arī sankciju riska novērtējumā ir iespējams piemērot dažādas riska novērtējuma matricas atkarībā no iestādes darbības, lieluma, piedāvātajiem pakalpojumiem un klientu bāzes (matricas izvēles principus skatīt 1.1. apakšnodaļā).

24. Iestāde izstrādā pasākumu plānu IKS atbilstības nodrošināšanas nepārtrauktībai, kas ietver sankciju riska un NILLTPF riska pārvaldīšanas un mazināšanas pasākumus.

25. Iestāde izstrādā un dokumentē sankciju riska novērtēšanas metodoloģiju. Izstrādājot sankciju riska pārvaldīšanas un NILLTPF metodoloģiju, iestāde var izmantot starptautisko organizāciju izstrādātās risku novērtēšanas vadlīnijas, piemēram, *Wolfsberg* grupas vadlīnijas (pieejamas šeit: <https://www.wolfsberg-principles.com/sites/default/files/wb/pdfs/faqs/17.%20Wolfsberg-Risk-Assessment-FAQs-2015.pdf>).

2. Iekšējās kontroles sistēma

26. Pēc tam, kad iestāde ir izstrādājusi NILLTPF riska un sankciju riska novērtējumus, tā atbilstoši šo risku novērtējumu secinājumiem izveido, uztur un attīsta savai saimnieciskajai darbībai piemērotu NILLTPFN un sankciju riska pārvaldīšanas IKS.

2.1. Iekšējās kontroles sistēmas neatkarība un efektivitāte

27. IKS nepieciešams būt efektīvai un neatkarīgai, pievēršot uzmanību arī tam, lai IKS nodrošinātu, ka normatīvo aktu prasības konsekventi un vienādi tiek izpildītas attiecībā uz visiem klientiem, tostarp klientiem, kas tieši vai netieši saistīti ar iestādes akcionāriem, kā arī iestādes augstāko vadību. Piemēram, lemjot jautājumus par klientiem, kuru patiesais labuma guvējs (turpmāk – PLG) ir ar iestādi saistīta persona, pieņemtajiem lēmumiem būtu jābūt tādiem pašiem, kādi tie tiktu pieņemti attiecībā uz klientiem, kuri nav saistīti ar iestādes akcionāriem vai augstāko vadību (valde, padome).

28. Iestāde nodrošina neatkarīgu lēmumu pieņemšanu, tostarp par NILLTPFN pārraudzību atbildīgais valdes loceklis (vai augstākās vadības pilnvarots pārstāvis), pieņemot lēmumu, nodrošina interešu konflikta novēršanu un nepieņem lēmumus par jautājumu, kurā ir vai var būt interešu konflikts. Par NILLTPFN pārraudzību atbildīgais valdes loceklis (vai augstākās vadības pilnvarots pārstāvis), piedaloties valdes darbā un lemjot par iestādes valdes kompetencē esošiem jautājumiem, primāri vadās no NILLTPFN jomas perspektīvas.

2.2. Trīs aizsardzības līnijas

29. NILLTPF riska un sankciju riska efektīvu pārvaldību kredītiestāde īsteno trīs aizsardzības līnijās (*line of defense*). Izveidojot IKS un izstrādājot iekšējos normatīvos aktus, kredītiestāde un ieguldījumu brokeru sabiedrība paredz pienākumu, pilnvaru un atbildības sadalījumu starp aizsardzības līnijām.

30. Trīs aizsardzības līniju principa ievērošanu nodrošina arī citas iestādes, ja tas atbilst to saimnieciskās darbības apmēram un būtībai.

31. Pirmo aizsardzības līniju (*first line of defense*) veido iestādes darbinieki, kas iesaistīti pakalpojumu un produktu izveidē un pārdošanā vai klientu, pakalpojumu un produktu darbības atbalstīšanā. Pirmās aizsardzības līnijas ietvaros var izveidot struktūrvienību (vai noteikt atsevišķus darbiniekus), kas veic ar NILLTPF riska un sankciju riska pārvaldīšanu saistītas funkcijas (piemēram, darījumu monitoringu, maksājumu skrīningu).

32. Pirmās aizsardzības līnijas pienākums ir pārvaldīt NILLTPF risku un sankciju risku tiktāl, cik tas iespējams klientu, pakalpojumu un produktu darbības atbalstīšanas rezultātā (piemēram, politikās un procedūrās iestāde var noteikt, ka pirmās aizsardzības līnijas pienākums ir identificēt noteiktas aizdomīgu darījumu pazīmes, kuras var konstatēt, veicot klientu apkalpošanu klātienē, papildus paredzot pienākumu par identificēto ziņot citai struktūrvienībai vai darbiniekam, kas organizatoriski atrodas otrajā aizsardzības līnijā; iestāde var noteikt pienākumu klientu apkalpošanas speciālistam, klientam ierodoties klātienē iestādē, parliedzināties, ka klienta izpētei nepieciešamā informācija ir aktuāla

u.tml.). Iestādes ar lielu klientu loku var noteikt pirmajai aizsardzības līnijai arī pienākumu veikt klientu izpēti vai atsevišķas tās veikšanai nepieciešamās darbības.

33. Otrā aizsardzības līnija (*second line of defense*) nodrošina NILLTPF riska un sankciju riska kontroles funkciju, tostarp, otrā aizsardzības līnija uzrauga pirmo aizsardzības līniju. Papildus, ievērojot iestādes apmēru un struktūru, otrā aizsardzības līnija var veikt arī NILLTPF riska un sankciju riska pārvaldīšanas īstenošanas pasākumus, nodrošinot, piemēram, darījumu uzraudzību (piemēram, iestāde nosaka atsevišķas aizdomīgu darījumu pazīmes, par kuru identificēšanu ir atbildīga pirmā aizsardzības līnija, savukārt otrā aizsardzības līnija ir atbildīga par visaptverošu darījumu uzraudzības procesa veikšanu, kas tiek nodrošināts, izmantojot speciālu darījumu uzraudzības sistēmu un uzraudzības scenāriju rezultātu analīzi). Šīs aizsardzības līnijas pienākums ir veikt turpmāku padziļinātu, neatkarīgu un visaptverošu NILLTPF riska un sankciju riska identificēšanu, mērīšanu, novērtēšanu, analīzi un uzraudzību, regulāri ziņot iestādes vadībai (gan valdei, gan padomei) par novērtējuma rezultātiem un veikt NILLTPF riska un sankciju riska pārvaldi savas funkcijas ietvaros.

34. Trešā aizsardzības līnija (*third line of defense*) ir iekšējais audits, kura pienākums ir neatkarīgi uzraudzīt pirmās un otrās aizsardzības līnijas struktūrvienību rīcību NILLTPF riska un sankciju riska pārvaldīšanā.

35. Iestāde politikās un procedūrās nosaka darbinieku pienākumus un veicamās darbības, lai nodrošinātu normatīvo aktu prasību izpildi, definējot funkcijas, par kurām atbildīga ir katra no trim aizsardzības līnijām. Iestādei jāpiešķir pietiekoši resursi, lai tās spētu nodrošināt efektīvu NILLTPF riska un sankciju riska pārvaldīšanas funkciju izpildi atbilstoši noteiktajām funkcijām.

2.3. Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēma

2.3.1. Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēma un tās mērķis

36. Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēma ir IKS sastāvdaļa, kuras mērķis ir novērtēt klientam piemītošo risku un veikt tam atbilstošus izpētes pasākumus. Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēma atspoguļo klienta NILLTPF risku skaitliskā izteiksmē, izmantojot uz risku balstītu pieeju.

37. Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēma kalpo kā rīks, lai ieviestu uz risku balstītu pieeju, nosakot klienta izpētes pasākumus un to apjomu atbilstoši klientam piemītošajam riskam – gan uzsākot darījuma attiecības (piemēram, klientam piemērojama standarta, vienkāršotā vai padziļinātā klientu izpēte), gan darījuma attiecību laikā (piemēram, paredzot informācijas atjaunošanas biežumu, nosakot riskam atbilstošus darījumu uzraudzības pasākumus u.tml.). Tas nozīmē, ka klientam, kura NILLTPF risks ir zemāks, nepieciešams piemērot mazāk un ne tik dziļus klienta izpētes pasākumus, savukārt gadījumos, kad klientam piemītošais risks ir augstāks, jāpiemēro vairāk un dziļāki klientu izpētes pasākumi.

38. Pareiza klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēma ir būtiska, lai klientam aprēķinātais riska punktu skaits būtu atbilstošs klienta riskam, tādējādi nodrošinot arī atbilstošus klientu izpētes un uzraudzības pasākumus.

Piemērs		
Šķietami līdzīgos apstākļos risku nosaka katrā konkrētā gadījumā:		
Klienta un tā darbības apraksts	Klients A – Latvijā reģistrēta sabiedrība ar ierobežotu atbildību (turpmāk – SIA), kuras PLG ir Latvijas rezidents, saimnieciskā darbība ir automašīnu tirdzniecība – automašīnas tiek iepirkas Eiropas Savienības dalībvalstīs un pārdotas Latvijā, attiecīgi plānota naudas plūsma uz šīm valstīm, kā arī skaidras naudas darījumi līdz 5 000 <i>euro</i>	Klients B – Latvijā reģistrēta SIA, kuras PLG ir paaugstināta riska valsts rezidents, saimnieciskā darbība ir automašīnu tirdzniecība Latvijā – automašīnas tiek iepirkas Latvijā, pārdotas valstīs ar augstu korupcijas risku reģionā, attiecīgi plānota naudas plūsma no šīm valstīm un skaidras naudas darījumi līdz 50 000 <i>euro</i>
Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmas klienta novērtējums	Zemāks nekā klientam B	Augstāks nekā klientam A
Risku paaugstinošie faktori	Skaidras naudas darījumi	PLG un sadarbības partneri ir ārpus Eiropas Savienības un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (turpmāk – OECD) dalībvalsts, skaidras naudas darījumi
Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmas rezultāta atšķirību ietekmējošie faktori	PLG rezidences valsts, klienta saimnieciskās darbības reģions, plānotie skaidras naudas darījumi	

39. Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmas izveides prasības nosaka klientu izpētes noteikumi, kuros noteikti risku paaugstinošie un pazeminošie faktori, tostarp EBI Pamatnostādnēs minētie.

40. Klienta riska skaitlisko novērtējumu iestāde pārskata ikreiz, kad veic kārtējo klienta izpēti (sākotnējo klienta riska skaitlisko novērtējumu pārskata, izvērtējot klienta darbību, veiktos darījumus un tam piemītošos riska faktoros, ja tādi iestājas).

2.3.2. Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmas izveides pamatprincipi

41. Klientu izpētes noteikumi nosaka pamatprasības klienta skaitliskā riska novērtējuma sistēmas izveidei, tomēr katra iestāde, ņemot vērā savu darbību un tai

piemītošos riskus, var noteiktpapildu prasības, piemēram, iekļaut papildu riska faktorus atbilstoši savas darbības specifikai un sadarbībai ar klientu piemītošajiem⁵.

42. Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēma ietver:

42.1. riskus un risku paaugstinošos faktorus, kas noteikti normatīvajos aktos – Likumā un klientu izpētes noteikumos;

42.2. iestādei pašai vai tās sniegtajiem pakalpojumiem un produktiem raksturīgos riskus (piemēram, iestādes klienti saistīti ar akcionāriem), specifiskos pakalpojumiem piemītošos riskus (piemēram, maksājumu pieņemšanas pakalpojumu nodrošināšana tiešsaistes iepazīšanās pakalpojumu vai ārvalstu tiešsaistes azartspēļu pakalpojumu sniedzējiem).

43. Iestāde var ņemt vērā arī klientu izpētes noteikumos un Likumā minētos risku pazeminošos faktorus, ja to piemērošana ir atbilstoša iestādes darbībai. Ja iestāde ņem vērā risku pazeminošos riska faktorus, tad nepieciešams pamatot, kā un kādā apmērā klienta risku pazeminošais faktors pazemina klienta risku. Nav pieļaujams, ka risku mazinošo faktoru summa automātiski (matemātiski) **pilnīgi** samazina klienta riska skaitliskās novērtējuma sistēmas aprēķināto punktu skaitu (t.i., risku pazeminošie faktori var samazināt klienta risku, bet nav pieļaujama situācija, kad klientam ar paaugstinātu risku ar risku pazeminošiem faktoriem risks tiek samazināts **pilnībā**).

44. Klientu izpētes noteikumi paredz izstrādāt metodoloģiju klienta riska skaitliskās novērtējuma sistēmas izveidei, nodrošinot, ka klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēma atbilstoši un efektīvi skaitliskā izteiksmē atspoguļo katram klientam piemītošo kopējo risku.

45. Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmas metodoloģijas mērķis ir veikt iestādes darbības un klientu bāzes novērtējumu, lai:

45.1. izvērtētu, kuri no risku paaugstinošajiem faktoriem attiecas uz iestādi un piemērojami, ņemot vērā iestādes darbību un klientu bāzi.

Klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmā ietverami klientu izpētes noteikumu 1. pielikuma (turpmāk – 1. pielikums) riska faktori, ja tie attiecas uz iestādi un ir piemērojami. Klientu izpētes noteikumu 2. pielikuma (turpmāk – 2. pielikums) riska faktori automātiski skaitliskā novērtējuma sistēmā nav ietverami. Iestājoties 2. pielikuma riska faktoram, iestāde veic klienta izpēti faktoram atbilstošā apjomā un attiecīgi pēc izpētes lemj par nepieciešamajām izmaiņām riska skaitliskajā novērtējumā (detalizēti par izpēti skatīt 3.4.3. apakšnodaļā);

45.2. noteiktu riska faktoru nozīmīgumu un katram riska faktoram piešķiramo punktu skaitu un nodrošinātu, ka tā spēj konstatēt gadījumus, kas liecina par paaugstinātu risku, un attiecīgi nodrošinātu tā pārvaldību.

⁵ Iestāde tos nosaka, ja tās darbībai ir raksturīgi riski vai risku paaugstinošie faktori, kas nav ietverti klientu izpētes noteikumos vai Likumā.

Piemērs

Iestāde ir noteikusi, ka tā nepiedāvā tirdzniecības finansēšanas produktus. Tādējādi metodoloģijā var noteikt, ka faktoriem, kas saistīti ar tirdzniecības finansēšanas pakalpojumu sniegšanu (2. pielikuma 98. – 107. punktā minētie risku faktori), punktus nepiešķir, vienlaikus nodrošinot, ka, ja tiek mainīts piedāvāto pakalpojumu klāsts, metodoloģija tiek pārskatīta un aktualizēta.

46. Pamatojoties uz metodoloģiju, iestāde veido klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmu, nosakot tajā ietveramos riska faktorus.

2.3.3. Riska faktori un punktu piešķiršana riska faktoriem

47. Klientu izpētes noteikumos ir noteikti risku paaugstinošie faktori, kuru iestāšanās gadījumā iestāde veic klienta padziļināto izpēti un atbilstoši klientu izpētes noteikumu prasībām piemēro:

47.1. visus padziļinātās izpētes pasākumus (ja iestājas riska faktori, kas ietverti 1. pielikumā);

47.2. vienu vai vairākus padziļinātās izpētes pasākumus tādā apjomā, lai izvērtētu konkrētā riska faktora iestāšanās iemeslu un ietekmi uz klienta NILLTPF risku (ja iestājas riska faktori, kas ietverti 2. pielikumā).

Padziļinātā izpēte, ko veic atbilstoši 1. un 2. pielikumam, detalizēti skaidrota 3.4. apakšnodaļā.

48. Iestāde var noteikt savai darbībai un klientu bāzei raksturīgus papildu riska faktorus.⁶

49. Klientu izpētes noteikumi ietver arī risku pazeminošos faktorus, kuru iestāšanās gadījumā iestāde tos izvērtē un var ņemt vērā, samazinot klientam piešķirto riska faktoru punktu summu (klientu izpētes noteikumu 3. pielikums (turpmāk – 3. pielikums)).

50. Ja riska faktors, kas noteikts 1. pielikumā, attiecas uz iestādi (ievērojot tās darbību, sniegtos pakalpojumus, klientu bāzi, ir piemērojams), tad iestāde riska faktoram piešķir attiecīgu punktu skaitu, kas atspoguļo riska faktora ietekmi uz klientam kopumā piemītošo risku.

Piemērs

Klientam saskaņā ar klienta lietā esošajiem dibināšanas dokumentiem ir tiesības emitēt uzrādītāja akcijas (*bearer shares*). Uzrādītāja akcijas uzskatāmas par risku paaugstinošu apstākli, jo īpašumtiesību pāreja notiek, nododot akcijas.

⁶ Iestāde tos nosaka, ja tās darbībai ir raksturīgi riski vai risku paaugstinošie faktori, kas nav ietverti klientu izpētes noteikumos vai Likumā.

Iestādei šādam risku paaugstinošam faktoram jāpiešķir tāds punktu skaits, lai spētu identificēt un ņemt to vērā, nosakot klienta risku.

51. Risku paaugstinošie faktori, kas noteikti 2. pielikumā, veidoti kā pazīmes, kas var norādīt uz paaugstinātu risku, tomēr izdarīt secinājumu, vai tie paaugstina risku konkrētajā gadījumā, var, veicot attiecīgu izpēti (izvērtējot konkrēto pazīmi). Ja riska faktors, kas noteikts 2. pielikumā, attiecas uz iestādi un pēc būtības paaugstina klienta risku, ko izvērtē individuāli (lai izvērtētu, vai, piemēram, mēneša, trīs mēnešu vai gada darījumu robežlielumu pārsniegšana paaugstina risku pēc būtības, nepieciešams izvērtēt, vai robežlielumu pārsniegšana ir pamatota. Piemēram, klients pārdod medicīniskās maskas un cimdus. Pārdošanas apmērs pirms, piemēram, pandēmijas ir trīs reizes mazāks, nekā sākoties pandēmijai, kuras laikā pieprasījums pēc klienta preces būtiski palielinās, tādējādi pārsniedzot iepriekš noteiktos robežlielumus un līdz ar to tas ir atbilstoši izskaidrojams), iestāde risku faktoram piešķir noteiktu punktu skaitu un ietver klientu riska skaitliskā novērtējuma sistēmā.

Piemērs

2. pielikuma pazīme

Par klientu vai tā veiktajiem darījumiem ir saņemta informācija vai pieprasījums saistībā ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, terorisma finansēšanu vai noziedzīgiem nodarījumiem no korespondējošajām kredītiestādēm vai citām kredītiestādēm vai finanšu iestādēm, kurās iestādei atvērts konts.

Iestāde var piešķirt punktus šim faktoram automātiski vai atkarībā no klienta izpētes rezultātiem, nosakot termiņu no pieprasījuma saņemšanas datuma, cik ilgi šī pazīme tiek ņemta vērā, veicot klienta skaitliskā riska novērtējumu (piemēram, sistēmā nodrošināt iespēju ielikt korespondējošās bankas pieprasījuma datumu un klienta skaitliskā novērtējuma sistēmas uzstādījumus paredzēt tā, ka sistēma vēl noteiktu laiku ņem vērā šo datumu). To, cik ilgi ņemt vērā pazīmi, nosaka iestāde, ņemot vērā klienta risku. Beidzoties noteiktajam termiņam, iestāde klienta risku pārvērtē. Ja šī termiņa laikā ir saņemts korespondējošās bankas pieprasījums un, izvērtējot klienta darījumus, secināms, ka darījumi liecina par NILLTPF riska paaugstināšanos, iestāde atjauno datumu un turpina šo faktoru ietvert klienta skaitliskā riska novērtējumā. Ja netiek konstatēta NILLTPF riska paaugstināšanās, iestāde šo riska faktoru klienta riska skaitliskajā novērtējumā neņem vērā.

52. Ne visi 2. pielikuma riska faktori automātiski paaugstina risku un ir ietverami klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmā. Apstākļi, ka riska faktors pēc būtības paaugstina risku, iespējams konstatēt klienta izpētes ietvaros, t.i., pēc klienta izpētes veikšanas un informācijas izvērtēšanas. Attiecīgi, ja klienta izpētes ietvaros tiek secināts, ka riska faktors ietekmē klienta risku, iestāde klienta risku pēc izpētes veikšanas pārskata un aktualizē.

53. 3. pielikumā ir noteikti risku mazinošie faktori, kas attiecas uz klienta risku un pakalpojumu un produktu risku. Iestāde piešķir punktus 3. pielikumā noteiktajiem riska faktoriem, kas atspoguļo riska faktora ietekmi uz klientam kopumā piemītošo risku. Ja iestāde ir noteikusi, ka tā ņem vērā 3. pielikuma risku mazinošos faktoros, tad, iestājoties 3. pielikuma risku mazinošajam faktoram, tā var samazināt klienta kopējo risku atbilstoši

3. pielikuma faktoru būtiskumam (ietekmei). Piešķirami punkti var samazināt klienta kopējo risku, bet tie nevar būt tādi, kas punktu (summas) ziņā ir lielāki par punktu summu, ko sistēma aprēķinājusi, saskaitot risku paaugstinošajiem faktoriem piešķirtos punktus (piemēram, ja klienta riska atbilstošiem risku faktoriem sistēma kopsummā var piešķirt 10 punktus, tad risku mazinošo faktoru kopsumma nevar sasniegt vai pārsniegt 10 punktus), radot situāciju, ka klientam ir pārāk zems risks vai riska nav vispār, jo no risku paaugstinošo faktoru kopsummas matemātiski tiek atņemta risku mazinošo faktoru punktu summa.

54. Jebkuram no pielikumos minētajiem riska faktoru punktu piešķiršanas algoritmiem jābūt veidotam tā, lai iestāde spētu identificēt klientiem piemītošos riskus, un nodrošinātu, ka riski ir ņemti vērā, un noteikts to būtiskums (ietekme) uz klienta kopējo risku, un ir piemēroti riskam atbilstoši klientu izpētes pasākumi – apjoma un dziļuma ziņā. Iestādes veiktajam izvērtējumam, secinājumiem un pamatojumam jābūt dokumentētam.

2.3.4. Izņēmuma gadījumi (īpatnības) klienta skaitliskā riska novērtējuma sistēmas izveidē

55. Ja iestāde, izstrādājot klientu skaitliskā riska novērtējuma sistēmu, konstatē apstākļus, kas liedz ieviest noteiktās prasības pilnībā, ņemot vērā IT sistēmas uzbūves īpatnības iestādē, vai tā nevar nodrošināt sistēmas automatizāciju pilnā apmērā (ja iestādei atbilstoši normatīvo aktu prasībām ir pienākums nodrošināt klientu skaitliskā riska novērtējuma sistēmas automatizāciju), nepieciešams vērsties Komisijā, lai izvērtētu attiecīgo situāciju un risinājumus. Klientu skaitliskā riska novērtējuma sistēmas atšķirības, tostarp to, vai tā ir automatizācijas pakāpi, nepieciešams saskaņot ar Komisiju. Vērsties Komisijā, iestādei nepieciešams norādīt iemeslus, kas ir pamatā tam, ka nav iespējams pilnībā ieviest kādas prasības, lai Komisija varētu izvērtēt to pamatotību. Papildus iestādei nepieciešams sagatavot savus priekšlikumus iespējamam risinājumam. Informāciju nepieciešams sagatavot apjomā, kas ir pietiekams vispusīgai situācijas izvērtēšanai.

2.4. Pārvaldība (governance)

2.4.1. Par NILLTPFN atbildīgie darbinieki

56. Atbilstoši Likumam iestāde ieceļ vienu vai vairākus darbiniekus (par NILLTPFN prasību izpildi atbildīgās personas), t.sk. no augstākās vadības⁷, kas ir tiesīgi pieņemt lēmumus un ir tieši atbildīgi par Likuma prasību ievērošanu.

57. Kredītiestādes, licencētas maksājumu iestādes un licencētas elektroniskās naudas iestādes, kā arī ieguldījumu brokeru sabiedrības par NILLTPFN prasību izpildi atbildīgo darbinieku ieceļ gan augstākajā vadībā, kas nodrošina NILLTPFN prasību izpildes pārraudzību, gan iekšējās kontroles struktūrvienībā, kas veic šo prasību praktisko izpildi. Citām iepriekš neminētajām iestādēm, ja tām piemīt paaugstināts NILLTPF risks, arī ieteicams ievērot šo prasību, lai nodrošinātu atbilstošu pārvaldību.

2.4.2. Atbildīgo darbinieku kvalifikācija un atbilstības novērtēšana

⁷ Augstākā vadība ir iestādes valde, ja to izveido, vai valdes īpaši iecelts valdes loceklis, amatpersona vai darbinieks, kam ir pietiekamas zināšanas par iestādes pakļautību NILLTPF riskiem un pietiekami augsta līmeņa amats, lai pieņemtu lēmumus, kas skar iestādes pakļautību šiem riskiem.

58. Iestāde NILLTPF riska pārvaldīšanas riskas pārvaldīšanas dokumentā, nosaka resursu pietiekamības kritērijus un atbildīgo amatpersonu kompetences un kvalifikācijas pietiekamības prasības.

59. Iestāde, ņemot vērā tās lielumu, darbības profilu un darbībai piemītošo risku, par NILLTPFN prasību izpildi atbildīgajai personai var noteikt augstākus profesionālās atbilstības kritērijus, piemēram, starptautisko profesionālo NILLTPFN jomas vai līdzvērtīgu sertifikātu esamību.

60. Lai sasniegtu Likuma mērķi, aizsargātu iestādes reputāciju, novērstu iestādes iesaistīšanu nelikumīgās darbībās, identificētu un novērstu citus iestādei būtiskus riskus, sargātu klienta, darījuma un gadījuma rakstura darījuma noslēpumu, iestādes īpaši nozīmēta persona (var būt gan iestādes darbinieks, gan piesaistīta trešā persona) vai struktūrvienība nodrošina atbilstošu procedūru, kādā tiek izvērtēta personas atbilstība augstākās vadības locekļa vai par Likuma prasību ievērošanu atbildīgā darbinieka amatam, tostarp pārbauda šīs personas sniegtās informācijas patiesumu (piemēram, pašnovērtējuma anketa).

61. Saskaņā ar Komisijas 27.11.2019. normatīvo noteikumu Nr.186 "Valdes un padomes locekļu un personu, kuras pilda pamatfunkcijas, piemērotības novērtēšanas normatīvie noteikumi" (turpmāk – noteikumi Nr. 186) prasībām par NILLTPFN prasību izpildi atbildīgā persona tiek atzīta par personu, kas veic pamatfunkcijas, un Latvijas Republikā reģistrētām kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām jāveic gan valdes locekļu, kas veic NILLTPFN pārraudzību, gan par NILLTPFN prasību izpildi atbildīgo personu novērtēšana saskaņā ar normatīvajiem noteikumiem Nr.186, ievērojot noteikto novērtēšanas regularitāti un amatpersonu atbilstības prasības. Atbilstoši noteikumiem Nr. 186 par sankciju riska pārvaldīšanu atbildīgais darbinieks nav to personu sarakstā, kuras pilda pamatfunkcijas, tomēr noteikumu Nr.186 2.2. punktā sniegtais uzskaitījums nav izsmēlošs. Tādējādi iestādei ir tiesības, izvērtējot iestādes lielumu, apjomu un sarežģītību, noteikt, ka arī par sankciju riska pārvaldīšanu atbildīgais darbinieks ir iekļaujams personu, kuras pilda pamatfunkcijas, sarakstā⁸.

62. Kredītiestādēm, maksājumu iestādēm un elektroniskās naudas iestādēm nepieciešams informēt Komisiju gan par valdes locekli, kas pārrauga NILLTPFN jomu, gan par NILLTPFN prasību izpildi atbildīgo personu, iesniedzot attiecīgus dokumentus, tostarp amatpersonu izvērtējumus, pirms amata kandidāts sāk pildīt savus pienākumus vai tiek atkārtoti ievēlēts tajā pašā amatā.

63. Likums nosaka, ka iestāde 30 dienu laikā pēc Likuma subjekta statusa iegūšanas vai izmaiņām par Likuma prasību ievērošanu atbildīgo darbinieku sastāvā paziņo par to Komisijai. Kredītiestādes un citas iestādes, kuru darbībai piemīt paaugstināts risks, tiek aicinātas sniegt informāciju Komisijai pirms grozījumu veikšanas par NILLTPFN prasību izpildi atbildīgo darbinieku sastāvā, lai Komisija, ievērojot uz risku novērtējumu balstītu

⁸ Iestāde papildus var skatīt Eiropas Banku iestādes un Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes apvienotajām pamatnostādņēm "Pamatnostādnes par vadības struktūras locekļu un personu, kuras pilda pamatfunkcijas, piemērotības novērtēšanu" (EBA/GL/2017/12), pieejamas: <https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/1972984/43592777-a543-4a42-8d39-530dd4401832/Joint%20ESMA%20and%20EBA%20Guidelines%20on%20the%20assessment%20of%20suitability%20of%20members%20of%20the%20management%20body%20and%20key%20function%20holders%20%28EBA-GL-2017-12%29.pdf?retry=1>

pieeju uzraudzības veikšanā, varētu pārliecināties par iestādes piesardzīgu un pārdomātu darbību (tādējādi ir iespēja savlaicīgi izdiskutēt par šīs personas atbilstību un tās redzējumu par atbildībā esošiem jautājumiem). Kā arī kredītiestādes un citas iestādes, kuru darbībai piemīt paaugstināts risks, tiek aicinātas par plānoto darba attiecību pārtraukšanu ar darbinieku, kas atbildīgs par Likuma prasību ievērošanu, paziņot Komisijai nekavējoties.

64. Ņemot vērā, ka Likums nosaka pienākumu iestādei izstrādāt procedūru, kurā nosaka par Likuma prasību ievērošanu atbildīgā darbinieka (t.sk. no augstākās vadības) pilnvaru un pienākumu sadali NILLTPFN jomā, un kārtību, kādā tiek nodrošināta par Likuma prasību ievērošanu atbildīgā darbinieka (t.sk. no augstākās vadības) darbības uzraudzība, būtiski ir noteikt attiecīgo atbildīgo darbinieku pakļautību un nodrošināt atbildīgo darbinieku neatkarību lēmumu pieņemšanā, kā arī detalizēti noteikt ziņošanas pienākumu un ziņošanas struktūru (*reporting line*). Sevišķi svarīga detalizētu pakļautības, darbības uzraudzības un ziņošanas pienākumu noteikšana ir grupas uzņēmumiem, tostarp kredītiestādēm, kur šīs funkcijas tiek noteiktas visas grupas līmenī.

2.4.3. Risku kontroles un darbības atbilstības kontroles funkciju nodalīšana

65. Komisijas 01.11.2012. normatīvie noteikumi "Iekšējās kontroles sistēmas izveides normatīvie noteikumi" (turpmāk – noteikumi Nr. 233), kas kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām nosaka prasības iekšējās kontroles sistēmas izveidei⁹, paredz nodalīt risku kontroles funkciju un darbības atbilstības kontroles funkciju ne tikai kredītiestādes organizatoriskajā struktūrā, bet arī specifiski valdes līmenī. Atbilstoši noteikumu Nr. 233 12.⁵ punktam kredītiestāde nodrošina iekšējās kontroles funkciju veicēju neatkarību no biznesa funkcijām, t.sk. tiek nodrošināts, ka valdes priekšsēdētājs vienlaikus nav atbildīgs par risku kontroles funkcijas, darbības atbilstības kontroles funkcijas un par NILLTPFN prasību izpildi atbildīgās personas pienākumu veikšanu vai pārraudzību.

66. Nav pieļaujams apvienot vienā amatā risku kontroles funkcijas vadītāja (risku direktora) funkcijas un darbības atbilstības kontroles funkcijas vadītāja funkcijas. Atkāpes ir pieļaujamas kredītiestādēm, kas nav būtiskas pēc lieluma un darbības specifikas jeb tikai tādām kredītiestādēm, kas nav identificētas kā citas sistēmiski nozīmīgas iestādes (turpmāk – C-SNI), un tikai gadījumā, ja, apvienojot abas iepriekš minētās iekšējās kontroles funkcijas, kredītiestāde īsteno noteikumu Nr. 233 XI sadaļas prasības tādā apmērā, kas nodrošina pastāvošo vai potenciālo interešu konflikta situāciju novēršanu atbilstoši noteikumu Nr. 233 64. punkta prasībām. Kredītiestādei, kas nav identificēta kā C-SNI, jebkurā gadījumā ir jāizvērtē atkāpes piemērošana pēc noteikumu Nr. 233 64. punkta prasībām, ņemot vērā iestādes lielumu un darbības specifiku, t.sk. biznesa risku līmeni.

67. Izvērtējot iespējamās amatu apvienošanas kombinācijas, kad viena persona ieņem vairākus būtiskus amatus kredītiestādē papildus vienam no iekšējās kontroles funkcijas vadītāja amatiem, nodrošinot noteikumu Nr. 233 62.1. un 62.2. punkta prasību ievērošanu, nav pieļaujams, ka šī persona ne tikai veic pienākumus, kas saistīti ar kontrolējamās darbības jomu, bet arī vienlaikus veic šādas funkcijas:

67.1. valdes priekšsēdētājs;

67.2. valdes loceklis, kas pārrauga NILLTPFN jomu un kas tiek iecelts, kredītiestādē nodrošinot Likuma 10. panta otrās daļas prasību izpildi;

⁹ Šo noteikumu prasības pēc iespējas būtu ieteicams ņemt vērā arī citām iestādēm, kuru darbībai piemīt paaugstināts NILLTPF risks

67.3. par NILLTPFN atbildīgais darbinieks, kas tiek iecelts, kredītiestādē nodrošinot Likuma 10. panta pirmās daļas prasību izpildi.

68. Atkāpes no 67. punktā minētā ir pieļaujamas tikai tad, ja darbības atbilstības kontroles funkcijas vadītājs vienlaikus veic NILLTPFN pārraugošā valdes locekļa amata funkcijas un tikai gadījumā, ja amata veicējs papildus darbības atbilstības kontroles funkcijas jomai un NILLTPFN jomai nav atbildīgs par citu būtisku pienākumu veikšanu kredītiestādē.

69. Ņemot vērā valdes priekšsēdētāja būtisko lomu biznesa lēmumu pieņemšanā, īstenojot noteikumu Nr. 233 62.1. punkta prasības, ne risku direktors, ne par darbības atbilstības funkciju atbildīgā persona, ne par NILLTPFN atbildīgais valdes loceklis nedrīkst vienlaikus veikt valdes priekšsēdētāja funkcijas. Papildus, nodrošinot noteikumu Nr. 233 62.2. punkta prasības, ne risku direktors, ne par darbības atbilstības funkciju atbildīgā persona, ne par NILLTPFN atbildīgais valdes loceklis, ne par NILLTPFN atbildīgais darbinieks nevar būt tieši funkcionāli pakļauti valdes priekšsēdētājam.

70. Atbilstoši Komerclikuma 221. panta pirmajai daļai valde ir sabiedrības izpildinstitūcija, kura vada un pārstāv sabiedrību. Tādējādi, lai arī par NILLTPFN atbildīgais valdes loceklis pārrauga NILLTPFN jomu iestādē, tomēr iestādes valde ir kopumā atbildīga par iestādes darbību, t.sk. NILLTPFN prasību ievērošanu un atbilstošu NILLTPF riska pārvaldību.

71. Saskaņā ar Komisijas 21.01.2019. normatīvo noteikumu Nr. 13 "Sankciju riska pārvaldīšanas normatīvie noteikumi" prasībām iestādei, izveidojot sankciju riska pārvaldīšanas IKS, jānosaka par sankciju riska pārvaldīšanu atbildīgā darbinieka iecelšanas kārtība, tostarp pilnvarojums sankciju riska novēršanas un mazināšanas pasākumu īstenošanai. Atkarībā no iestādes lieluma, darbības profila un risku lieluma iestāde var lemt par NILLTPFN atbildīgā darbinieka pienākumus un par sankciju riska pārvaldīšanu atbildīgā darbinieka amata pienākumus apvienot, nosakot pienākumus un atbildību katrā no šīm jomām. Tomēr šādu pieeju nebūtu ieteicams piemērot kredītiestādēm, t.i., Komisijas ieskatā, ņemot vērā kredītiestāžu lielumu un tām piemītošos riskus, būtu ieteicams, ka par NILLTPFN atbildīgais darbinieks un par sankciju riska pārvaldīšanu atbildīgais darbinieks nav viena persona. Kredītiestādēm ieteicams iecelt katrā jomā savu atbildīgo darbinieku, nosakot pienākumus, atbildību un pakļautību un nodrošinot iespēju atbildīgajiem darbiniekiem nepieciešamības gadījumā ziņot tieši kredītiestādes augstākajai vadībai. Attiecīgi katras jomas atbildīgajiem darbiniekiem var tikt noteikti arī atšķirīgi profesionālās piemērotības kritēriji.

2.4.4. Komitejas lēmumu pieņemšanai par paaugstināta riska klientiem

72. Iestāde NILLTPF riska mazināšanai un lēmumu pieņemšanai var veidot dažādas komitejas, kas pieņem lēmumus par darījuma attiecību uzsākšanu ar paaugstināta riska klientiem, darījuma attiecību pārtraukšanu, atsevišķu darījumu veikšanu u.tml. Organizējot lēmumu pieņemšanu šādās komitejās, būtu nepieciešams sabalansēt NILLTPFN speciālistu un citas jomas pārstāvošo dalībnieku sastāvu, lai nodrošinātu izsvērtus un atbilstošus lēmumus. Ņemot vērā, ka šādas komitejas izskata ar NILLTPFN saistītus jautājumus, tad iestādei nepieciešams veidot tādu lēmumu pieņemšanas sistēmu, kas nodrošina, ka NILLTPFN jomu pārstāvošo speciālistu argumenti tiek uzklauti un izvērtēti un lēmuma

pieņemšana nevar notikt bez atbilstoša izvērtējuma un pamatojuma, lēmumu pieņemot tikai ar balsojumu. Iestāde var noteikt dažādus balsošanas modeļus, tomēr nebūtu pieļaujams, ka lēmuma pieņemšana notiek, neizvērtējot apsvērumus, ko pauduši NILLTPFN jomu pārstāvošie komitejas locekļi, neatkarīgi no balsu skaita. Būtiski, lai šādu komiteju sēdēs pieņemtie lēmumi tiktu dokumentēti un būtu iespējams pilnvērtīgi pildīt pieņemtos lēmumus un sekot līdzi to izpildei.

73. Komiteju, kas pieņem lēmumus par darījuma attiecību uzsākšanu ar paaugstināta riska klientiem, pieņemtie lēmumi nav automātiski uzskatāmi par līdzvērtīgiem augstākās vadības pieņemtajiem lēmumiem, piemēram, attiecībā uz darījumu attiecību uzsākšanu ar PNP, kur atbilstoši Likuma prasībām ir nepieciešams saņemt augstākās vadības piekrišanu. Tas, vai šādu komiteju lēmumu par, piemēram, darījumu attiecību turpināšanu ar PNP, var pielīdzināt augstākās vadības piekrišanai, ir atkarīgs no komitejas sastāva, izvērtējot, vai tajā tiek pārstāvēti NILLTPFN jomas darbinieki, kādu amatu tie ieņem (attiecībā uz augstāko vadību būtisks kritērijs ir tas, lai personai ir pietiekamas zināšanas par iestādes pakļautību NILLTPF riskiem un pietiekami augsta līmeņa amats, lai pieņemtu lēmumus, kas skar iestādes pakļautību šiem riskiem), kāda ir balsošanas kārtība un kam ir izšķirošā balss lēmuma pieņemšanā.

2.5. Apmācības

74. Iestādes darbiniekiem, tostarp iestādes filiāļu **darbiniekiem vai pārstāvjiem, kas veic ar NILLTPFN un sankciju riska pārvaldīšanu saistītas funkcijas**, nepieciešams nodrošināt iekšējās un ārējās mācības NILLTPFN un sankciju jomā.

75. Iestāde nosaka darbinieku kategorijas, kurām nodrošināma apmācība NILLTPFN un sankciju jomā. Nodrošinot attiecīgajām darbinieku kategorijām apmācības NILLTPFN un sankciju jomā, nepieciešams ņemt vērā darbinieku amata pienākumiem, atbildībai un pilnvarojuma līmenim nepieciešamās zināšanas un kvalifikāciju (piemēram, darbiniekam, kurš veic klientu padziļināto izpēti, būtu jābūt ar šim pienākumam atbilstošu kvalifikāciju, darbiniekam, kurš apkalpo klientus, būtu jābūt ar atbilstošām zināšanām un kvalifikāciju NILLTPFN un sankciju jomā tiktāl, cik nepieciešams, lai spētu adekvāti veikt klienta izpēti atbilstoši procedūrām (pamanīt aizdomīgu darījumu pazīmes, uzdot papildu jautājumus utt.)). Tā kā apmācībai aktuālo jautājumu loks var atšķirties, iestāde apmācību plānā ietveramo jautājumu loku var paplašināt, ņemot vērā iestādes saimnieciskajai darbībai piemēroto NILLTPF risku.

76. Atsevišķām darbinieku kategorijām nepieciešams nodrošināt ne tikai iekšējās, bet arī ārējās mācības. Komisijas 20.12.2016. normatīvie noteikumi Nr. 214 "Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas riska pārvaldības personālrесурсu un personāla apmācības nodrošināšanas normatīvie noteikumi", kas nosaka NILLTPF riska pārvaldības personālrесурсu un personāla apmācības nodrošināšanas prasības, paredz, ka kredītiestāde nodrošina regulāru, bet ne retāku nekā vienu reizi gadā ārējo apmācību ar ārvalstu ekspertu līdzdalību kredītiestādes valdes loceklim, kurš ir atbildīgs par NILLTPFN, par NILLTPFN prasību izpildi atbildīgajai personai un iekšējā audita struktūrvienības darbiniekiem, kuru amata pienākumos ietilpst audita veikšana NILLTPFN jomā, veicinot izpratni par NILLTPFN jomas jautājumiem un aktuālajām tendencēm starptautisko NILLTPFN atbilstības standartu piemērošanā. Lai arī šo noteikumu prasības ir saistošas kredītiestādēm un to filiālēm, pamatprincipus ieteicams ievērot visām iestādēm

ar mērķi nodrošināt, ka iestāde atbilstoši tās saimnieciskajai darbībai piemītošajam NILLTPF riskam veic nepieciešamos pasākumus personālresursu un personāla kvalifikācijas nodrošināšanai, kā arī to apmācības un aizvietojamības nodrošināšanai, lai pārvaldītu NILLTPF un sankciju risku.

77. Plānojot mācības, iestādei būtu jābalstās uz risku izvērtējumu un jāvērtē, kādas ārējās mācības darbiniekiem, tostarp par NILLTPFN atbildīgajam valdes loceklim, par sankciju riska pārvaldīšanu atbildīgajam darbiniekam, par NILLTPFN atbildīgajam darbiniekam, iekšējā audita struktūrvienības darbiniekam, nepieciešamas, lai nodrošinātu, ka šīs mācības ir jēgpilnas, konkrētajiem darbiniekiem lietderīgas un sniedz jaunas zināšanas.

78. Plānojot personāla kvalifikācijas prasības, iestāde atkarībā no tai piemītošā riska var noteikt kvalifikācijas prasības, piemēram, par NILLTPFN atbildīgajam darbiniekam un par sankciju riska pārvaldīšanu atbildīgajam darbiniekam iegūt attiecīgās jomas starptautiskos sertifikātus, bet NILLTPFN jomu pārraugošajam valdes loceklim šo sertifikātu esamību noteikt par vēlamu.

2.6. Iekšējais audits

79. Iekšējā audita dienests ir daļa no visas IKS, un tā pārbaužu plānā nepieciešams iekļaut arī jautājumus, kas saistīti ar Likuma prasību ievērošanu iestādē. Ja minētā struktūrvienība savu pārbaužu ietvaros konstatē, ka iestādē netiek pievērsta pietiekama uzmanība normatīvo aktu NILLTPFN jomā prasību ievērošanai, tai būtu nekavējoties par to jāziņo iestādes vadībai, jo tieši iestādes augstākās vadības ieinteresētība prasību efektīvā ievērošanā ir svarīga, lai samazinātu iespēju, ka iestāde var tikt iesaistīta noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijā.

80. Ņemot vērā, ka noteikumos Nr. 233 NILLTPF un sankciju risks kā operacionālā riska sastāvdaļa ir noteikts kā viens no iestādes būtiskajiem riskiem, iestādes iekšējā audita struktūrvienībai regulāri jāpārbauda un jānovērtē kredītiestādes darbības atbilstība tās NILLTPF riska un sankciju riska pārvaldīšanas stratēģijai un tās īstenošanas politikām un procedūrām un jāziņo padomei par pārbaužu rezultātiem.

81. Neatkarīgi no tā, ka ir veikts iestādes neatkarīgais audits, arī iekšējam auditam regulāri ir jāveic IKS efektivitātes izvērtējums. Iekšējā audita mērķis nav dublēt ārējo auditu, bet gan nodrošināt padziļinātāku vērtējumu identificētajās riska jomās, kā arī nodrošināt izstrādāto pasākumu plāna izpildes pārbaudi.

2.7. Neatkarīgais audits

Šī apakšnodaļa attiecas uz kredītiestādēm, licencētām maksājumu un elektroniskās naudas iestādēm un dalībvalstu un trešo valstu kredītiestāžu un licencētu maksājumu un elektroniskās naudas iestāžu filiālēm Latvijas Republikā, ņemot vērā Komisijas 08.08.2019. normatīvo noteikumu Nr. 125 "Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas iekšējās kontroles sistēmas neatkarīga izvērtējuma veikšanas normatīvie noteikumi", kas nosaka prasības NILLTPFN IKS neatkarīga izvērtējuma veikšanai. Šajā apakšnodaļā aprakstīto pēc iespējas būtu ieteicams ņemt vērā arī citām iestādēm, kuru darbībai piemīt paaugstināts NILLTPF risks.

82. Veicot iestādes IKS darbības neatkarīgu atbilstības izvērtējumu, lai izdarītu visaptverošu slēdzienu par IKS atbilstību, būtu nepieciešams piemērot holistisku pieeju – vērtēt gan politiku un procedūru prasības (vai tās ietver visas nepieciešamās NILLTPF riska pārvaldīšanas prasības, piemēram, klienta izpēti, tostarp identifikācijas, prasības, ziņošanas pienākumu atbildīgajām iestādēm, un ir atbilstošas iestādes un tās klientu risku izvērtējumam), gan politiku un procedūru efektīvu īstenošanu praksē, tostarp veikt noteikta skaita klienta lietu pārbaudes (*sample testing*), piemēram, atlasei vairāk izvēloties klientus no grupām, kuras kredītiestādēm un licencētām maksājumu un elektroniskās naudas iestādēm rada paaugstinātu risku. Pārbaudāmo klientu lietu skaits būtu nosakāms proporcionāli un samērīgi iestādes kopējam klientu skaitam (t.i., pārbaudāmo klientu lietu skaits būtu jānosaka tādā apmērā, kas ļauj izdarīt pamatotus secinājumus par iestādes IKS darbību). Tikai klientu lietu pārbaudes (*sample testing*) var nebūt pietiekamas, lai izdarītu visaptverošus secinājumus par iestādes IKS darbības atbilstību.

83. Izdarot slēdzienu par IKS atbilstību, būtu nepieciešams sniegt novērtējumu konstatēto trūkumu un nepilnību, kā arī sniegto rekomendāciju būtiskumam, novērtējot to ietekmi uz risku pārvaldību.

84. Saskaņā ar Komisijas normatīvo noteikumu, kas nosaka prasības sankciju riska pārvaldīšanai, kredītiestādes, licencētas maksājumu un elektroniskās naudas iestādes, kā arī to dalībvalstu un trešo valstu filiāles ne retāk kā reizi 18 mēnešos¹⁰ nodrošina neatkarīgu sankciju riska pārvaldīšanas IKS darbības efektivitātes izvērtēšanu, piesaistot profesionālu ārējo vērtētāju. NILLTPFN IKS atbilstības izvērtējuma un sankciju riska pārvaldīšanas IKS darbības efektivitātes izvērtējuma veikšanai var piesaistīt vienu profesionālu ārējo vērtētāju, nodrošinot atsevišķu ziņojumu par katru no IKS vērtējumiem.¹¹

85. Neatkarīgais vērtētājs auditu var sākt tikai pēc Komisijas saskaņojuma saņemšanas. Savukārt par audita perioda atskaides punktu uzskata pēdējo datumu, kad ziņojums par audita rezultātiem iesniegts iestādē.

86. Iestādei pēc veiktā sankciju riska pārvaldīšanas IKS darbības efektivitātes ārējā izvērtējuma samērīgā periodā, nepārsniedzot trīs mēnešus no datuma, kad audita gala ziņojums iesniegts iestādē, būtu nepieciešams izstrādāt auditā identificēto trūkumu un nepilnību novēršanas pasākumu un rekomendāciju ieviešanas plānu, ko apstiprina iestādes valde. Viena mēneša laikā no plāna apstiprināšanas valdē iestāde iesniedz plānu un saskaņo to ar Komisiju. Iestāde informē Komisiju par plāna izpildi ne retāk kā reizi ceturksnī.

¹⁰ Ja šajā periodā Komisija ir veikusi iestādes pārbaudi, iestāde var vērsties Komisijā ar lūgumu mainīt noteikto 18 mēnešu periodu vai neatkarīgās pārbaudes tvērumu.

¹¹ NILLTPFN IKS atbilstības vērtējumu var veikt pa daļām (piemēram, atsevišķi vērtēt tās efektivitāti un atsevišķi izvērtēt tās IT nodrošinājumu). Ja vērtējums tiek veikts pa daļām, rezultātus var ietvert atsevišķā ziņojumā, bet, ja vērtējumu veic par visiem NILLTPFN IKS elementiem, rezultātu ietver vienā ziņojumā.

3. Klientu izpēte

3.1. Klientu izpētes vispārīgie jautājumi

87. Klienta izpēte ir uz risku izvērtējumu balstīts darbību kopums, kura ietvaros klients tiek identificēts un tiek veikti pasākumi ar mērķi noskaidrot klienta PLG un darījuma attiecību mērķi un būtību, kā arī tiek nodrošināta darījumu uzraudzība un klienta izpētes ietvaros iegūtās informācijas un klienta izpētes pamatdatu aktualizēšana atbilstoši riskam, bet ne retāk kā reizi piecos gados.

Iestādes nodrošina savai darbībai atbilstošu pastāvīgu darījumu uzraudzību (monitorings), kas neaizstāj klientu izpēti (piemēram, darījumu monitorings neuzrāda īpašnieku struktūras maiņu, PLG maiņu u.tml.), bet gan ir viens no klientu izpētes būtiskiem pasākumiem, kas nodrošina savlaicīgu iespējami aizdomīgu darījumu vai klientam netipisku darījumu konstatēšanu. Gadījumos, kad klientam ir zems NILLTPF risks (tiek veikta klienta standarta izpēte) un tā apgrozījumu veido ikdienas mājsaimniecības darījumi, piemēram, tikai darba alga vai pensija, un/vai apgrozījuma apjoms ir ierobežots (piemēram, klientam ir noteikts zems maksimāli iespējamais apgrozījuma limits) un iestādei ir saprotami izdevumi, un ja klientam neiestājas nosacījumi padziļinātās izpētes veikšanai, netiek konstatēti risku paaugstinošie faktori, kas ietekmē klienta riska profilu, darījumu uzraudzības ietvaros netiek konstatēti iespējami aizdomīgu darījumu pazīmes vai klientam netipiska darbība, nodrošinot vismaz reizi piecos gados klienta izpētei nepieciešamās pamatinformācijas aktualizēšanu, kas tiek izmantota klienta NILLTPF skaitliskā riska novērtējumā, papildus izpētes pasākumi, kuru ietvaros klientam nepieciešams aizpildīt klientu izpētes anketu, ievērojot uz risku balstītu pieeju, var nebūt nepieciešami.

88. Klienta izpētes mērķis ir noskaidrot un pārzināt klienta darbību saistībā ar iestādes sniegtajiem pakalpojumiem, lai iestāde netiktu iesaistīta NILLTPF. Klienta izpētes ietvaros iestāde nosaka klienta risku un vērtē darījumus, ko klients veic, izmantojot iestādes pakalpojumus, piemēram, klients, kas tikko uzsācis darījuma attiecības ar iestādi, pārskaita uz klienta kontu iestādē būtisku summu (summas būtiskumu nosaka iestāde, ņemot vērā klienta izpētes rezultātus). Šādā gadījumā, pamatojoties uz riska novērtējumu, iestāde iegūst informāciju, kas apliecina līdzekļu izcelsmi (ja sākotnējās izpētes ietvaros informācija par darījumu jau netika iegūta).

89. Atbilstoši Likuma 29. panta pirmajai daļai iestādei ir tiesības atzīt un pieņemt klienta izpētes rezultātus attiecībā uz klienta identifikāciju, klienta PLG un darījuma attiecību un gadījuma rakstura darījuma mērķi un paredzamo būtību, ko dalībvalstīs vai trešajās valstīs veikušas kredītiestādes un finanšu iestādes, ja ir ievēroti Likuma 29. panta pirmajā daļā noteiktie nosacījumi. Tādējādi iestāde nevis automātiski pieņem, ka cita kredītiestāde vai finanšu iestāde ir veikusi iepriekš minētos klienta izpētes pasākumus, bet gan pārliecinās par veiktās izpētes atbilstību un iegūst tās veiktās klientu izpētes rezultātus. Kas nozīmē, ka, ja iestāde izmanto šīs tiesības, tad tai jānodrošina, ka kredītiestāde vai finanšu iestāde, kuras veikto klienta identifikāciju un izpēti kredītiestāde atzīst, nodod datus nekavējoties. Klientu identifikācijas un izpētes rezultātu atzīšana un pieņemšana var tikt izmantota kā informācijas avots klientu identifikācijai un izpētei, ja iestāde vienojas par informācijas nodošanu (vienošanās formu nosaka puses). Iestāde ir atbildīga par Likuma prasību izpildi arī gadījumā, kad tā izmanto Likumā noteiktās tiesības atzīt un pieņemt klienta izpētes rezultātus.

90. Klientu izpētes veidi ir: standarta, vienkāršotā un padziļinātā klientu izpēte. Standarta izpēte no klientu padziļinātās izpētes atšķiras ar to, ka standarta izpētes gadījumā nepastāv risku paaugstinošie apstākļi un informāciju nav nepieciešams verificēt vispār vai nepieciešams verificēt minimālā apmērā, kā arī atšķiras iegūstamās klientu izpētei nepieciešamās informācijas detalizācijas līmenis.

Piemērs

Situācija Nr. 1

Klients fiziskā persona anketā ir norādījis, ka ir algots darbinieks Latvijas Republikas pašvaldībā, vidējie ienākumi mēnesī ir 1 000 *euro*. Klients vēlas atvērt kontu iestādē, lai saņemtu darba algu un saņemtu hipotekāro kredītu. Risku paaugstinošie faktori nav konstatēti.

Iestādes rīcība: izvērtējot šādu klienta sniegto informāciju par klienta nodarbošanos un konta nepieciešamību, ņemot vērā, ka nepastāv risku paaugstinošie faktori, iestāde var piemērot standarta izpēti, un tās ietvaros ir pietiekami lemt par darījuma attiecību uzsākšanu, pamatojoties uz klienta sniegto informāciju, neverificējot to (piemēram, nav nepieciešams iegūt papildu informāciju, ka klients strādā pašvaldībā).

Situācija Nr. 2

Klients juridiskā persona, kas reģistrēts augsta riska valstī, anketā norāda, ka vēlas atvērt norēķinu kontu iestādē investīciju veikšanai. Tā saimnieciskā darbība ir investīciju veikšana un galvenie sadarbības partneri ir uzņēmumi, kas reģistrēti citās paaugstināta riska jurisdikcijās.

Risku paaugstinošie faktori – klienta reģistrācijas valsts, klienta partneru reģistrācijas valsts, saimnieciskā darbība nav saistīta ar Latvijas Republiku.

Iestādes rīcība: šādā gadījumā iestādei būtu nepieciešams verificēt klienta sniegto informāciju, piemēram, noskaidrojot detalizētāku informāciju par plānotajām investīcijām, un papildus pārlicināties par līdzekļu izcelsmi.

91. Standarta izpētes gadījumos iegūstamās informācijas detalizācijas pakāpe ir mazāka, salīdzinot ar padziļinātās izpētes ietvaros iegūstamo informāciju. Piemēram, iegūstot informāciju par klienta saimniecisko vai personisko darbību, standarta izpētes gadījumos ir pietiekami noskaidrot klienta darbības nozari, reģionu (juridiskām personām) vai klienta nodarbošanos, darba devēju, profesiju (fiziskām personām). Iegūstot informāciju par galvenajiem darījumu partneriem, ir pietiekami noskaidrot maksājumu saņēmējus un nosūtītājus, kā arī to, kāda rakstura darījumi tiks veikti (piemēram, komunālo pakalpojumu segšanai), ja konkrētus sadarbības partnerus norādīt nav iespējams.

3.1.1. Klientu izpētei nepieciešamās informācijas apjoms un veids

3.1.1.1. Apjoms

92. Klienta izpētes pasākumi piemērojami, pamatojoties uz riska izvērtējumu, un iestāde politikās un procedūrās nosaka, kādus klienta izpētes pasākumus un kādā apjomā tā piemēro atbilstoša riska klientiem. Tādējādi informācija, ko par klientu, kam piemīt zemāks risks, būs mazāka apjoma, nekā par klientu, kam ir augstāks risks. Piemēram, par

klientiem, kuru saimnieciskā darbība nav saistīta ar Latvijas Republiku vai kuri darbojas transporta nozarē un saimnieciskā darbība ietver valstis, kas ir paaugstināta riska, vai par klientiem, kuru īpašnieku struktūra ir vairākos līmeņos un sākotnēji var liecināt par paaugstinātu risku, būs nepieciešams iegūt plašāku informāciju nekā par klientu, kas ir, piemēram, Latvijas Republikas ražošanas uzņēmums.

93. Iestāde klienta izpēti veikšanai iegūst informāciju vai dokumentus, kas pēc būtības palīdz izprast klienta saimniecisko darbību un darījumu specifiku. Iestāde nodrošina, ka tā spēj pamatot, kā iegūtā informācija vai dokumenti paskaidro klienta izpēti nepieciešamo informāciju.

3.1.1.2. Veids

94. Tāpat kā informācijas apjoms, var atšķirties arī veids, kādā iestāde iegūst klienta izpēti nepieciešamo informāciju. Pamatojoties uz riska izvērtējumu, tā var būt klienta anketa, kas ietver dažādus jautājumus ar mērķi iegūt informāciju, kas ir pamatota un pietiekama klienta riska noteikšanai, kā arī informācija no publiskiem un uzticamiem avotiem, piemēram, komerciālām datu bazēm¹². Nav nepieciešams visos gadījumos prasīt informāciju klientam. Publiski pieejama uzticama un neatkarīga avota izmantošanai ir jābūt noteiktai iestādes politikās un procedūrās, precizējot, kādus avotus iestāde uzskata par uzticamiem. Nosakot, vai avots ir uzticams un neatkarīgs, var izvērtēt, no kādiem resursiem avots iegūst informāciju, kāda ir informācijas atjaunošanas regularitāte, kas uztur (pārvalda) informācijas avotu u.tml. Piemēram, informāciju par Latvijas Republikā reģistrētiem uzņēmumiem, tostarp identifikācijas procesā, var iegūt no Uzņēmumu reģistra, tostarp no komerciālām datubāzēm, kas uztur Uzņēmumu reģistra informāciju, savukārt informāciju par ārvalstu rezidentiem var iegūt no konkrētās valsts uzņēmumu reģistra datubāzes, piemēram:

Eiropas Savienības dalībvalsts, Islande, Līhtenšteina, Norvēģija	https://e-justice.europa.eu/content_find_a_company-489-en.do?clang=en
Lielbritānija	https://beta.companieshouse.gov.uk/
Īrija	http://www.cro.ie/ena/online-services-company-search.aspx
Kipra	https://efiling.drcor.mcit.gov.cy/DrcorPublic/SearchForm.aspx?sc=0
Luksemburga	https://www.rcsl.lu/mjrscs/displayConsultDocuments.do?removeList=true&isFromIndex=true&time=1231934766691
Šveice	http://www.zefix.ch/zfx-cgi/hrform.cgi/hraPage?alle_eintr=on&pers_sort=original&pers_num=0&language=4&col_width=366&amt=007;
Čehija	https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik
Krievijas Federācija	https://egrul.nalog.ru/#
Ukraina	https://usr.minjust.gov.ua/ua/freesearch
Igaunija	https://www.inforegister.ee

¹² Komerciālo datu bāzu izmantošana ir būtisks rīks klientu izpēti informācijas iegūšanai un pārbaudei.

Lietuva

<https://rekvizita.i.vz.lt/en/>

95. Iestāde, klienta izpētes ietvaros pieprasot un iegūstot no klienta jebkādu pamatojošo informāciju vai dokumentus, pārliecinās, ka šī informācija vai dokumenti ir saistīti ar konkrēto klienta izpētes mērķi (piemēram, pamato konkrētu darījumu, sniedz priekšstatu par klienta izglītību un pieredzi, pamato līdzekļu izcelsmi u.tml.). Klienta izpētes ietvaros iegūtās informācijas un dokumentu apjomam ir jābūt pamatotam un samērīgam ar klientam vai tā veiktajiem darījumiem piemītošo risku. Tāpat iestāde dokumentē, kā iestādes iegūtā informācija vai dokumenti pamato klienta izpētei nepieciešamo informāciju (piemēram, apstākli, ka līdzekļu izcelsme ir noskaidrota vai ka noskaidrotais PLG ir klienta PLG).

Piemērs

Klients juridiskā persona ir saņēmusi aizdevumu no juridiskās personas PLG, kas vienlaikus ir arī klienta pārstāvis. Iestādei klienta saimnieciskā darbība ir skaidra, un līdz šim darījumam nav konstatēti risku paaugstinoši faktori. Iestāde vēlas noskaidrot darījuma būtību un līdzekļu izcelsmi, tādēļ pieprasa klientam skaidrojumu par darījuma būtību un fiziskās personas (klienta pārstāvja un PLG) konta, no kura tik saņemts aizdevums, izrakstu par pēdējo gadu.

Konstatējot klientam netipisku darījumu, iestāde vispirms vērtē visu pieejamo informāciju – veiktā darījuma apmēru un to, kādi apmēri ir raksturīgs nozarei, kurā klients darbojas, kāds ir līdzekļu izlietojums, kāda ir PLG labklājība, kāds ir klienta uzņēmējdarbības ilgums u.tml.

Izvērtējot pieejamo informāciju, iestāde nosaka, kādu informāciju pieprasīt kā līdzekļu izcelsmi pamatojošo dokumentu.

Piemēram, pieprasot konta izrakstu, būtu nepieciešams noteikt samērīgu periodu, par kādu konta izraksts sniedzams, un izvērtēt, vai pastāv citi iespējamie dokumenti vai informācijas avoti, kas pamato līdzekļu izcelsmi, piemēram, klienta skaidrojums par pārstāvja un PLG nodarbošanos, par ko ir iespējams pārliecināties publiski pieejamos avotos, piemēram, skaidrojumā ir norādīts, ka klienta PLG pieder uzņēmums, par kuru publiski ir pieejama informācija, kas ļauj pārliecināties par uzņēmuma darbību un tās apmēru.

96. No klienta izpētes ietvaros iegūtās informācijas un dokumentiem jāspēj gūt pārliecību, ka iestāde pārzina klienta riskus un veic atbilstošus pasākumus šo risku pārvaldībai. Būtiski, lai informācija par klientu tiek vākta un monitorēta mērķtiecīgi atbilstoši riskiem, nevis apkopota visa iespējamā informācija par klientu. Iestādei nepieciešams dokumentēt pamatojumu, kā tās rīcībā esošā informācija un dokumenti pamato klienta darbības ekonomisko un tiesisko mērķi.

97. Izvērtējot klientus, kas darbojas dažādās nozarēs, iestādes var ņemt vērā arī Valsts ieņēmumu dienesta sagatavotās "Vadlīnijas Valsts ieņēmumu dienesta uzraugamajiem Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma subjektiem", kuru 7. nodaļā sniegts detalizēts skaidrojums par

noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas iespējām un tipoloģijām dažādās darbības nozarēs. Valsts ieņēmumu dienesta vadlīnijas pieejamas šeit – <https://www.vid.gov.lv/lv/vadlinijas>.

3.1.2. Augsta riska trešā valsts un paaugstināta riska jurisdikcija

98. Normatīvajos aktos attiecībā uz valstīm tiek lietots gan termins "augsta riska trešā valsts", gan "paaugstināta riska jurisdikcija"¹³. Atbilstoši Likuma 1. panta 12.¹ punktam augsta riska trešās valstis ir valstis vai teritorijas, kurās saskaņā ar starptautisko organizāciju vai organizāciju, kas nosaka standartus NILLTPFN jomā, noteikto nav efektīvas NILLTPFN sistēmas, t.sk. valstis vai teritorijas, kuras Eiropas Komisija ir noteikusi par tādām, kuru NILLTPFN režimos ir stratēģiskas nepilnības, kas rada būtiskus draudus Eiropas Savienības finanšu sistēmai. No šīs definīcijas izriet, ka jāievēro ne tikai Eiropas Komisijas noteiktais augsta riska trešo valstu saraksts, bet arī citi starptautisko organizāciju saraksti, kas nosaka standartus NILLTPFN jomā vai valstis, kurām nav efektīvas NILLTPFN sistēmas, piemēram, FATF augsta riska un uzraugāmo valstu saraksts (*High risk and other monitored jurisdictions*, saraksts pieejams šeit: <http://www.fatf-gafi.org/countries/#high-risk>). Savukārt par paaugstināta riska jurisdikcijām būtu uzskatāmas jurisdikcijas, kas noteiktas Likuma 11.¹ panta trešās daļas 2. punkta "b"–"f" apakšpunktā.

99. Klientu izpētes noteikumos termins "augsta riska trešā valsts" ir lietots 1. pielikuma 15. punktā. Savukārt termins "paaugstināta riska jurisdikcija" ir lietots 2. pielikuma 27. un 89. punktā.

3.1.3. Saistības ar augsta riska trešo valsti un paaugstināta riska jurisdikciju noteikšana

100. Nosakot, vai iestādes klients (gan fiziskā, gan juridiskā persona) ir saistīts ar augsta riska trešo valsti vai paaugstināta riska jurisdikciju, iestāde ņem vērā un izvērtē EBI Pamatnostādņu 22. punktā minētos kritērijus:

100.1. jurisdikcija, kurā atrodas klients, klienta PLG vai klienta galvenie sadarbības partneri;

100.2. jurisdikcija, kurā klients, klienta PLG vai klienta galvenie sadarbības partneri veic pamata saimniecisko darbību;

100.3. jurisdikcija, ar kuru klientam, klienta PLG vai galvenajiem sadarbības partneriem ir būtiskas personiskās vai saimnieciskās darbības saites.

101. **Nosakot fiziskās personas saistību** ar augsta riska trešo valsti vai paaugstināta riska jurisdikciju, iestāde izvērtē vismaz šādus elementus – personu apliecinošā dokumenta izdošanas valsti, personas rezidences valsti (ja informācija pieejama), dzīvesvietas adresi.

Šo elementu valstis var atšķirties, piemēram, personu apliecinošā dokumenta izdošanas un dzīvesvietas valsts ir Eiropas Savienības dalībvalsts, bet rezidences valsts – paaugstināta riska valsts. Šādos gadījumos iestādei nepieciešams vērtēt risku pēc būtības, t.i., izvērtēt klienta padziļinātās izpētes ietvaros iegūto informāciju – vai tā liecina, ka klienta risku ietekmē (paaugstina) valsts, kas nav uzskatāma par klienta rezidences valsti (tas ir valsti, kur tiek maksāti nodokļi), un šī saistība ar šo valsti paaugstina klienta kopējo risku.

¹³ Likuma 11.¹ panta trešās daļas 2. punkta "a" apakšpunkts.

Ja tiek konstatēta kāda elementa saistība ar augsta riska trešo valsti vai paaugstināta riska jurisdikciju, nepieciešams izvērtēt, vai šī saikne uzskatāma par tādu, kas norāda, ka klients ir saistīts ar augsta riska trešo valsti vai paaugstināta riska jurisdikciju, un kas attiecīgi var norādīt uz klienta paaugstinātu risku.

Piemērs

Situācija Nr. 1

Fiziskā persona, kuras:

- 1) personu apliecinošā dokumenta izdevējvalsts – Eiropas Savienības dalībvalsts;
- 2) pilsonība – Eiropas Savienības¹⁴ dalībvalsts;
- 3) rezidences valsts (t.i., nodokļu nomaksas valsts) – Eiropas Savienības dalībvalsts;
- 4) pēc publiski pieejamās informācijas, personai ir cieša personīgā saikne ar valsti, kurā pastāv augsts korupcijas risks, politisko eliti (plaši pieejama informācija publiskajos avotos par personas ilggadēju draudzību ar valsts vadītāju, kas veicinājusi šīs personas saimnieciskās darbības uzsākšanu un vešanu valstī, kurā pastāv augsts korupcijas risks).

Izvērtējums:

Lai arī fiziskai personai ir Eiropas Savienības dalībvalsts izdots personu apliecinošs dokuments un tās dzīvesvieta ir Eiropas Savienības dalībvalstī, nosakot, vai klients ir saistīts ar paaugstināta riska jurisdikciju, iestādei ir nepieciešams izvērtēt un ņemt vērā arī pieejamo informāciju par personas privāto saikni ar valsti, kurā ir augsts korupcijas risks, kas joprojām darījumiem ar šo personu var radīt paaugstinātu NILLTPF risku, t.sk. attiecībā uz līdzekļu, kas tiek izmantoti darījuma veikšanai, izcelsmi.

Ja tiek konstatēta saistība ar paaugstināta riska valsti, iestāde, ja konkrētie faktiskie apstākļi atbilst klientu izpētes noteikumu pielikumos minēto pazīmju nosacījumiem (piemēram, saistība ar paaugstinātu risku un klienta apgrozījums), veic klienta padziļināto izpēti.

Situācija Nr. 2

Fiziskā persona, kuras:

- 1) personu apliecinošā dokumenta izdevējvalsts – valsts, kurā pastāv augsts korupcijas risks;
- 2) rezidences valsts (t.i., nodokļu nomaksas valsts) – Eiropas Savienības dalībvalsts;
- 3) faktiskās dzīvesvietas valsts – Eiropas Savienības dalībvalstī.

Padziļinātās izpētes ietvaros iestāde secina, ka klienta darījumi ir skaidri, nav konstatēti risku paaugstinājošie faktori, nav konstatēti apstākļi, kas liecinātu par tādām klienta saitēm ar valsti, kurā pastāv augsts korupcijas risks, kas ietekmētu klienta risku.

Izvērtējums:

Lai arī fiziskai personai ir valsts, kurā pastāv augsts korupcijas risks, izdots personu apliecinošs dokuments, ievērojot klienta padziļinātās izpētes ietvaros iegūto informāciju un izvērtējot, vai klients ir saistīts ar paaugstināta riska jurisdikciju, nav pamata uzskatīt, ka klients ir saistīts ar paaugstināta riska jurisdikciju, kas darījumiem ar šo personu var radīt paaugstinātu NILLTPF risku.

¹⁴ Piemērs ietver Eiropas Savienības dalībvalsti, bet tas pats princips būtu attiecināms arī uz Eiropas Ekonomiskās zonas dalībvalsti vai OECD dalībvalsti

3.1.4. Saistības ar Latvijas Republiku noteikšana

Noteikumos ietverti vairāki riski faktori¹⁵, kas attiecas uz gadījumiem, kad klients, tā darbība nav saistīta ar Latvijas Republiku. Šī apakšnodaļa skaidro, kā noteikt saistību ar Latvijas Republiku.

3.1.4.1. Saistības noteikšana klientam fiziskajai personai

102. Nosakot, vai klients fiziskā persona ir saistīta ar Latvijas Republiku, iestāde var izmantot kritērijus, kas noteikti likumā "Par nodokļiem un nodevām", – klienta deklarētā dzīvesvieta ir Latvijas Republikā, klients ir Latvijas pilsonis, ko ārzemēs nodarbina Latvijas Republikas valdība, vai klients uzturas Latvijas Republikā 183 dienas vai ilgāk jebkurā 12 mēnešu periodā.

103. Klients, kuram ir Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes izsniegta uzturēšanās atļauja (piemēram, uzturēšanās atļauja, kas nepārsniedz sešus mēnešus), automātiski nebūtu uzskatāms par Latvijas Republikas rezidentu. Klientu var uzskatīt par Latvijas Republikas rezidentu, ja viņam ir izsniegta uzturēšanās atļauja Latvijas Republikā un viņš uzturas Latvijas Republikā (piemēram, dzīvo, ir nodarbināts Latvijas Republikā, maksā valstij nodokļus). Izvērtējot, vai klients uzturas Latvijas Republikā, iestāde var ņemt vērā šādus apsvērumus:

103.1. vai klientam ir izsniegta termiņuzturēšanās vai pastāvīgās uzturēšanās atļauja;

103.2. vai klientam ir dzīvesvietas īres līgums un par šo dzīvesvietu tiek maksāti komunālie maksājumi;

103.3. vai klientam pieder nekustamais īpašums un par to tiek maksāti komunālie maksājumi;

103.4. vai ir izziņa no klienta Latvijas Republikā reģistrēta darba devēja par to, ka klients ir šī darba devēja darbinieks, vai starp klientu un Latvijas Republikā reģistrētu darba devēju pēdējos trijos mēnešos noslēgts darba līgums;

103.5. vai ir izziņa no Valsts ieņēmumu dienesta par klienta darba devēja veiktajiem nodokļu maksājumiem;

103.6. vai ir izziņa no Valsts ieņēmumu dienesta par stāšanos nodokļu maksātāju uzskaitē un aktuālo nodokļu nomaksas stāvokli;

103.7. vai ir izziņa par klienta mācīšanos Latvijas Republikas izglītības iestādē;

103.8. vai ir līgums ar Latvijas Republikas izglītības iestādi, kurā mācās klients;

103.9. vai klientam ir deklarēta dzīvesvietas adrese Latvijas Republikā un vai to apliecina veiksmīga pārbaude portālā *Latvija.lv* (pārbaude, vai persona ir deklarēta norādītajā adresē).

3.1.4.2. Saistības noteikšana klientam juridiskajai personai

104. Nosakot, vai klients juridiskā persona ir saistīts ar Latvijas Republiku, iestāde var izmantot šādus kritērijus¹⁶:

104.1. klients juridiskā persona ir Latvijas Republikā reģistrēts un Latvijas Republikā reāli strādājošs uzņēmums (Valsts ieņēmumu dienestam tiek sniegti finanšu pārskati), kas veido ekonomisko vērtību Latvijas Republikā un vismaz viens no klienta juridiskās

¹⁵ 1. pielikuma 5. punkts, 2. pielikuma 53.–55. punkts.

¹⁶ Iestāde var noteikt arī papildu kritērijus.

personas PLG vai pilnvarotajām personām (amatpersona) ir Latvijas Republikas rezidents atbilstoši likumā "Par nodokļiem un nodevām" noteiktajiem kritērijiem;

104.2. klients juridiskā persona ir reģistrēts valstī, kas nav zemu nodokļu vai beznodokļu valsts vai teritorija vai augsta riska trešā valsts, un ir reāli strādājošs uzņēmums Latvijas Republikā, kuram ir pierādāma saimnieciskā darbība Latvijas Republikā un kas veido skaidri nosakāmu un dokumentējamu ekonomisko vērtību, un vismaz viens no klienta juridiskās personas PLG ir Latvijas Republikas rezidents atbilstoši likumā "Par nodokļiem un nodevām" noteiktajiem kritērijiem.

105. Ņemot vērā, ka viens no kritērijiem, kā noteikt saistību ar Latvijas Republiku, ir apstāklis, ka juridiskā persona ir reāli strādājošs uzņēmums, kas veido ekonomisko vērtību Latvijas Republikā, iestādei nepieciešams pārliecināties par šo kritēriju. Lai pārliecinātos, ka klients juridiskā persona ir Latvijas Republikā reāli strādājošs uzņēmums, kas veido ekonomisko vērtību vai kam ir pierādāma saimnieciskā darbība Latvijas Republikā, iestāde iegūst informāciju vai dokumentus, lai gūtu pārliecību, ka juridiskā persona veic faktisku saimniecisko darbību, vai tā ir ekonomiski pamatota un juridiskajai personai ir saikne ar Latvijas Republiku, piemērojot vienu vai vairākus no šādiem pasākumiem:

105.1. informāciju vai dokumentus, kas pietiekami izskaidro juridiskās personas biznesa darbības modeli;

105.2. juridiskās personas neatkarīga ārējā auditora auditētu gada finanšu pārskatu, no kura var gūt pietiekamu izpratni par juridiskās personas veiktajiem darījumiem un noskaidrot, vai peļņa atbilst juridiskās personas saimnieciskajai darbībai un apgrozījumam;

105.3. informāciju vai dokumentus, kas apliecina preču un pakalpojumu reālo apriti juridiskās personas īstenotās saimnieciskās darbības ietvaros. Ja juridiskās personas darbība, ņemot vērā tās dibināšanas mērķi, nav saistīta ar preču un pakalpojumu apriti, tad iegūst informāciju un dokumentus, kas apliecina un raksturo juridiskās personas darbības atbilstību tās dibināšanas mērķim (piemēram, tikai aktīva turēšana atbilstoši biznesa darbības modelim);

105.4. informāciju vai dokumentus par juridiskās personas galvenajiem sadarbības partneriem, kas apliecina sadarbības partneru faktisko saimniecisko darbību;

105.5. informāciju vai dokumentus, kas apliecina, ka juridiskā persona veic nodokļu nomaksu (nodokļu deklarācija), ja normatīvie akti nosaka pienākumu maksāt nodokļus konkrētajā situācijā;

105.6. dokumentus, kas apliecina, ka juridiskā persona uz līguma pamata ir piesaistījusi citas personas (piemēram, darbinieki, ārpakalpojuma sniedzēji), kuras faktiski organizē un izpilda uzdevumus, kas attiecas uz juridiskās personas saimniecisko darbību, pārliecinoties par pienākumu atbilstību juridiskās personas saimnieciskajai darbībai un apgrozījumam.

106. Apstāklis, ka savstarpēji saistītu klientu grupā vienam no tās dalībniekiem ir identificēta un dokumentēta saikne ar Latvijas Republiku, nav uzskatāms par pamatojumu, lai noteiktu, ka visiem klientiem, kas ietilpst grupā, ir saikne ar Latvijas Republiku.

3.1.5. Vadības piekrišanas saņemšana sadarbībai ar klientu, kas saistīts ar augsta riska trešo valsti

107. Īstenojot Likuma 25.¹ panta prasību par darījuma attiecību uzsākšanu vai turpināšanu vai gadījuma rakstura darījumu veikšanu ar klientu, kas saistīts ar augsta riska trešo valsti, ir pietiekami iestādes augstākās vadības piekrišanu saņemt vienu reizi – pirms

darījuma attiecību nodibināšanas vai gadījuma rakstura darījuma veikšanas vai pieņemot lēmumu turpināt darījuma attiecības ar klientu no augsta riska trešās valsts, ja klienta saistība ar augsta riska trešo valsti tiek konstatēta sadarbības laikā. Ja vienreiz ir saņemta augstākās vadības piekrišana, nav nepieciešams to saņemt pēc katras regulārās padziļinātās izpētes veikšanas.

108. Likums nosaka, ka darījuma attiecību uzsākšanai vai turpināšanai vai gadījuma rakstura darījumu veikšanai ar klientu, kas saistīts ar **augsta riska trešo valsti**, ir nepieciešama iestādes augstākās vadības piekrišana. Savukārt augstākā vadība ir iestādes valde, ja to izveido, vai valdes īpaši iecelts valdes loceklis, amatpersona vai darbinieks, kam ir pietiekamas zināšanas par iestādes pakļautību NILLTPF riskiem un pietiekami augsta līmeņa amats, lai pieņemtu lēmumus, kas skar iestādes pakļautību šiem riskiem. Tādējādi augstākās vadības piekrišanas saņemšana nenozīmē, ka visos gadījumos nepieciešams saņemt valdes apstiprinājumu, proti, piekrišanu var dot kāds, kuram ir pietiekamas zināšanas par iestādes pakļautību NILLTPF riskiem un pietiekami augsta līmeņa amats, lai pieņemtu lēmumus, kas skar tās pakļautību riskam, t.i., valdes loceklis, kas pārrauga NILLTPFN. Iestādes augstākā līmeņa vadības piekrišanas (*akceptācijas*) mērķis ir nodrošināt, ka pēc iespējas augstāks vadības līmenis ir informēts par darījuma attiecībām ar paaugstināta riska klientiem un iestāde neuzsāk sadarbību ar šīm personām, ja nav izveidota atbilstoša IKS.

109. Uzsākot vai turpinot darījuma attiecības vai veicot gadījuma rakstura darījumu ar klientu no **paaugstināta riska jurisdikcijas**, nav nepieciešams saņemt augstākās vadības piekrišanu. Iestāde, izvērtējot riskus, var noteikt šādu prasību, tomēr tā nav obligāta saskaņā ar Likumu.

Piemērs

Klients ir no valsts ar augstu korupcijas risku un studē Latvijas Republikā. Klients vēlas atvērt kontu maksājumu iestādē. Atbilstoši Likuma 25.¹ pantam valsts ar augstu korupcijas risku nav augsta riska trešā valsts. Tādējādi šādā gadījumā nav nepieciešams saņemt augstākās vadības piekrišanu, lai uzsāktu darījuma attiecības ar klientu (ar nosacījumu, ka nepastāv citi apstākļi, kuriem iestājoties atbilstoši Likuma vai iestādes iekšēji noteiktām prasībām nepieciešama augstākās vadības piekrišana).

3.1.6 Avoti, kurus var izmantot valsts riska noteikšanā

110. Publiski pieejamie avoti, kas var tikt izmantoti, nosakot valsts risku (saraksts kaļpo kā piemērs un nav izsmēlošs):

Zemu nodokļu vai beznodokļu valstis	https://likumi.lv/doc.php?id=294935
FATF valstu novērtējums	http://www.fatf-gafi.org/publications/high-riskandnon-cooperativejurisdictions/documents/public-statement-october-2018.html
	http://www.fatf-gafi.org/publications/high-riskandnon-cooperativejurisdictions/documents/fatf-compliance-october-2018.html

Eiropas Savienības augsta riska trešās valstis (<i>EU Commission list of high-risk third countries</i>)	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2016.254.01.0001.01.ENG
	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018R0105
	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32018R0212 https://ec.europa.eu/taxation_customs/tax-common-eu-list_en#heading_4
"Zini savu klientu" reitings (<i>KnowYourCountry rating</i>)	https://www.knowyourcountry.com/country-ratings-table
<i>FinCen</i> noteiktie pasākumi (<i>USA Patriot Act 311 Special Measures (FinCen)</i>)	https://www.fincen.gov/resources/statutes-and-regulations/311-special-measures
Nelegālo narkotiku ražošana vai tranzīts (<i>Major illicit drug producing or transit</i>)	https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/presidential-memorandum-secretary-state-12/
Audīta un ziņošanas kvalitāte (<i>Strength of auditing and reporting standards</i>)	https://tcdata360.worldbank.org/indicators/h1a88ca92?country=BRA&indicator=694&viz=line_chart&years=2007,2017
Korupcijas uztveres indekss (<i>Corruption perception index</i>)	https://www.transparency.org/cpi2019?/news/feature/cpi-2019
Korupcijas kontrole (<i>Control of corruption</i>)	http://info.worldbank.org/governance/wgi/#home
Politiskais risks (<i>Political risk/Risk of political violence</i>)	https://www.credendo.com/country-risk
ANO miera uzturēšanas operācijas (<i>Actual UN peacekeeping operations</i>)	https://peacekeeping.un.org/en/list-of-past-peacekeeping-operations
Regulatora kvalitāte (<i>Regulatory quality</i>)	http://info.worldbank.org/governance/wgi/#home
Globālais terorisma indekss (<i>Global Terrorism Index</i>)	https://ec.europa.eu/knowledge4policy/dataset/ds00160_en
Eiropola informācija par riskiem saistībā ar terorismu	https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/terrorism-situation-and-trend-report-2019-te-sat

3.1.7. Publiski pieejamās informācijas izvērtēšana

111. Klienta izpēti (tostarp padziļinātās izpēti) ietvaros iestādei, pamatojoties uz risku izvērtējumu, jāizvērtē arī publiski pieejamā informācija par klientu, PLG, pārstāvi, sadarbības partneri. Būtiski ir izvērtēt ne tikai pozitīvu, bet arī negatīvu informāciju saturošos materiālus (piemēram, nav pieņemami, ka par klientu pieejamā informācija, kas liecina par viņa turību, viņam piederošajiem uzņēmumiem, kas darbojas ar peļņu, tiek ņemta vērā un ietverta klienta izvērtējumā, bet informācija, kurā norādīta iespējama klienta saistība ar krāpšanu, netiek minēta un netiek vērtēta).

112. Dokumentējot publiski pieejamās informācijas meklēšanu un vērtēšanu, iestādei ir jāspēj pierādīt, pēc kādiem parametriem informācija tika meklēta (klienta nosaukums vai

vārds, uzvārds, klienta PLG vārds un pārstāvja vārds un uzvārds), kādās interneta vietnēs informācija tika meklēta, kāda informācija tika konstatēta, kurš darbinieks meklēja un izvērtēja informāciju, dokumentējot secinājumus par izvērtējuma rezultātiem.

Piemērs

Iestāde klientam veikusi divas padziļinātās izpētes par atšķirīgiem periodiem. Pirmās izpētes ietvaros iestāde norāda, ka negatīvas publiskās informācijas par klientu nav. Savukārt otrās padziļinātās izpētes ietvaros iestāde ir konstatējusi negatīvu informāciju par klientu (tika publiskota pēc pirmās izpētes veikšanas), tomēr neņem to vērā, jo uzskata, ka šī informācija neattiecas uz izpētes periodu, tas ir, tā ir par darījumiem, kas vērtēti iepriekš.

Iestādei, konstatējot negatīvu informāciju par klientu, ir nepieciešams ņemt to vērā un izvērtēt, vai un kā tā ietekmē klienta risku un turpmāko sadarbību ar klientu.

113. Publiski pieejamās informācijas meklēšanu var veikt, piemēram, *Google* vai *GoogleAdvanced Search* (https://www.google.com/advanced_search). Gadījumos, kad klients saistīts ar Neatkarīgo Valstu Sadraudzības valstīm, meklēšanu lietderīgi veikt, piemēram, *yandex.ru* un krievu valodā. Piemērs

Fiziskām personām

Latviski

- "vārds uzvārds" VAI "uzvārds vārds" noziegums VAI atmazgāšana VAI terorisms VAI sankcijas VAI aizliegums VAI sods VAI nodokļi VAI krāpšana VAI apsūdzība VAI arests VAI pārkāpums VAI narkotikas VAI korupcija VAI kukuļdošana VAI skandāls

Angliski:

- "NAME SURNAME" OR "SURNAME NAME" crime OR launder OR terror OR sanction OR circumvent OR embargo OR penal OR tax OR fraud OR charge OR arrest OR violate OR drug OR corrupt OR bribe OR scandal OR breach

Krieviski:

- "ИМЯ ФАМИЛИЯ" OR "ФАМИЛИЯ ИМЯ" преступлен OR отмыв OR террор OR санкции OR обман OR запрет OR штраф OR обложить OR мошеннич OR обвинен OR арест OR наруш OR нарко OR коррупц OR взятка OR обман OR скандал

Ja personai ir tēva vārds, papildu meklēšanai ir lietderīgi to norādīt līdztekus vārdam un uzvārdam.

Juridiskām personām

Latviski

- "uzņēmuma nosaukums (bez juridiskās formas saīsinājuma) noziegums VAI atmazgāšana VAI terorisms VAI sankcijas VAI aizliegums VAI sods VAI nodokļi VAI krāpšana VAI apsūdzība VAI arests VAI pārkāpums VAI narkotikas VAI korupcija VAI kukuļdošana VAI skandāls

Angliski:

- "Company name (excluding legal type)" crime OR launder OR terror OR sanction OR circumvent OR embargo OR penal OR tax OR fraud OR charge OR arrest OR violate OR drug OR corrupt OR bribe OR scandal OR breach

Krieviski:

- "НАИМЕНОВАНИЕ КОМПАНИИ" преступлен OR отмыв OR террор OR санкции OR обман OR запрет OR штраф OR обложить OR мошеннич OR обвинен OR арест OR наруш OR нарко OR коррупц OR взятка OR обман OR скандал

114. Gadījumos, kad uzņēmuma nosaukums ir plaši izmantots un ar vispārzināmu nozīmi, meklēšanas kritērijos lietderīgi iekļaut arī juridiskās formas saīsinājumu.

3.1.8. Klienta, kuru pārvalda maksātnespējas procesa administrators, izpēte

Šī apakšnodaļa attiecas uz kredītiestādēm.

115. Ievērojot maksātnespējas procesa sekas un ietekmi uz personas tiesībām pārvaldīt tās mantu, arī klienta, kura darbību pārvalda maksātnespējas procesa administrators, izpētei jāpievērš uzmanība.

116. Atbilstoši Maksātnespējas likumam naudas līdzekļi, kurus maksātnespējas procesa administrators saņem, pārvaldot parādnieka mantu, noguldāmi kredītiestādes parādnieka kontā. Tādējādi maksātnespējas procesa administratoram ir likumisks uzdevums izmantot kredītiestādes finanšu pakalpojumus.

117. Veicot klienta, kuru pārvalda maksātnespējas procesa administrators, izpēti, uzmanība jāpievērš šādiem apstākļiem:

117.1. atbilstoši Likumam klienta izpētes ietvaros jānoskaidro darījumu būtība un mērķis. Darījuma attiecībām, kurās ir iesaistīti maksātnespējas procesa administratori, piemīt atšķirīgs mērķis un būtība, nekā juridisko personu ikdienas darījumdarbībai. Līdz ar to šis apstāklis būtu jāņem vērā, veicot klienta izpēti un lemjot par vērtējuma un klienta izpētes rezultātu līdz maksātnespējas procesam ietekmi uz darījuma attiecībām ar klientu maksātnespējas procesā;

Piemērs

Ja klienta juridiskās personas pārvaldībā līdz maksātnespējas procesam bija persona, par kuru pieejama informācija, kas ietekmē šīs personas nevainojamu reputāciju, iestādei būtu jāvērtē, kāda ir šīs personas ietekme uz klientu juridisko personu un tās darījumiem maksātnespējas procesā. Tādējādi iestāde ņemtu vērā apstākli, ka klients juridiskā persona tā maksātnespējas procesā vairs neveic tam raksturīgo uzņēmējdarbību un tā līdzšinējās pārvaldes funkcijas un tiesības ir nodotas maksātnespējas procesa administratoram.

117.2. jautājumā par klienta, kuru pārvalda maksātnespējas procesa administrators, PLG iestāde piemēro Likumā noteiktās tiesības, atbilstoši pamatojot un dokumentējot darbības, kas veiktas, lai noskaidrotu klienta PLG. Par juridiskās personas PLG var uzskatīt personu, kura ieņem amatu augstākās pārvaldības institūcijā šajā juridiskajā personā, ja ir izmantoti visi iespējamie noskaidrošanas līdzekļi un nav iespējams noskaidrot nevienu fizisko personu – PLG, kā arī ir izslēgtas šaubas, ka juridiskajai personai vai juridiskajam veidojumam ir cits PLG. Atbilstoši Maksātnespējas likumam maksātnespējas procesa administratoram ir visas normatīvajos aktos, parādnieka statūtos vai līgumos paredzētās pārvaldes institūciju tiesības, pienākumi un atbildība. Ņemot vērā iepriekš minēto, gadījumos, kad kredītiestāde nevar noskaidrot parādnieka PLG un iegūt Likumā noteikto informāciju par PLG, par klienta PLG var tikt uzskatīts klienta maksātnespējas procesa administrators.

118. Papildus būtu jāņem vērā apstāklis, ka maksātnespējas procesa administratori ir Likuma subjekti un tiem ir uzdevums veikt tiem piemītošās darbības un to klientu NILLTPF riska novērtējumu, kā arī izveidot NILLTPFN IKS. Minētā ietvaros, veicot klienta, kuru pārvalda maksātnespējas administrators, izvērtējumu, iestāde, ievērojot uz risku balstītu pieeju, ņem vērā un izvērtē maksātnespējas procesa administratora paša veiktos pasākumus NILLTPFN prasību ievērošanai.

3.1.9. Čaulas veidojumi

119. Atbilstoši Likuma 1. panta 15.¹ punktam čaulas veidojums ir juridiskā persona, kurai raksturīga viena vai vairākas šādas pazīmes:

119.1. nav juridiskās personas saistības ar faktisku saimniecisko darbību vai juridiskās personas darbība veido mazu vai neveido nekādu ekonomisko vērtību un likuma subjekta rīcībā nav dokumentāras informācijas, kas pierāda pretējo;

119.2. valstī, kurā juridiskā persona reģistrēta, normatīvie akti neparedz pienākumu sagatavot un iesniegt attiecīgās valsts pārraudzības institūcijām finanšu pārskatus, t.sk. gada finanšu pārskatus, par savu darbību;

119.3. valstī, kurā juridiskā persona reģistrēta, juridiskajai personai nav saimnieciskās darbības veikšanas vietas (telpas).

Piemērs

Situācija Nr. 1

Uzņēmums, kas reģistrēts valstī, kuras normatīvie akti neparedz pienākumu iesniegt pārskatus, ir deklarējis, ka nodarbojas ar preču tirdzniecību (sadzīves tehniku), bet uzņēmumam nav noliktavas, tas nevar arī iesniegt preču kustību pamatojošus dokumentus (transporta pavadzīmes (CMR), Bill of landing u. tml.), preču pārdošanas cenas, kas ir norādītas līgumos, ir identiskas preču iepirkšanas cenām, iestādes kontā nav darījumu, kas liecina par nodokļu apmaksu u.tml.

Situācija Nr. 2

Atbilstoši 2017. gadā klienta sniegtajai informācijai kā faktiskā saimnieciskās darbības veikšanas vieta norādīta valsts ar augstu korupcijas un sankciju risku, klients nodarbina piecus cilvēkus. 2019. gadā klients informēja iestādi, ka ir mainīta faktiskā saimnieciskās darbības veikšanas vieta, un iesniedza 2018. gadā noslēgtu nomas līgumu, norādot, ka klienta faktiskā saimnieciskās darbības veikšanas adrese ir valstī, kas uzskatāma par zemu nodokļu valsti. Klienta 2019. gadā aizpildītajā klienta anketā norādīts, ka tiek nodarbināti pieci darbinieki – direktors, sekretārs, finanšu direktors, komercdirektors un grāmatvedis. Saņemot no klienta minēto informāciju, ir atcelts klientam piešķirtais čaulas veidojuma statuss.

Iestādei padziļinātās izpētes ietvaros, lai pārlicinātos, vai klients nemēģina izvairīties no tā klasificēšanas par čaulas veidojumu, nepieciešams vērtēt vismaz šādus apsvērumus:

- vai klienta norādītajiem pieciem darbiniekiem ir nepieciešamās atļaujas, lai strādātu valstī, kura norādīta kā saimnieciskās darbības veikšanas vieta;
- vai darbinieku skaits ir adekvāts klienta saimnieciskās darbības nodrošināšanai (piemēram, vai minētie pieci darbinieki var nodrošināt tirdzniecību ar naftu un naftas produktiem);
- ņemot vērā, ka pēc faktiskās adreses maiņas klienta darbība nav mainījies un tā nav saistīta ar valsti, kas uzskatāma par zemu nodokļu valsti, un faktiskā darbība joprojām tiek veikta valstī ar augstu korupcijas un sankciju risku, nepieciešams izvērtēt, kādu funkciju veikšanai klients irē telpas valstī, kas uzskatāma par zemu nodokļu valsti, ja faktiski visa saimnieciskā darbība tiek veikta citā valstī (piemēram, izvērtējot iesniegto telpu īres līgumu un analizējot, vai tajā nav pazīmes, kas liecina par formālu līgumu).

120. Kredītiestādēm, maksājumu iestādēm, elektroniskās naudas iestādēm, ieguldījumu brokeru sabiedrībām un attiecībā uz klientu individuālo portfeļu pārvaldīšanu un atvērto ieguldījumu fondu apliecību izplatīšanu arī ieguldījumu pārvaldes sabiedrībām

ir aizliegts uzsākt un uzturēt darījuma attiecības vai veikt gadījuma rakstura darījumu ar čaulas veidojumu, ja tas vienlaikus atbilst čaulas veidojuma definīcijas "a" un "b" apakšpunktā noteiktajām pazīmēm (Likuma 1. panta 15.¹ punkts).

121. Lai noskaidrotu, vai juridiskā persona atbilst Likuma 1. panta 15.¹ punkta "a" pazīmei (119.1. punkts), 120. punktā minētās iestādes, pamatojoties uz risku izvērtējumu, veic vienu vai vairākus klientu izpētes noteikumu 36. punktā minētos pasākumus¹⁷:

121.1. informāciju un dokumentus, kas pietiekami izskaidro juridiskās personas biznesa modeli;

121.2. neatkarīga ārējā auditora auditētu juridiskās personas gada finanšu pārskatu, no kura var gūt pietiekamu izpratni par juridiskās personas veiktajiem darījumiem un noskaidrot, vai peļņa atbilst juridiskās personas saimnieciskajai darbībai un apgrozījumam;

121.3. informāciju un dokumentus, kas apliecina preču un pakalpojumu reālo apriti juridiskās personas īstenotās saimnieciskās darbības ietvaros. Ja juridiskās personas darbība, ņemot vērā tās dibināšanas mērķi, nav saistīta ar preču un pakalpojumu apriti, tad iegūst informāciju un dokumentus, kas apliecina un raksturo juridiskās personas darbības atbilstību tās dibināšanas mērķim (piemēram, tikai aktīva turēšana atbilstoši biznesa modelim);

121.4. informāciju un dokumentus par juridiskās personas galvenajiem sadarbības partneriem, kas apliecina sadarbības partneru faktisko saimniecisko darbību;

121.5. informāciju un dokumentus, kas apliecina, ka juridiskā persona veic nodokļu nomaksu (nodokļu deklarācija), ja normatīvie akti nosaka pienākumu maksāt nodokļus konkrētajā situācijā;

121.6. informāciju un dokumentus, kas apliecina, ka juridiskā persona uz līguma pamata ir piesaistījusi citas personas (piemēram, darbinieki, ārpakalpojuma sniedzēji), kuras faktiski organizē un izpilda uzdevumus, kas attiecas uz juridiskās personas saimniecisko darbību, pārliecinoties par pienākumu atbilstību juridiskās personas saimnieciskajai darbībai un apgrozījumam.

122. Klientu izpētes noteikumi nosaka minimālos pasākumus, kas jāveic iestādēm, lai pārbaudītu, vai klients čaulas veidojums ir saistīts ar faktisku saimniecisko darbību, vai tā darbība veido mazu vai neveido nekādu ekonomisko vērtību un iestādes rīcībā nav dokumentāras informācijas, kas pierāda pretējo.

123. Atbilstība čaulas veidojuma Likuma 1. panta 15.¹ punkta "a" apakšpunktā noteiktajai pazīmei (119.1. punkts) vērtējama katrā gadījumā individuāli.

Piemērs

Ja ir holdinga kompānija, kurai pieder citu kompāniju (meitas kompāniju) daļas un kuras galvenais uzdevums un saimnieciskās darbības mērķis ir veikt attiecīgo ieguldījumu un aktīvu pārvaldīšanu, ir jāvērtē, vai holdinga kompānijai piederošās meitas kompānijas veic faktisku saimniecisko darbību, vai grupas struktūra ir caurspīdīga un neliecina par mēģinājumu slēpt PLG.

124. Gadījumos, kad klients, kas ir reģistrēts Latvijas Republikā, neveic faktisku saimniecisko darbību vai tā darbība veido mazu vai neveido nekādu ekonomisko vērtību

¹⁷ Komisija klientu izpētes noteikumu 36. punktu ir izstrādājusi atbilstoši Likuma 21.¹ panta otrajai daļai, un 36. punkts piemērojams attiecībā uz čaulas veidojuma definīcijas "a" pazīmi.

un iestādes rīcībā nav dokumentāras informācijas, kas pierāda pretējo (piemēram, pastāv aizdomas, ka uzņēmums tiek izmantots nodokļu apiešanas shēmās), iestāde pārtrauc darījumu attiecības ar šādu klientu, par aizdomīgu darījumu ziņojot Finanšu izlūkošanas dienestam.

125. Iestāde politikās un procedūrās nosaka iegūstamās informācijas un dokumentu apjomu, raksturu un vērtēšanas principus atkarībā gan no juridiskās personas NILLTPF riska (piemēram, juridiskā forma, īpašnieku struktūra), valsts un ģeogrāfiskā riska, izmantoto pakalpojumu un produktu riska, pakalpojumu un produktu piegādes kanālu riska, gan arī atkarībā no juridiskās personas saimnieciskās darbības veida, darbības nozares, darbības ilguma un juridiskā statusa, proti, ievērojot juridisko personu dažādās kategorijas.

126. Attiecībā uz čaulas veidojuma Likuma 1. panta 15.¹ punkta "c" pazīmi Komisija pārbaudēs ir konstatējusi, ka juridiskās personas saimnieciskās darbības veikšanas vieta var nesakrist ar tās reģistrācijas valsti un tādēļ juridiskā persona automātiski nebūtu uzskatāma par čaulas veidojumu. Ņemot vērā juridiskās personas darbības specifiku, arvien biežāk tiek izmantotas attālinātā darba iespējas (piemēram, sabiedrības, kas veic tulkošanas darbus, sniedz IT pakalpojumus citu valstu uzņēmumiem), tādēļ papildus būtu nepieciešams vērtēt, vai apstākļi, ka juridiskajai personai reģistrācijas valstī nav saimnieciskās darbības veikšanas vietas (telpas), nav pamatojams ar juridiskās personas saimnieciskās darbības raksturu¹⁸. Savukārt čaulas veidojuma Likuma 1. panta 15.¹ punkta "c" pazīmes mērķis ir klasificēt kā čaulas veidojumu tās juridiskās personas, kuras darbojas kā pasta kastītes kompānijas bez saprotamas ekonomiskās darbības.

3.2. Klientu identifikācija

3.2.1. Klātienē identifikācija

127. Par klātienē identifikāciju ir uzskatāma identifikācijas procedūra, ko veic iestādes darbinieks vai pilnvarotā persona (piemēram, aģents, ar kuru iestāde noslēgusi līgumu par klientu identificēšanu iestādes interesēs, vai pārstāvis, kas maksājumu pakalpojumu sniegšanā rīkojas maksājumu iestādes vārdā vai ir tiesīgs izplatīt un atpirkt elektronisko naudu elektroniskās naudas iestādes vārdā), klientam personiski (fiziski) piedaloties identifikācijā.

128. Par klātienē identifikāciju uzskatāma arī identifikācija, kurā Latvijas zvērināts notārs klātienē identificējis pilnvarotāju un pilnvarnieku un pilnvarnieks personīgi (klātienē) ierodas iestādē darījuma attiecību nodibināšanai, pamatojoties uz pilnvarotāja pilnvaru. Attiecībā uz citu valstu notāru veiktu pilnvarotāja identifikāciju iestāde novērtē valsts risku, pārliecinās par konkrētās valsts regulējumu attiecībā uz notāra pilnvarojumu un funkcijām, pārbauda un izvērtē, vai un kā notārs pilnvarotāju un pilnvarnieku ir identificējis, vai identifikācija atbilst Latvijas Republikas normatīvo aktu prasībām. Notariāli apliecināta personu apliecinoša dokumenta kopija pati par sevi bez notāra apliecinājuma, ka notārs ir veicis personu apliecinoša dokumenta turētāja identitātes pārbaudi (identifikāciju), nav pietiekama klienta identifikācijai.

¹⁸ Lai risinātu radušos situāciju, Komisija ir iesniegusi priekšlikumus grozījumu veikšanai Likumā, papildinot Likuma 1. panta 15.1 punkta "c" pazīmi.

129. Iestāde izgatavo to dokumentu kopijas, uz kuru pamata veikta klienta klātienes identifikācija.

3.2.1.1. Fizisko personu identifikācija

130. Identificējot fizisko personu, iestāde salīdzina klienta vizuālo līdzību ar uzrādītajā personu apliecinošajā dokumentā ietverto fotoattēlu un pārliecinās, ka dokuments nesatur viltojuma pazīmes. Ja rodas šaubas un iestāde nevar pārliecināties, ka klients, kas uzrāda personu apliecinošu dokumentu, ir dokumenta fotoattēlā redzamā persona, vai iestāde nevar pārliecināties, ka dokuments nesatur viltojuma pazīmes, tā sadarbību ar šādu klientu nesāk un atbilstoši Likuma prasībām, ja rodas aizdomas par NILLTPF, ziņo Finanšu izlūkošanas dienestam.

131. Fizisko personu rezidentu identificē, pārbaudot tā identitāti pēc klienta personu apliecinoša dokumenta, kas ietver informāciju par klienta vārdu, uzvārdu, personas kodu. Informācija par Latvijas Republikas izdoto personu apliecinošu dokumentu paraugiem ir pieejama Ministru kabineta 21.02.2012. noteikumos Nr. 134 "Personu apliecinošu dokumentu noteikumi".

132. Uzsākot darījuma attiecības ar nepilngadīgu personu, kuru pārstāv vecāki (vai citas personas, pamatojoties uz derīgu pārstāvības dokumentu), ievērojot normatīvajos aktos noteikto par fiziskās personas pārstāvību, iestādei būtu nepieciešams iegūt nepilngadīgās personas vecāka (vai citas personas, ja to pārstāv cita persona, pamatojoties uz derīgu pārstāvības dokumentu), kas to pārstāv iestādē, personu apliecinoša dokumenta kopiju un nepilngadīgā dzimšanas apliecības kopiju vai ieraksta vecāka pasē kopiju. Gadījumos, kad nepilngadīgai personai atbilstoši normatīvajiem aktiem ir personu apliecinošs dokuments, iestāde var noteikt, ka, lai uzsāktu darījuma attiecības, nepilngadīgajam ir jābūt personu apliecinošam dokumentam (pasei vai personas apliecībai).

133. Klienta - ārvalstu rezidenta identifikācijas procesā var tikt izmantots dokuments, kas atzīts par derīgu ieceļošanai Latvijas Republikā un ietver klienta vārdu, uzvārdu, dzimšanas datumu, personas fotoattēlu, personu apliecinoša dokumenta numuru un izdošanas datumu, valsti un institūciju, kas dokumentu izdevusi. Ārzemnieku ceļošanas dokumentus atzīst par derīgiem ieceļošanai Latvijas Republikā atbilstoši Ministru kabineta 29.04.2003. noteikumu Nr. 215 "Ārzemnieku ceļošanas dokumentu atzīšanas kārtība" prasībām.

134. Gadījumos, kad personai ir tiesības ieceļot un uzturēties Latvijas Republikā ar ceļošanai derīgu personu apliecinošu dokumentu un derīgu vīzu vai Latvijas Republikas izsniegtu uzturēšanās atļauju, iestāde izgatavo ne tikai personu apliecinoša dokumenta, bet arī vīzas vai uzturēšanās atļaujas kopiju, jo tā apliecina klienta tiesības ieceļot valstī.

135. Var būt gadījumi, kad trešās valsts pilsoņa personas apliecība ir Latvijas Republikas izdota uzturēšanās atļauja (termiņuzturēšanās atļauja vai pastāvīgās uzturēšanās atļauja), ko izsniedz saskaņā ar personu pārvietošanos regulējošajiem tiesību aktiem. Līdz ar to gadījumos, kad klients ir saņēmis uzturēšanās atļauju Latvijā personas apliecības formātā, tā identifikāciju var veikt, pamatojoties uz uzturēšanās atļauju.

3.2.1.2. Juridisko personu identifikācija

136. Juridisko personu atbilstoši Likumā noteiktajām prasībām identificē, iegūstot dokumentus, kas apliecina juridiskās personas nosaukumu, juridisko formu un dibināšanu vai tiesisko reģistrāciju, iegūstot ziņas par tās juridisko adresi un saimnieciskās darbības faktisko veikšanas vietu (ja faktiskā adrese atšķiras no juridiskās adreses), kā arī iegūstot juridiskās personas dibināšanas dokumentu un identificējot personas, kas ir tiesīgas pārstāvēt juridisko personu iestādē.

137. Atbilstoši Likumā noteiktajam iestāde ir tiesīga iegūt dokumentus, kas apliecina klienta juridiskās personas dibināšanu vai tiesisko reģistrāciju, no publiski pieejama uzticama un neatkarīga avota, un šādai avotu izmantošanai ir jābūt noteiktai kredītiestādes politikās un procedūrās. Informāciju par Latvijas Republikā reģistrētiem uzņēmumiem var iegūt no Uzņēmumu reģistra, tostarp no komerciālajām datubāzēm, kas uztur Uzņēmumu reģistra informāciju, savukārt informāciju par ārvalstu rezidentiem var iegūt no konkrētās valsts uzņēmumu reģistra datubāzes.

138. Uzsākot darījuma attiecības vai veicot gadījuma rakstura darījumu, gadījumos, kad klients ir ārvalstī reģistrēta juridiskā persona un darbojas ilgāku laiku (vismaz vienu gadu), papildus nepieciešams iegūt arī dokumentus, kas apliecina klienta identifikācijas rezultātā iegūto datu aktualitāti un kas ir izgatavoti ne agrāk kā gadu pirms darījuma attiecību sākšanas (piemēram, pieprasot klientam iesniegt reģistra izziņu, ja to nav iespējams iegūt no attiecīgās klienta reģistrācijas valsts uzņēmumu reģistra datubāzes, kas izsniegta ne agrāk kā pirms gada, par tā statusu vai cita veida izziņu, kas ietver informāciju par klienta statusu (aktīvs vai likvidēts uzņēmums) un struktūru (piemēram, *Incumbency Certificate, Certificate of Good Standing*)).

139. Ja klienta, kas ir juridiskā persona, direktors ir juridiskā persona, tad iestādei ir jāpievērš uzmanība un jāizvērtē arī šīs juridiskās personas statuss (aktīvs vai likvidēts uzņēmums). Lai par to pārliecinātos, iestāde pieprasa klientam iesniegt juridiskās personas, kas ir klienta direktors, pārstāvja paraksta tiesības apliecinošu dokumentu un uzņēmuma, kas ir klienta direktors, statusu apliecinošu dokumentu, kas nav vecāks par gadu (piemēram, *Incumbency Certificate, Certificate of Good Standing* reģistra izziņa).

3.2.1.3. Juridisko veidojumu identifikācija

140. Juridisko veidojumu atbilstoši Likumā noteiktajām prasībām identificē, iegūstot dokumentus, kas apliecina juridiskā veidojuma statusu, izveidošanas mērķi un nosaukumu, iegūstot ziņas par tā juridisko adresi un saimnieciskās darbības faktisko veikšanas vietu (ja faktiskā adrese atšķiras no juridiskās adreses), kā arī noskaidrojot juridiskā veidojuma struktūru un pārvaldes mehānismu, t.sk. PLG vai personu, kuras interesēs ir izveidots vai darbojas juridiskais veidojums, un juridiskā veidojuma pilnvaroto personu vai personas, kam ir līdzvērtīgs amats.

141. Pamatojoties uz riska izvērtējumu (piemēram, klientam piemīt paaugstināts ģeogrāfiskais risks saistībā ar reģistrācijas valsti), par klientu, kas reģistrēts ārvalstīs un

kam ir nominālie akcionāri juridiskās personas¹⁹, iestāde iegūst dokumentus, kas nav vecāki par vienu gadu un kas apliecina nominālā akcionāra aktīvo statusu (piemēram, *Incumbency Certificate*, *Certificate of Good Standing* reģistra izziņu).

3.2.1.4. Personu apliecinoša dokumenta pārbaude reģistrā

142. Atbilstoši Likumam, pārbaudot fiziskās personas identitāti pēc klienta personu apliecinoša dokumenta, iestāde pārlicinās, ka personu apliecinošais dokuments nav nederīgs, izmantojot pieejamos publiskos attiecīgās valsts reģistrus (piemēram, Nederīgo dokumentu reģistru). Viens no prasības veikt personu apliecinoša dokumenta pārbaudi Nederīgo dokumentu reģistrā mērķiem ir pārlicināties, ka persona, kas norādīta iesniegtajā dokumentā, ir dzīva un iestādes sniegtos pakalpojumus neturpina izmantot trešā persona. Šīs pārbaudes ietvaros iestāde salīdzina un pārbauda klienta iesniegtā personu apliecinošā dokumenta numuru, pārlicinās, vai dokuments nav zagts, nozaudēts, gājis bojā, anulēts, vai to neizmanto trešā persona u.tml. Attiecībā uz klientu, kuram ir ārvalsts izdots personu apliecinošs dokuments, iestāde var izmantot konkrētās valsts datubāzes, ja tādas ir (piemēram, Krievijā – <http://services.fms.gov.ru/info-service.htm?sid=2000>, Ukrainā – <https://nd.dmsu.gov.ua/>), bet ieteicams pārbaudīt vismaz izdotā dokumenta mašīnlasāmās zonas numuru (piemēram, izmantojot komerciālās datubāzes). Pārbaudot klienta uzrādītā personu apliecinošā dokumenta īstumu, iestāde var izmantot publiski pieejamu informāciju (piemēram, <http://www.consilium.europa.eu/prado/en/search-by-document-country.html>) vai komerciālās datubāzes, kas piedāvā informāciju par personu apliecinošu dokumentu veidiem, dažādās valstīs. Vienlaikus, identificējot klientu, iestādei papildus personu apliecinošā dokumenta pārbaudei reģistrā nepieciešams pievērst uzmanību identifikācijas dokumentu juridiskajam spēkam – pārlicināties, ka personu apliecinošais dokuments ir derīgs, tā derīguma termiņš nav beidzies, tas nav bojāts un nesatur viltojuma pazīmes.

3.2.1.5. Personu apliecinoša dokumenta datu atjaunošana

143. Prasība atjaunot personu apliecinošu dokumentu datus attiecas uz visiem iestādes klientiem, tomēr atjaunošanas regularitāte un iegūstamās informācijas veids un apjoms ir nosakāms, pamatojoties uz NILLTPF riska izvērtējumu.

144. Ja tas atbilst iestādes veiktajam risku izvērtējumam, viens no personas datu atjaunošanas un informācijas aktualizēšanas veidiem var būt arī klientu personu apliecinošā dokumenta kopijas iegūšana skenētā formā, izmantojot internetbanku, elektronisko pastu, kurjerpastu vai aktualizētus personas datus saņemot citā veidā, kas atbilst iestādes risku izvērtējumam. Klienta personas datu atjaunošana nav pirmreizēja klienta identifikācija, tādējādi uz to neattiecas tādas pašas prasības kā uz identifikāciju.

145. Attiecībā uz fiziskajām personām Latvijas Republikas rezidentiem viens no veidiem, kā iegūt aktuālo informāciju ir iestādei pašai informāciju par klienta jauna derīga personu apliecinoša dokumenta esamību un derīgumu iegūt no Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas uzturētā publiskā reģistra. Vienlaikus ir nepieciešams nodrošināt, ka iestādes rīcībā ir dokumentāri pierādījumi tam, kā attiecīgā informācija ir iegūta (piemēram, saglabājot izdruku vai citu informāciju, kas apliecina, kā un kad attiecīgā informācija iegūta).

¹⁹ Klienti, kuru reģistrācijai tiek izmantoti juridiskās dibināšanas uzņēmumu pakalpojumi, rada paaugstinātu risku saistībā ar iespējamu formālu PLG norādīšanu.

146. Viena no iespējām, kā panākt personu apliecinošā dokumenta atjaunošanu, ir noteikt ierobežojumus pakalpojumu saņemšanai klientiem, kam nepieciešams atjaunot personu apliecinošo dokumentu datus, piemēram, ierobežojot darījumus internetbankā, ierobežojot pakalpojumu klāstu un jaunu pakalpojumu līgumu noslēgšanu. Tomēr šādiem ierobežojumiem jābūt pamatoti ar riska izvērtējumu un ierobežojumu piemērošanai jābūt samērīgai ar klientam piemītošo risku, piemēram, klientam piemīt augsts NILLTPF risks un klients regulāri veic pārskaitījumus uz paaugstināta riska valstīm, izmantojot internetbanku.

Nav nepieciešams un pamatoti automātiski visiem klientiem noteikt pakalpojumu saņemšanas ierobežojumus.

147. Pirms tiek piemērots jebkāds no pasākumiem personu apliecinošā dokumenta datu atjaunošanai, iestādei nepieciešams izvērtēt riskus, kurus rada klients, – ar klientu saistītais ģeogrāfiskais risks, klienta saimnieciskā vai personiskā darbība, izmantojamie pakalpojumi un produkti un to piegādes kanāli, kā arī veiktie darījumi, pārlicinoties, vai nepastāv risku paaugstinoši faktori, kuru dēļ būtu jāveic klienta atkārtota identifikācija klātienē.

3.2.2. Neklātienes identifikācija

148. Neklātienes identifikācija jāveic atbilstoši Ministru kabineta 03.07.2018. noteikumiem Nr. 392 "Kārtība, kādā Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma subjekts veic klienta neklātienes identifikāciju" (turpmāk – MK noteikumi Nr. 392) vai Likuma 23. pantam. Ja neklātienes identifikācija tiek veikta atbilstoši Likuma 23. pantam, klientam nepieciešams veikt padziļināto izpēti (Likuma 22. panta otrā daļa).

149. Juridisko personu identifikāciju pēc būtības var iedalīt divos posmos, kurus abus iespējams veikt neklātienē:

149.1. pārlicināšanās par juridiskās personas tiesībspēju un rīcībspēju, kā arī citām būtiskajām ziņām, iegūstot Likumā noteikto informāciju;

149.2. fizisko personu, kuras ir juridisko personu pārstāvēttiesīgās vai pilnvarotās personas, identifikācija.

Pamatprasība, lai uzsāktu neklātienes identifikāciju, ir **risku novērtējums**, lai nodrošinātu, ka pasākumi, kas tiek veikti, lai identificētu klientu neklātienē, ir samērīgi ar NILLTPF risku. Lai īstenotu šo prasību, nepieciešams izstrādāt iekšējos normatīvos aktus (**politika, procedūra**), kā arī paredzēt atbilstošu IKS un darbinieku apmācību.

150. Juridiskās personas identifikācija, pārlicinoties par juridiskās personas tiesībspēju un rīcībspēju, kā arī citām būtiskajām ziņām, iegūstot Likumā noteikto informāciju, ir iespējama arī neklātienē, ja vien ir iespēja pārlicināties, ka iegūtie dokumenti ir atbilstoši un nesatur viltojumu. Līdz ar to piemērojams kā Likums, tā virkne citu normatīvo aktu atkarībā no konkrētās situācijas, jurisdikcijas, kurā juridiskā persona reģistrēta, kā arī risku novērtējuma, piemēram, tā, kādi ir dokumentu juridiskā spēka

nosacījumi, komercreģistru vešanas regulējums, elektroniskajiem dokumentiem, dokumentu apliecinājumiem un dokumentu legalizācijai izvirzītās prasības u.c.

151. Saskaņā ar Likuma 13. panta otro daļu juridiskās personas identifikācija – Likuma 13. panta pirmajā daļā noteikto ziņu un dokumentu iegūšana – var notikt, attiecīgās ziņas un dokumentus iegūstot no publiski pieejama uzticama un neatkarīga avota (piemēram, attiecīgās valsts komercreģistra).

152. Identificējot personas, kuras ir tiesīgas pārstāvēt juridisko personu, piemēro Likuma 12. pantu attiecībā uz fizisko personu identifikāciju.

153. Neklātienas identifikācija nav pieļaujama, ja:

153.1. juridiskās personas PLG ir PNP ģimenes loceklis vai ar PNP cieši saistīta persona un izmanto pakalpojumu, kura mēneša kredīta apgrozījums pārsniedz 3 000 *euro*;

153.2. klients ir čaulas veidojums;

153.3. klients izmanto privātbankiera pakalpojumus.

154. Atkarībā no riska līmeņa, veicot klienta neklātienas identifikāciju, izmantojami MK noteikumos Nr. 392 noteiktie identifikācijas veidi:

154.1. drošs elektroniskais paraksts, kas nodrošina kvalificētu paaugstinātas drošības elektronisko identifikāciju atbilstoši līmenim, kas noteikts saskaņā ar normatīvajiem aktiem vai Eiropas Parlamenta un Padomes 23.07.2014. Regulu (ES) Nr. 910/2014 par elektronisko identifikāciju un uzticamības pakalpojumiem elektronisko darījumu veikšanai iekšējā tirgū un ar ko atceļ Direktīvu 1999/93/EK (turpmāk – eIDAS Regula). Ņemot vērā, ka MK noteikumi Nr. 392 pieprasa nodrošināt kvalificētu paaugstinātas drošības elektronisko identifikāciju atbilstoši līmenim, kas noteikts eIDAS Regulā, un eIDAS Regulas tiešo piemērojamību, identifikācija atbilstoši šim veidam nav šauri tulkojama tikai ar drošu elektronisko parakstu. Pieļaujams izmantot arī citus elektroniskos identifikācijas līdzekļus, ja tie atbilstoši eIDAS Regulai nodrošina kvalificētu paaugstinātas drošības elektronisko identifikāciju;

154.2. videoidentifikācija, ievērojot MK noteikumu Nr. 392 10. punktā noteiktās obligātās prasības;

154.3. fiziskas personas identitāti apliecināšanu datu iegūšana no kredītiestādes vai maksājumu iestādes, izmantojot identifikācijas maksājumu vai citu metodi, kas ļauj saņemt no kredītiestādes vai maksājumu iestādes MK noteikumu Nr. 392 13.2. punktā minētos datus. Normatīvie akti neierobežo un nenosaka summas apmēru, par kādu jāveic identifikācijas maksājums, proti, tas var būt arī 0.01 *euro* cents. Vienlaikus, tā kā šis identifikācijas veids jau atbilstoši MK noteiktumiem Nr. 392 vērsts uz neklātienas klienta identifikāciju zema riska gadījumos un procesos, kas saistīti ar standartizētu norēķinu veikšanu, šis veids atbilstoši risku novērtējumam pamatā būtu izmantojams papildus citam neklātienas identifikācijas veidam;

154.4. personu apliecināšana dokumenta fotouzņēmuma un pašportreta elektroniska fotouzņēmuma salīdzināšana.

155. Veids, kā noslēgt līgumu ar jaunu klientu, neklātienas identifikācijas procedūrās katrai kredītiestādei vai maksājumu iestādei jānosaka atbilstoši identificētajam riskam – ar drošu elektronisko parakstu vai citu kvalificētu paaugstinātas drošības elektronisko risinājumu, parakstot līgumu klātienē, t.sk. ar kurjera starpniecību, vai izmantojot distances līdzekļus bez paraksta (piemēram, videoidentifikācijas laikā ar atzīmi aplikācijā).

156. Neklātienas identifikācijas veidu izvēle ir ierobežota ar drošu elektronisko parakstu, citu eIDAS Regulai atbilstošu kvalificētu paaugstinātas drošības elektroniskās identifikācijas risinājumu vai videoidentifikāciju atbilstoši MK noteikumu Nr. 392 10. punktā noteiktajām prasībām, ja:

156.1. klients vai PLG ir saistīts ar paaugstināta riska jurisdikciju;

156.2. klienta, kas iepriekš identificēts, izmantojot identifikācijas maksājumu vai salīdzinot personu apliecinošā dokumenta fotouzņēmumu ar pašportreta elektronisko fotouzņēmumu, un kam piemērojama padziļināta izpēte ar neklātienes identifikācijas faktu nesaistītu iemeslu dēļ, mēneša darījumu summa pārsniedz 3 000 *euro*.

157. Gadījumos, kas nav minēti 156. punktā, atbilstoši veiktajam risku novērtējumam neklātienes identifikācijai var tikt izmantots arī identifikācijas maksājums vai cita metode, kas ļauj saņemt no kredītiestādes vai maksājumu iestādes MK noteikumu Nr. 392 13.2. punktā minētos datus, kā arī personu apliecinoša dokumenta fotouzņēmuma un pašportreta elektroniska fotouzņēmuma salīdzināšana.

158. Ja juridiskās personas pārstāvētiesīgā vai pilnvarotā persona jau atbilstoši prasībām identificēta kā klients fiziskā persona, juridiskās personas neklātienes identifikācijas ietvaros attiecībā uz šo personu prasības piemērojamas kā uz kredītiestādes vai maksājumu iestādes jau identificētu fizisko personu. Ņemot vērā risku novērtējumu, šādos gadījumos jāvērtē, vai veids, kādā klients fiziskā persona identificēts, (piemēram, izmantots tikai zema riska gadījumiem un procesiem, kas saistīti ar standartizētu norēķinu veikšanu, piemērotais identifikācijas maksājums) ir atbilstošs juridiskās personas risku līmenim.

159. Pieņemot lēmumu uzsākt klientu neklātienes identifikāciju, jāņem vērā, ka atbilstoši Kredītiestāžu likuma 101.² pantam, ja kredītiestāde plānojsi uzsākt jaunu, līdz šim neveiktu finanšu pakalpojumu sniegšanu vai būtiski grozīt kāda finanšu pakalpojuma sniegšanas kārtību, tā ne vēlāk kā 30 dienas iepriekš iesniedz Komisijai motivētu iesniegumu. Tam pievieno attiecīgo risku pārvaldīšanas politiku un procedūru aprakstu.

160. Arī pārējām iestādēm ir pienākums ziņot par izmaiņām to iekšējos normatīvajos aktos un risku pārvaldībā (Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likuma 26. pants, Alternatīvo ieguldījumu fondu un to pārvaldnieku likuma 10. pants, Finanšu instrumentu tirgus likuma 108.¹ pants, Ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likuma 13. pants, Privāto pensiju fondu likuma 10. pants, Apdrošināšanas un pārapdrošināšanas likuma 53. pants, Krājaizdevu sabiedrību likuma 24.¹ pants).

161. Komisija izvērtē plānotā pakalpojuma atbilstību normatīvo aktu prasībām un pakalpojumam piemītošo risku pārvaldību, tostarp izvērtē kredītiestādes veikto risku novērtējumu, plānoto klientu loku un tiem piedāvātos pakalpojumus, turpmākos risku pārvaldības pasākumus, kā arī plānoto personāla apmācību. Veicot minēto izvērtējumu, Komisija raugās, lai, piedāvājot neklātienes identifikācijas pakalpojumu, kredītiestāde nodrošinātu pakāpenisku un samērīgu pakalpojuma pieejamību saviem klientiem.

162. Komisija iesniegumu izskata 30 dienu laikā. Ja nepieciešama papildu informācijas iegūšana, Komisija sniedz motivētu skaidrojumu par nepieciešamajiem papildinājumiem.

163. Uzsākot klientu neklātienas identifikāciju, noderīgas var būt Finanšu darījumu darba grupas (FATF) vadlīnijas "*Digital Identity*", pieejamas: <https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/consultation-digital-id-guidance.html>.

3.3. Vienkāršotā klienta izpēte

164. Atbilstoši Likuma 26. pantam iestāde var veikt vienkāršotu klienta izpēti:

164.1. ja pastāv zems NILLTPF risks, kas nav pretrunā ar risku novērtējumu, t.sk. nacionālo NILLTPF risku novērtēšanas ziņojumu, un ir veikti pasākumi, lai noskaidrotu, novērtētu un izprastu savai darbībai un klientam piemītošo NILLTPF risku, un klients ir komersants, kura akcijas ir iekļautas regulētajā tirgū vienā vai vairākās dalībvalstīs, kā arī tad, ja klients ir Latvijas Republika, atvasināta publiska persona, tiešās pārvaldes iestāde vai pastarpināta pārvaldes iestāde, vai valsts vai pašvaldības kontrolēta kapitālsabiedrība, kuru raksturo zems NILLTPF risks (Likuma 26. panta otrā daļa);

164.2. ja pastāv zems NILLTPF risks un iestādes sniegtie pakalpojumi atbilst visām pazīmēm, kas minētas Likuma 26. panta trešās daļas apakšpunktos, proti:

164.2.1. darījuma pamatā ir rakstveida līgums;

164.2.2. darījums tiek veikts, izmantojot bankas kontu, kuru atvērusi kredītiestāde, kas reģistrēta dalībvalstī;

164.2.3. darījums nerada aizdomas vai nav pieejama informācija, kas liecina par NILLTPF vai mēģinājumu veikt šīs darbības;

164.2.4. darījuma kopējā summa nav lielāka par 15 000 *euro* vai, ja darījums ir ārvalstu valūtā, saskaņā ar grāmatvedībā izmantojamo ārvalstu valūtas kursu darījuma veikšanas dienas sākumā darījuma summa nav lielāka par 15 000 *euro*;

164.2.5. ienākumus no darījuma veikšanas nav iespējams izmantot trešo personu labā, izņemot nāves, invaliditātes, uztura došanas pienākuma vai citu līdzīgu gadījumu iestāšanos;

164.2.6. ja darījuma veikšanas laikā nav iespējama līdzekļu pārvēršana finanšu instrumentos vai apdrošināšanas vai cita veida prasījumos vai ja šāda līdzekļu pārvēršana ir iespējama un tiek ievēroti šādi nosacījumi:

164.2.6.1. ienākumi no darījuma ir realizējami tikai ilgtermiņā – ne agrāk kā pēc pieciem gadiem no darījuma noslēgšanas dienas;

164.2.6.2. darījuma priekšmetu nav iespējams izmantot kā nodrošinājumu;

164.2.6.3. darījuma spēkā esamības laikā netiek veikti pirmstermiņa maksājumi, netiek izmantota prasījuma tiesību cesija un darījuma pirmstermiņa izbeigšana;

Piemērs

Iestādei, sniedzot maksājumu ierosināšanas vai konta informācijas pakalpojumus, klientu izpētes pasākumi ir jāpiemēro uz riska novērtējuma pieejas pamata, un pakalpojumu sākotnējais (*inherent*) NILLTPF risks ir vērtējams kā ierobežots, ņemot vērā, ka maksājumu ierosināšanas pakalpojuma sniedzējs, lai arī iesaistīts maksājumu ķēdē, pats netur maksājumu pakalpojumu izmantotāja, ar kuru tam atkarībā no izvēlēta sadarbības modeļa veidojas gadījuma rakstura darījuma attiecības vai darījuma attiecības, līdzekļus un konta informācijas pakalpojumu sniedzējs nav iesaistīts maksājumu ķēdē un netur klienta līdzekļus.

Minētais nozīmē, ka lielākajā daļā gadījumu NILLTPF risks būs vērtējams kā zems, kas nozīmē, ka ir piemērojami vienkāršotās izpētes pasākumi ar nosacījumu, ka tiek ievēroti Likuma 26. panta trešās daļas nosacījumi. Vienlaikus iestādei, sniedzot maksājumu ierosināšanas vai konta informācijas pakalpojumus, ir jābūt izveidotai efektīvai darījumu uzraudzības sistēmai, kas ļauj konstatēt, vai darījums nerada aizdomas par NILLTPF, paaugstināta riska gadījumos piemērojot klientiem standarta vai padziļinātās izpētes pasākumus.

164.3. apdrošināšanas komersants, ciktāl tas veic dzīvības vai citas ar līdzekļu uzkrāšanu saistītas apdrošināšanas darbības, un apdrošināšanas starpnieks, kas sniedz dzīvības apdrošināšanas vai citus ar līdzekļu uzkrāšanu saistītus apdrošināšanas pakalpojumus, ir tiesīgs veikt vienkāršotu klienta izpēti, ja pastāv zems NILLTPF risks un Likuma 26. panta ceturtajā daļā noteiktie apstākļi, proti:

164.3.1. personām, kuru dzīvības apdrošināšanas līgumos paredzētā ikgadējā apdrošināšanas prēmija nav lielāka par 1 000 euro vai, ja tā ir ārvalstu valūtā, saskaņā ar grāmatvedībā izmantojamo ārvalstu valūtas kursu darījuma veikšanas dienas sākumā šī prēmija nav lielāka par 1 000 euro, vai ja vienreizējā prēmija nav lielāka par 2 500 euro vai, ja tā ir ārvalstu valūtā, saskaņā ar grāmatvedībā izmantojamo ārvalstu valūtas kursu darījuma veikšanas dienas sākumā šī prēmija nav lielāka par 2 500 euro;

164.3.2. personām, kuras noslēdz mūža pensijas apdrošināšanas līgumus un šajos līgumos nav paredzēta priekšlaicīgas izmaksas iespēja un to nevar lietot kā nodrošinājumu;

164.4. privātais pensiju fonds ir tiesīgs veikt vienkāršotu klienta izpēti attiecībā uz iemaksām pensiju plānos, ja klients minētās iemaksas nevar izmantot kā nodrošinājumu un nevar cedēt, un attiecībā uz tām iemaksām pensiju plānos, kuras veidojas kā daļa no darba samaksas.

165. Iestādei nav tiesību veikt vienkāršoto izpēti gadījumos, kad pastāv Likuma 26. panta astotajā un deviņajā daļā noteiktie NILLTPF risku paaugstinošie apstākļi, proti, vienkāršotu klienta izpēti nepiemēro Likuma 26. pantā minētajos gadījumos, ja, balstoties uz risku novērtējumu, iestāde konstatē vai tā rīcībā ir informācija par NILLTPF vai mēģinājumu veikt šīs darbības, vai paaugstinātu šādu darbību risku, tostarp, ja pastāv Likuma 11.¹ panta trešajā daļā minētie risku paaugstinošie faktori, kā arī attiecībā uz klientiem, kas veic saimniecisko darbību augsta riska trešajās valstīs.

166. Ievērojot Likuma 26. pantā noteikto, vienkāršotās izpētes gadījumā iestāde ir tiesīga veikt Likuma 11.¹ pantā minētos klienta izpētes pasākumus, tostarp klienta PLG noskaidrošanas pasākumus, darījuma attiecībām vai gadījuma rakstura darījuma raksturam piemītošajam NILLTPF riskam atbilstošā apmērā. Likums neatbrīvo iestādi no pienākuma

veikt klienta izpēti, tostarp noskaidrot klienta PLG, bet ļauj veikt vienkāršotu izpēti – klientu izpētei nepieciešamo informāciju iegūt riskam atbilstošā apjomā, piemēram, ja tiek uzsāktas darījuma attiecības ar pilsētas pašvaldību, ņemot vērā tās funkcijas, nav nepieciešams iegūt informāciju par konta atvēršanas mērķi, par galvenajiem sadarbības partneriem, plānotajiem darījumu apmēriem u.tml. Klienta izpētes ietvaros iegūstamās informācijas apjoms būs mazāks nekā standarta klienta izpētes gadījumos, kad informāciju par klienta plānotajiem darījumu apmēriem, galvenajiem sadarbības partneriem u.c. Likumā noteiktajiem elementiem ir nepieciešams noskaidrot. Tāpat var atšķirties arī informācijas iegūšanas veids, un vienkāršotai klienta izpētei nepieciešamo informāciju iestāde iegūst atbilstoši riskam (papildus informāciju skatīt 3.1.1.2. apakšnodaļā).

167. Ņemot vērā minēto, attiecībā uz sabiedrībām, kuru akcijas tiek tirgotas regulētajā tirgū, un klientiem, kas ir Latvijas Republika, atvasināta publiska persona, tiešās pārvaldes iestāde vai pastarpināta pārvaldes iestāde, vai valsts vai pašvaldības kontrolēta kapitālsabiedrība (raksturīgs zems NILLTPF risks), iestādei nepieciešams veikt PLG noskaidrošanas pasākumus NILLTPF riskam atbilstošā apmērā. Ņemot vērā, ka tiešās pārvaldes iestādēm ir prezumētais PLG, informāciju par tiešās pārvaldes iestādes augstāko vadību iestāde var iegūt, piemēram, no tās mājaslapas.

168. Atbilstoši Likuma 26. panta desmitajai daļai iestādes pienākums, veicot vienkāršotu klienta izpēti, ir iegūt un dokumentēt informāciju, kas apliecina, ka klients atbilst Likuma 26. pantā noteiktajiem vienkāršotās izpētes piemērošanas nosacījumiem, kā arī pēc darījuma attiecību uzsākšanas veikt darījuma attiecību uzraudzību atbilstoši riskam.

169. Ņemot vērā Likuma 26. panta otrās daļas prasības, nosakot NILLTPF risku, kas piemīt sadarbībai ar klientu, un izvērtējot, vai konkrētā gadījumā ir pamats piemērot vienkāršoto klienta izpēti, iestādei nepieciešams izvērtēt, vai informācija, kas pieejama par kapitālsabiedrību, ir pietiekama, lai gūtu pārliecību, ka tā ir valsts vai pašvaldības kontrolēta kapitālsabiedrība, kurai piemīt zems NILLTPF risks.

3.4. Padziļinātā klienta izpēte

3.4.1. Padziļinātās izpētes prasības

170. Iestāde veic klienta padziļināto izpēti šādos gadījumos:

170.1. Likumā noteiktajos gadījumos;

170.2. atbilstoši klientu izpētes noteikumu prasībām, t.i.:

170.2.1. iestājoties 1. pielikumā minētajiem riska faktoriem, neatkarīgi no klienta riska skaitliskā novērtējuma rezultātiem (punktu skaita);

170.2.2. iestājoties 2. pielikumā minētajiem riska faktoriem;

170.3. atbilstoši klienta riska skaitliskā novērtējuma rezultātam (punktu skaitam), sasniedzot iestādes klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmā noteikto robežlielumu, kad jāveic klienta padziļinātā izpēte.

171. Ne visu klientu izpētes noteikumos paredzēto riska faktoru iestāšanās ir iespējams konstatēt automātiski, izmantojot tehnoloģiskus risinājumus. Pastāv riska faktori, kuru iestāšanās konstatējama manuāli klienta izpētes vai darījumu uzraudzības ietvaros.

3.4.2. Padziļinātā izpēte atbilstoši klientu izpētes noteikumu 1. pielikumam

172. Riska faktori, kas ietverti 1. pielikumā, ir riska faktori, kuriem iestājosies atbilstoši klientu izpētes noteikumu prasībām veicama pilna klienta padziļinātā izpēte, – tas nozīmē, ka iestāde piemēro visus padziļinātās izpētes pasākumus visā darījuma attiecību laikā.

173. Lai arī, iestājosies 1. pielikuma riska faktoram, nepieciešams piemērot visus padziļinātās izpētes pasākumus, padziļinātās izpētes rezultātā nepieciešams iegūt informāciju apjomā, kas atbilst klienta riskam. Tādējādi padziļinātās izpētes pasākumi (iegūstamā informācija, to pamatojošie dokumenti) jāveic apjomā, kas atbilst klienta riskam (piemēram, informācijas un dokumentu apjoms, ko iegūst par klientu studentu no augsta riska trešās valsts, izvērtējot darījumu būtību un apmēru, var būt atšķirīgs no informācijas un dokumentu apjoma, ko iegūst par klientu, kas ir no augsta riska trešās valsts un izmanto privātbankiera pakalpojumus).

174. Klientu izpētes noteikumi un riska faktoru iedalījums 1. pielikumā un 2. pielikumā veidots, ņemot vērā nepieciešamo izpētes apjomu. Iestājosies 1. pielikuma riska faktoram, nepieciešams piemērot visus padziļinātās izpētes pasākumus riskam atbilstošā apmērā un ir paredzēta regulāra klienta padziļinātā izpēte. Savukārt, iestājosies 2. pielikuma riska faktoram, piemēro tādu padziļinātās izpētes pasākumu, kas ļauj izvērtēt, vai klienta darījums vai darbība uzskatāma par aizdomīgu vai tādu, kas paaugstina NILLTPF risku, un turpmāko padziļināto izpēti nosaka atkarībā no izpētes rezultātiem.

Piemērs

Darījuma attiecību laikā klientam iestājas pazīme: *klients, klienta PLG vai galvenais sadarbības partneris ir saistīts ar augsta riska trešo valsti.*

Iestāde piemēro visus padziļinātās izpētes pasākumus:

- pārbauda klienta veikto darījumu, izmantoto pakalpojumu un produktu atbilstību klienta deklarētajai saimnieciskajai darbībai;
- iegūst papildu informāciju, lai pārliecinātos, ka klienta norādītais vai iestādes noskaidrotais PLG ir attiecīgā klienta PLG;
- noskaidro klienta esošo finanšu līdzekļu izcelsmi;
- analizē klienta saimniecisko vai personisko darbību, t.sk. gadījumos, kad klients ir zemu nodokļu teritorijā reģistrēts uzņēmums. Iestāde iegūst un dokumentē pierādījumus par klienta saistību ar faktiski saimniecisko darbību veicošu uzņēmumu un tā saistību ar klienta PLG.

Tas, cik plašu informāciju un kādus dokumentus iestāde iegūst (piemēram, līgumus, rēķinus, preču kustību apliecinājumus vai pakalpojuma sniegšanu pierādošus dokumentus u.tml.), piemērojot ikvienu no padziļinātās izpētes pasākumiem, ir atkarīgs no informācijas un dokumentiem, kas jau ir iestādes rīcībā, – nav nepieciešams atkārtoti iegūt vai pieprasīt darījumus ar klienta galvenajiem sadarbības partneriem apliecinājumus, ja tie jau ir iestādes rīcībā²⁰.

²⁰ Pamatojoties uz risku, informāciju par galvenajiem sadarbības partneriem iestāde var iegūt arī no publiskiem avotiem, piemēram, ja klienta darbība atbilst deklarētajai un ir pieejama publiska informācija par galvenajiem darījumu partneriem (piemēram, klients ir zemnieku saimniecība, kas nodrošina piena produktu piegādi piena pārstrādes ražošanas uzņēmumam).

Piemēram, piegādes līgumu, kura termiņš ir vairāki gadi un kurš ir iesniegts jau pirms gada, ir nepieciešams saprast un izvērtēt, vai veiktie darījumi joprojām atbilst līguma noteikumiem, un to attiecīgi dokumentēt.

Īstenojot prasību par, piemēram, klienta saimnieciskās darbības pārzināšanu, nav nepieciešams automātiski pieprasīt klientam atjaunot klienta anketu (turklāt tikai anketas atjaunošana vai anketas datu pārbaude neliecina, ka iestāde pārliecinās par klienta saimniecisko darbību, iestādei nepieciešams vērtēt visus klientam un tā darbībai piemērošos riska faktorus kopumā un to, vai iestādes rīcībā ir pietiekama informācija un dokumenti, kas raksturo klienta darbību), kur klients norāda to pašu saimnieciskās darbības veidu, ko iepriekš.

Prasības pārzināt klienta saimniecisko darbību mērķis ir iestādei izvērtēt, vai tā joprojām izprot klienta saimniecisko darbību un tai ir pietiekama informācija par iepriekš noskaidrotās informācijas atbilstību esošajiem apstākļiem. Tomēr var būt arī situācijas, kad, īstenojot šo prasību, ir pamatoti un samērīgi lūgt klientam atjaunot informāciju par saimniecisko darbību un iegūt arī papildu dokumentus, jo darījumi neatbilst iestādes rīcībā esošajai informācijai vai iestādei ir šaubas par veikto darījumu atbilstību – piemēram, darījumi tiek veikti ar sadarbības partneriem, kas strādā citā nozarē nekā klients, un šīs nozares pēc būtības nav saistītas un savstarpēji darījumi nešķiet loģiski; iestāde konstatē, ka, iespējams, varētu būt mainījies klienta saimnieciskās darbības reģions, jo ir mainījies darījumu modelis.

Pat gadījumos, kad tiek piemēroti visi padziļinātās izpētes pasākumi, tie piemērojami atbilstoši riskam un faktiskajiem apstākļiem.

175. Gadījumā, kad klients atbilst kādam no 1. pielikumā minētajiem riska faktoriem, bet pārskata periodā nav veicis darījumus vai tie bijuši nebūtiski (iestāde to attiecīgi fiksē izpētē) un ja nepastāv citi apstākļi, kuri prasa tālākus izpētes pasākumus, tad iestāde tālākus izpētes pasākumus neveic. Tas nozīmē, ka iestādei, dokumentējot apstākli, ka klients nav veicis darījumus vai veiktie darījumi ir nebūtiski (atbilstoši iestādes noteiktajam vērtējumam, ko iestāde pamato), klientam, kas atbilst kādam no 1. pielikumā minētajiem riska faktoriem, nav nepieciešams veikt padziļinātās izpētes pasākumus.

Piemērs

Pazīme: klients ir fiziska persona, kura atzīstama par PNP, vai PNP ģimenes loceklis, vai ar PNP cieši saistīta persona, izņemot, ja PNP ir Latvijas Republikas rezidents, kura vidējais mēneša kredīta apgrozījums nepārsniedz 3 000 euro.

Iestādei nepieciešams ņemt vērā gan to, vai klients atzīstams par PNP, gan vidējo kredīta apgrozījumu/darījumu apmēru. Ja klients ir PNP un vienu reizi gadā iemaksā 3 000 euro trešā līmeņa pensiju kapitālā, tas nenozīmē, ka viņam būtu pēc šīs pazīmes automātiski veicama padziļinātā izpēte ik pēc pusgada, ja standarta iemaksas mēnesī ir, piemēram, 50 euro. Taču vienlaikus iestādei jānodrošina efektīva darījumu uzraudzība, lai, saņemot lielāka apmēra līdzekļus, kas atšķiras no klienta vidējās mēneša iemaksas, ko iestāde ir izvērtējusi un atzinusi par samērīgu, tā spētu konstatēt šādus gadījumus un veikt nepieciešamās izpētes darbības attiecībā uz šo iemaksu (piemēram, vai neiestājas kāds no 2. pielikuma faktoriem par būtisku iestādes noteiktā limita pārsniegumu).

3.4.3. Padziļinātā izpēte atbilstoši klientu izpētes noteikumu 2. pielikumam

176. Iestādoties 2. pielikuma riska faktoram, iestāde veic padziļināto klienta izpēti, piemērojot **kādu no padziļinātās izpētes pasākumiem**, kas nepieciešami pēc būtības, lai pārliecinātos par veikto darījumu ekonomisko un tiesisko mērķi, t.i., veic klienta izpēti tādā apjomā, lai noskaidrotu, vai riska faktora iestāšanās rada aizdomas par NILLTPF vai neizraisa NILLTPF riska paaugstināšanos. Turklāt arī šajos gadījumos nepieciešams ņemt vērā un vērtēt informāciju, kas jau ir iestādes rīcībā.

Piemērs

Iestājas pazīme: darījumu klienta interesēs slēdz vai veic ārpakalpojumu grāmatvedis, advokāts vai juridiska veidojuma dibināšanas un darbības nodrošināšanas pakalpojumu sniedzējs, kas rīkojas klienta vārdā (nav attiecināms uz pagaidu konta atvēršanu, kamēr sabiedrībai nav juridiskas personas statusa, kā arī pamatkapitāla palielināšanas darījumiem).

Šis faktors nozīmē, ka iestāde, konstatējot, ka darījumu klienta interesēs slēdz vai veic ārpakalpojumu grāmatvedis, advokāts vai juridiska veidojuma dibināšanas un darbības nodrošināšanas pakalpojumu sniedzējs, kas rīkojas klienta vārdā, veic klienta izpēti tādā apjomā, lai noskaidrotu, vai tas rada aizdomas par NILLTPF vai NILLTPF riska paaugstināšanos.

Nosakot piemērojamās padziļinātās izpētes pasākumus, iestāde ņem vērā savā rīcībā esošo informāciju par klientu – piemēram, Latvijas Republikā reģistrēts uzņēmums ar trim darbiniekiem, kas nodarbojas ar šūšanas pakalpojumiem, darījumu veikšanai ir pilnvarojis ārpakalpojumu grāmatvedi, jo savā uzņēmumā nenodarbina grāmatvedi; liels ražošanas uzņēmums nozīmīga darījuma slēgšanai pilnvaro advokātu, lai, ievērojot advokāta zināšanas, noslēgtu sev drošu līgumu. Šādiem klientiem izpētes apjoms atšķirsies no izpētes apjoma, kas jāpiemēro augstāka riska klientam, piemēram, čaulas veidojumam, kura vārdā darbojas ārpakalpojumu grāmatvedis.

Visi klienti, kas izmanto ārpakalpojumu grāmatvedi, nav automātiski uzskatāmi par augsta riska klientiem.

3.4.4. Padziļinātā izpēte atbilstoši klienta riska skaitliskā novērtējuma rezultātiem

177. Pamatojoties uz klienta riska skaitliskā novērtējuma rezultātiem (punktu skaitu), iestāde nosaka riska skaitliskā novērtējuma robežlīmeni, kuram atbilstoši tiek noteikta klienta padziļinātā izpēte. Robežlīmenis padziļinātās izpētes veikšanai pirms darījuma attiecību nodibināšanas un darījuma attiecību laikā būs atšķirīgs tāpat kā piemērojamie padziļinātās izpētes pasākumi un to apjoms (atkarīgs no piemītošā riska).

178. Nosakot robežlīmeni un tam piemērojamās padziļinātās izpētes pasākumus, iestāde nodrošina, ka piemērojamie padziļinātās izpētes pasākumi un to apjoms ir atbilstošs un efektīvs, lai iestāde varētu izvērtēt un izprast klienta saimniecisko vai personisko darbību.

179. Klientam piemītošais risks nosaka padziļinātās izpētes regularitāti, t.i., jo zemāks risks, jo retāka padziļinātā izpēte un otrādi – jo augstāks risks, jo biežāka padziļinātā izpēte.

180. Nosakot padziļinātās izpētes regularitāti klientu izpētes noteikumu 21. punktā noteiktā termiņa ietvaros, iestāde atskaites punktu, kā skaitīt gada vai sešu mēnešu termiņu, nosaka politikās un procedūrās, ievērojot klientu izpētes noteikumu 21. punkta prasības mērķi – nodrošināt padziļinātās izpētes pārbaudes perioda nepārtrauktību.

3.4.5. Periods, par kādu jāveic padziļinātā izpēte

181. Padziļinātās izpētes periodu (t.i., par kādu laika posmu tiek vērtēta klienta darbība, padziļinātās izpētes pārskata periods) iestāde nosaka politikās un procedūrās, ievērojot apstākļus, kas bijuši par pamatu klienta padziļinātās izpētes veikšanai. Ne klientu izpētes noteikumi, ne citi normatīvie akti nenosaka konkrētu periodu, par kādu veicama padziļinātā izpēte, bet nosaka padziļinātās izpētes mērķi – pārliecināties, ka iestāde pārzina klienta darbību un nepastāv aizdomas par NILLTPF.

182. Attiecībā uz klientiem, kam padziļinātā izpēte jāveic, iestājoties 1. pielikuma riska faktoram, klientu izpētes noteikumos ir noteikta prasība nodrošināt nepārtrauktību. Tādējādi, nosakot padziļinātās izpētes regularitāti, ja klientam tiek konstatēts 1. pielikuma risku paaugstinošais faktors, iestāde atskaites punktu, kā skaitīt gada vai sešu mēnešu termiņu, nosaka, ievērojot prasības mērķi – nodrošināt padziļinātās izpētes pārbaudes perioda nepārtrauktību.

Pamatprincips perioda noteikšanai attiecībā uz 1. pielikuma riska faktoriem ir – laika periods kopš pēdējās padziļinātās izpētes veikšanas (kā atskaites punktu ņemot vērā pēdējās padziļinātās izpētes pārskata perioda beigu datumu).

Tomēr atkarībā no darījumiem un NILLTPF riska var būt situācijas, kad ir nepieciešams ietvert arī periodu (vai daļu no tā), par kuru izpēte tika veikta, lai izprastu klienta darbību.

183. Ja klientam iestājas 1. pielikuma riska faktors un iepriekš ir veikta standarta izpēte, bet nav veikta padziļinātā izpēte, tad iestāde padziļinātās izpētes periodu nosaka no pēdējās veiktās standarta klienta izpētes. Tomēr atkarībā no darījumiem un riska var būt nepieciešams ietvert arī periodu, par kuru izpēte jau tika veikta.

184. Ja NILLTPF risks netiek konstatēts un nepastāv citi risku paaugstinoši faktori, var būt samērīgi, ka padziļinātā izpēte tiek veikta retāk, nekā noteikts klientu izpētes noteikumu 21. punktā. Šādā pieejā ir pieļaujama, ja tiek ievēroti nosacījumi, ka iestāde nodrošina riska monitoringu, spēj identificēt paaugstinātu risku un nodrošina savlaicīgus un atbilstošus riska identificēšanas un mazināšanas pasākumus.

185. Attiecībā uz periodu, par kādu padziļinātā izpēte veicama, ja atbilstoši 2. pielikumam ir konstatēts risku paaugstinošs faktors, iestāde ņem vērā klientam piemītošo NILLTPF risku un konstatēto faktoru vai iepriekš veiktās padziļinātās izpētes laiku, ja klientam iepriekš padziļinātā izpēte ir veikta (padziļinātās izpēte veicama, lai izprastu, vai konkrētais riska faktors rada aizdomas par NILLTPF vai riska paaugstināšanos, tādējādi periods nosakāms atbilstoši riska faktoram).

Piemērs

Iestājas pazīme: klients dod rīkojumu par aktīvu ieguldīšanu paaugstināta noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas riska jurisdikcijas finanšu iestādē.

Šis faktors attiecas uz gadījumiem, kad klients dod rīkojumu par aktīvu (naudas līdzekli, finanšu instrumentu u.tml.) ieguldīšanu paaugstināta riska jurisdikcijā esošā finanšu iestādē (tik tālu, cik iestāde zina, ka tas ir finanšu instrumentu ieguldījums).

Iestāde padziļinātās izpētes pasākumus piemēro par tādu periodu, kas ļauj izprast, vai šāds klienta rīkojums rada aizdomas par NILLTPF vai riska paaugstināšanos. Lai noteiktu periodu, nepieciešams izvērtēt iestādes rīcībā esošo informāciju par klientu – vai iestāde izprot klienta darbību, vai klientam šādi darījumi ir raksturīgi, vai un kad klientam ir veikta padziļinātā izpēte u.tml.

Pamatprincips perioda noteikšanai attiecībā uz 2. pielikuma riska faktoriem – klienta NILLTPF risks un konstatētais riska faktors.

3.4.6. Savstarpēji saistītu klientu grupas noteikšana

186. Uzsākot darījuma attiecības, iestāde, izmantojot uz risku balstītu pieeju, pārbauda, izvērtē un dokumentē, vai klients ietilpst savstarpēji saistītu klientu grupā pēc kritērijiem, kas noteikti klientu izpētes noteikumu 5.7. punktā. Jo augstāks klientam piemītošais NILLTPF risks, jo lielāka uzmanība kritērijiem jāpievērš.

187. Atkarībā no klientam piemītošā NILLTPF riska var būt situācija, kad klientu izpētes notikumu 5.7. punktā noteiktie kritēriji nav jāpiemēro vispār vai uzmanība jāpievērš atsevišķiem kritērijiem. Konkrētus kritērijus un to, kāda riska situācijās tos piemēro, lai noteiktu savstarpēji saistītu klientu grupu, nosaka iestāde.

Kritērijus izvērtē, pamatojoties uz risku. Nav prasības veikt visu kritēriju izvērtēšanu attiecībā uz visiem iestādes klientiem.

188. Savstarpēji saistītu klientu grupas konstatēšana gadījumos, kad ir paaugstināts risks, ļauj izvērtēt iestādei darījumu shēmu kopumā, tādējādi nodrošinot pilnvērtīgāku izvērtējumu par veiktajiem darījumiem un aizdomīgu darījumu konstatēšanu. Vērtējot viena klienta darījumus atsevišķi, informācija par darījumiem ir šaurāka, līdz ar to iespējami aizdomīgu darījumu pazīmes var nekonstatēt. Savukārt, jo plašāka ir informācija par darījumiem (tostarp grupas ietvaros veiktajiem darījumiem), jo pilnvērtīgāk var izvērtēt, vai darījumiem ir ekonomiskais pamatojums un mērķis un vai darījumi nav tādi, kas liecina par aizdomīgu darījumu veikšanu.

189. Var būt situācijas, kad savstarpēji saistītu klientu grupas kritērijus var konstatēt automatizēti (piemēram, klientiem ir viens un tas pats PLG). Tomēr daļu no kritērijiem var konstatēt klientu padziļinātās izpētes ietvaros – manuāli (piemēram, radniecība starp PLG, klients izmanto aizdevumu, kura nodrošinājums ir cita klienta finanšu instrumenti).

190. Iestāde politikās un procedūrās nosaka prasības, kad un kādus klientu izpētes noteikumu 5.7. punktā minētos savstarpēji saistītu klientu grupas indikatīvos kritērijus tā izvērtē. Iestādes atbildība ir pamatot noteikto prasību īstenošanu un pietiekamību.

191. Klientu izpētes noteikumi neparedz, ka, konstatējot kādu no klientu izpētes noteikumu 5.7. punktā minētajiem kritērijiem, automātiski ir uzskatāms, ka klienti veido savstarpēji saistītu klientu grupu. Gadījumos, kad diviem vai vairākiem klientiem ir kopīgs PLG, šie klienti būtu uzskatāmi par savstarpēji saistītu klientu grupu. Savukārt gadījumos, kad diviem vai vairākiem klientiem konstatē PLG radniecību, pilnvarotā pārstāvja vai kontakthinformācijas sakrītību, iestādei būtu vispirms jāizvērtē šīs pazīmes un nepieciešamības gadījumā jāiegūst papildu informācija, ņemot vērā, ka tās var liecināt par savstarpēji saistītu klientu grupas esamību.

Piemērs

Situācija Nr. 1

Tiek konstatēti vairāki vienas iestādes klienti, kuru faktiskās adreses sakrīt.

Iespējamā rīcība: noskaidrot, kāda tipa ēka atrodas konkrētajā adresē – privātmāja, biroju ēka – un vai nepastāv aizdomas par pastkastīšu adreses izmantošanu.

Šādā gadījumā jāvērtē, vai starp klientiem pastāv saistība (piemēram, plānots veikt savstarpējus darījumus), lai noteiktu, vai klienti uzskatāmi par savstarpēji saistītu klientu grupu.

Situācija Nr. 2

Iestādes klients A ir uzņēmums, kas nodarbojas piensaimniecību un savu produkciju piegādā citam iestādes klientam B, kura saimnieciskā darbība ir piena produktu ražošana. Klients A veic dažādus norēķinus par saimniecības izdevumiem un uzturēšanu, savukārt ienākošie darījumi ir galvenokārt (~85%) maksājumi no klienta B par piegādāto produkciju.

Iespējamā rīcība: iestāde konstatē, ka klienta A un klienta B darījumi atbilst savstarpēji saistītu klientu grupas pazīmei "savstarpēji veiktie darījumi veido vismaz 30% no klienta mēneša apgrozījuma", tomēr, izvērtējot klienta A un B saimniecisko darbību un veiktos darījumus, nav pamata uzskatīt, ka klients A un klients B veido savstarpēji saistītu klientu grupu.

Situācija Nr. 3

Daudzdzīvokļu mājas dzīvokļu īpašnieki mājas apsaimniekošanai izveidojuši biedrību. Kā biedrības PLG tiek prezumēta biedrības valde, kurā ietilpst piecu dzīvokļu īpašnieki.

Dzīvokļu īpašnieki, ņemot vērā, ka viņu faktiskā adrese sakrīt, nebūtu uzskatāmi par savstarpēji saistītu klientu grupu.

192. Izvērtējot, vai pastāv savstarpēji saistītu klientu grupa, iestāde izvērtē gan klientu izpētes notikumu 5.7. punktā minētās pazīmes, gan arī iespējamo grupas dalībnieku darījumus (tostarp maksājumus, savstarpējos aizdevumus, darījumus ar finanšu instrumentiem, savstarpējos galvojumus utt.).

Piemērs

Iestādes klientam A un klientam B pieder kopīgs uzņēmums *Kļava*. Klients A ir uzņēmuma *Bērzs* PLG. Savukārt klients B ir uzņēmuma *Ozols* PLG.

Uzņēmuma *Kļava* saimnieciskā darbība ir ēdināšanas pakalpojumi. Uzņēmuma *Bērzs* saimnieciskā darbība ir būvniecības pakalpojumi. Savukārt uzņēmuma *Ozols* saimnieciskā darbība ir saistīta ar nekustamo īpašumu pārdošanu.

Lai izvērtētu savstarpēji saistītu klientu grupas esamību, iestāde ņem vērā apstākli, ka uzņēmumi darbojas nozarē, kurā ir paaugstināts risks saistībā ar skaidras naudas izmantošanu, kā arī apstākli, ka uzņēmumam *Kļava* ir divi PLG, kuri katrs ir PLG vēl citā uzņēmumā.

Lai pārlicinātos, vai uzņēmums *Kļava* ir saistīts ar uzņēmumiem *Ozols* un *Bērzs*, iestāde izvērtē gan uzņēmumu saimnieciskās darbības veidus, gan apstākli, vai uzņēmumi veic savstarpējus darījumus (maksājumi, aizdevumi, galvojumi utt.).

Ņemot vērā, ka uz uzņēmumiem attiecas pazīme par kopīgu PLG, iestāde veido savstarpēji saistītu grupu vai grupas:

- 1) ietverot visus uzņēmumus vienā grupā;
- 2) ietverot uzņēmumu *Kļava* un *Ozols* vienā grupā un uzņēmumu *Kļava* un *Bērzs* otrā grupā.

Izvēloties, kuru no grupas veidošanas iespējām piemērot, iestāde var vadīties no grupas dalībnieku skaita un grupas dalībnieku būtības (piemēram, ja katram PLG ir savs holdings, ir saprātīgi veidot atsevišķas grupas katrai holdingkompānijai).

193. Konstatējot savstarpēji saistītu klientu grupu, iestāde dokumentē katra klienta lomu grupā un shematiski attēlo naudas un preču plūsmu grupas ietvaros un ar darījumu partneriem ārpus grupas, lai saprastu katra dalībnieka lomu un nozīmi grupā. Ja vienam PLG ir vairāki uzņēmumi ar tādu pašu saimnieciskās darbības virzienu, tad iestāde, pamatojoties uz risku, noskaidro un dokumentē iemeslu vairāku uzņēmumu ar vienādu saimniecisko darbību dibināšanai un šādas rīcības ekonomisko būtību.

194. Dokumentējot savstarpēji saistītu klientu grupas dalībniekus un to lomu grupā, iestāde nodrošina, ka pie katra dalībnieka ir informācija, ka klients ir grupas (norādot, kādas grupas) sastāvā un kad grupas darbība kopumā tika vērtēta, taču pašu vērtējumu nav nepieciešams dublēt katra dalībnieka lietā. Nepieciešams nodrošināt vērtējuma izsekojamību un iegūšanu nepieciešamības gadījumā, piemēram, ja tiek veikts neatkarīgs ārējais audits vai Komisijas pārbaude.

195. Konstatējot savstarpēji saistītu klientu grupu, katra grupas dalībnieka skaitlisko novērtējumu nosaka atbilstoši klienta skaitliskā riska novērtējuma sistēmai. Tādējādi grupas dalībnieku risks var būt atšķirīgs (ja vienam grupas dalībniekam ir augsts risks, tas automātiski nenozīmē, ka visiem grupas dalībniekiem ir augsts risks un ir jāvērtē grupas darbība kopumā un tai piemītošais risks).

3.4.7. Padziļinātā izpēte savstarpēji saistītu klientu grupai

196. Iestādei, izmantojot uz risku balstītu pieeju, politikās un procedūrās jānosaka regularitāte, ar kādu nepieciešams veikt ne tikai konkrētā klienta padziļināto izpēti, bet arī to klientu padziļināto izpēti, kas ar klientu veido saistītu klientu grupu, t.i., izpētīt klientu grupas darbību kopumā iestādes ietvaros (uzmanība jāpievērš ne tikai grupas ienākošajiem un izejošajiem darījumiem, bet arī darījumiem, kas veikti pašas grupas ietvaros). Šīs prasības mērķis ir nodrošināt, ka iestāde pārzina ne tikai klienta saimniecisko vai personisko darbību, bet visu klientu, kas veido saistītu klientu grupu, darbību, tādējādi iegūstot pilnīgāku izpratni par veiktajiem darījumiem (katra atsevišķa klienta darījumi var nenorādīt uz aizdomīgiem darījumiem, savukārt, vērtējot grupas darījumus kopumā, ir iespējams labāk izprast darījumu būtību un konstatēt aizdomīgus darījumus).

197. Ja klientam, kas ietilpst savstarpēji saistītu klientu grupā, iestājas 1. pielikuma riska faktors, tad, lai noteiktu, vai padziļinātā izpēte jāveic visai savstarpēji saistītu klientu grupai, iestāde **izvērtē šī klienta lomu grupā un ņem vērā pēdējās padziļinātās izpētes, kas veikta visai savstarpēji saistītu klientu grupai, datumu un rezultātus**²¹:

197.1. ja klienta loma ir būtiska un padziļinātā izpēte grupai nav veikta iestādes noteiktajā termiņā, padziļināto izpēti veic visiem klientiem, kas ietilpst savstarpēji saistītu klientu grupā;

197.2. ja klienta loma ir būtiska un padziļinātā izpēte grupai ir veikta iestādes noteiktajā termiņā, padziļināto izpēti veic klientam, kam iestāties 1. pielikuma riska faktors;

197.3. ja klienta loma grupā nav būtiska, padziļināto izpēti veic klientam, kam iestāties 1. pielikuma riska faktors;

197.4. ja, veicot klienta izpēti, tiek konstatētas neskaidrības vai nesakritības ar klienta grupas darbību kopumā, tad veic izpēti visai klientu grupai atbilstoši identificētajām neskaidrībām, nesakritībām.

Apstākļi, kas ietekmē padziļinātās izpētes veikšanu visai grupai vai atsevišķam klientam, kam iestāties 1. pielikuma faktors, ir klienta loma (ietekme) grupā un iepriekš veiktās grupas padziļinātās izpētes datums un rezultāts. Savukārt, ja, veicot kāda klienta, kas ietilpst klienta grupā, izpēti tiek konstatētas neskaidrības vai nesakritības ar klienta grupas darbību kopumā, tas var būt pamats, lai veiktu izpēti visai klientu grupai.

198. Klienta lomas būtiskumu (ietekmi) grupā iestāde nosaka, vērtējot klientu darbību, PLG, darījumu apmērus, darījumu mērķus, risku paaugstinošos faktorus u.tml. Piemēram, nosakot lomas būtiskumu holdinga kompāniju ietvaros, jāņem vērā, ka būtisks apgrozījums varētu būt tikai vienā no holdinga kompānijām, kas automātiski nenozīmē, ka padziļinātā izpēte jāveic tikai vienam uzņēmumam. Iestādei nepieciešams vērtēt, vai nepastāv risku paaugstinošie faktori, piemēram, vai holdinga PLG ir PNP, kāds ir veikto darījumu mērķis, piemēram, holdinga kompānija reizi mēnesī saņem naudu atbilstoši līgumam par konsultācijām, izvērtējot, vai iestādes rīcībā ir pietiekama informācija un izpratne par darījumu tiesisko mērķi.

²¹ Ja izpētē konstatēti riski, kas prasa biežāku darījumu analīzi, padziļināto izpēti veic biežāk. Būtiskuma kritēriju un pēdējās izpētes rezultātus nepieciešams skatīt kompleksī, lai izvairītos no situācijas, kad dažādu grupas dalībnieku būtiskuma ietekmē visai grupai padziļinātā izpēte jāveic nesamērīgi bieži.

199. Ja klientam atbilstoši klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmas rezultātam ir nepieciešams veikt padziļināto izpēti, iestāde izvērtē klientu grupu kopumā un izprot katra savstarpēji saistītu klientu grupas dalībnieka lomu un ietekmi uz visu grupu. Gadījumos, kad iestāde var pamatot, ka šie savstarpēji saistītu klientu grupas atsevišķie klienti neietekmē grupu kopumā, padziļinātajai izpētei nebūtu jāpakļauj visi savstarpēji saistītu klientu grupā ietilpstošie klienti, bet tikai tie, kam ir ietekme uz grupu.

200. Uzsākot darījuma attiecības ar jaunu savstarpēji saistītu klientu grupas dalībnieku, iestāde izvērtē jaunā dalībnieka lomu grupā un savstarpēji saistītu klientu grupai noteikto padziļinātās izpētes veikšanas regularitāti – ja klientam nav būtiska loma grupā un grupai atbilstoši noteiktajai regularitātei ir veikta padziļinātā izpēte, visu klientu padziļinātā izpēte nav jāveic. Ja jaunā dalībnieka loma ir būtiska, iestādei nepieciešams veikt visu klientu, kas ietilpst grupā, padziļināto izpēti, ja grupai atbilstoši noteiktajai regularitātei padziļinātā izpēte nav veikta.

201. Iestādoties 2. pielikuma faktoram, nav nepieciešams katru reizi veikt visu savstarpēji saistītu klientu padziļināto izpēti, taču tas var būt nepieciešams, ja faktora izpētes ietvaros iestāde konstatē ietekmi uz visu savstarpēji saistītu klientu grupu.

3.4.8. Pasākumi padziļinātās izpētes ietvaros

202. Padziļinātās izpētes ietvaros nepieciešams iegūt papildu (detalizētāku) informāciju par klienta saimniecisko vai personisko darbību. Tādējādi, pamatojoties uz riska izvērtējumu, iestāde noskaidro ne tikai klienta saimnieciskās vai personiskās darbības veida nosaukumu (piemēram, tirdzniecība, starpniecība tirdzniecības darījumos), bet arī detalizētāku informāciju par to, piemēram:

- 202.1. kā klients organizē savu saimniecisko vai personisko darbību;
- 202.2. kāda ir faktiskā saimnieciskās darbības veikšanas vieta;
- 202.3. kāds ir nodarbināto skaits uzņēmumā;
- 202.4. kādi ir preču un pakalpojumu izplatīšanas kanāli;
- 202.5. kāda ir iepriekšējo periodu saimnieciskā darbība (apgrozījums, peļņa, partneri u.tml.);
- 202.6. ka klientam ir licence vai speciāla atļauja, ja klienta deklarētā saimnieciskā vai personiskā darbība paredz šādas licences iegūšanu un ir saistīta ar paaugstināta riska nozari, kas ietekmē klienta riska novērtējumu²².

203. Iestāde, pamatojoties uz riska izvērtējumu, iegūst arī dokumentus, kas šo informāciju apliecina. Pamatojoties uz riska izvērtējumu, iestāde var pieprasīt iesniegt darījumus apliecinošos dokumentus vai kontu izrakstus par iepriekšējās darbības periodu, kas ļauj izvērtēt klienta iepriekš veiktos darījumus, darījumu partnerus, darījumu apmēru un salīdzināt ar klienta iestādē deklarēto informāciju. Papildus iestāde no publiskiem un neatkarīgiem informācijas avotiem var iegūt citu informāciju, lai gūtu pilnīgu priekšstatu par klienta saimniecisko darbību un tās apjomu.

²² Pārlicināšanās par licences esamību attiecas uz gadījumiem, kad klienta nodarbošanās tiesiskais raksturs ir saistīts ar tādiem darījumiem, kas pakļauti augstākam NILLTPF riskam (piemēram, finanšu pakalpojumu sniegšanu, azartspēļu organizēšanu u.c.).

Piemērs

Situācija Nr. 1

Gadījumā, ja klients izsniedz aizdevumus un tā nav viņa deklarētā saimnieciskā darbība, izmantojot uz risku balstītu pieeju (piemēram, ja klients reģistrēts augsta riska jurisdikcijā un tā saimnieciskā darbība nav saistīta ar kredītēšanu, aizdevumi tiek izsniegti personām no augsta riska jurisdikcijām), iestādei nepieciešams sekot līdzi, vai iepriekšējos gados izsniegtie aizdevumi tiek atmaksāti. Piemēram, klients izsniedza aizdevumu 2016. gadā ar atmaksas termiņu 2017. gadā. Iestāde veic klienta padziļināto izpēti 2017. gadā un vērtē tikai 2017. gadā notikušos darījumus, bet vairs nevērtē 2016. gada darījumus, atbilstoši kuriem 2017. gadā būtu jāsaņem aizdevuma atmaksa. Aizdevuma atmaksa 2017. gadā netiek saņemta. Klients turpina izsniegt jaunus aizdevumus, kas, iespējams, nekad netiks atmaksāti, un netiek plānots, ka tie tiks atmaksāti. Šie apstākļi var liecināt par fiktīvu darbību.

Situācija Nr. 2

Klients *SD Ltd* 26.02.2019. nodod iestādei pārvaldībā (fiduciārais darījums) finanšu līdzekļus 700 000 *euro* apmērā par labu kompānijai *AB LP*. Abām kompānijām norādīts viens PLG – A.S.

Iestāde 26.02.2019. izsniedz kompānijai *AB LP* aizdevumu 700 000 *euro* apmērā, kuru tā savukārt pārskaita Spānijas kompānijām *X S.L.* (03.03.2019. 400 000 *euro*), *Y S.L.* (04.04.2019. 150 000 *euro*) un *Z S.L.* (04.04.2019. 150 000 *euro*) ar maksājuma mērķi *payment for a replenishment of the authorised capital* (visām kompānijām ir konti kredītiestādē Spānijā).

Padziļinātās izpētes ietvaros nepieciešams noskaidrot minētās darījumu shēmas ekonomisko būtību un tiesisko mērķi:

- slēdzot darījumu ar fiduciāro kredītu, ir noskaidrots, ka kompānijai *AB LP* nepieciešams kredīts investīciju projektam Spānijas kompānijās (nenorādot konkrētu kompāniju nosaukumus), tālāk veicot investīciju objekta iegādi. Kompānija *SD Ltd* brīvos finanšu līdzekļus izvieto depozītā ar mērķi saņemt procentu ienākumus.

Par šo situāciju klients ir iesniedzis skaidrojumu, kas tika arī akceptēts, ka vienai kompānijai izsniegt aizdevumu otrai neskaitās pareizi, jo tad tā būs vienas kompānijas investīciju darbības finansēšana uz otras kompānijas apgrozāmo līdzekļu rēķina.

Saņemot skaidrojumu no klienta, ir būtiski pašai iestādei pārliecināties par tā atbilstību un pamatotību, izvērtējot skaidrojuma atbilstību nozares praksei, pārbaudot informāciju publiskajos avotos u.tml. Svarīgi ir dokumentēt secinājuma pamatotību;

- papildus padziļinātās izpētes ietvaros būtu nepieciešams vērtēt, vai fiduciāro darījumu shēma netiek izmantota, lai slēptu investīcijām izmantoto finanšu līdzekļu faktisko izcelsmi, kas ir no kompānijām *C. Inc.*, *L.M. Ltd* un *A.O. L.P.* (klienta *SD Ltd* kontā no šīm kompānijām tika iemaksāti finanšu līdzekļi un klienta *SD Ltd* darījumiem ar minētajām kompānijām ir vienreizējs raksturs).

Par šo situāciju tika pieprasīti pamatojošie dokumenti. Tie tika saņemti spāņu valodā, un par tiem izpētes veidlapā tika norādīts, ka tie ir līgumi par nekustamā īpašuma iegādi Spānijā.

Lai pārliecinātos par dokumentu saturu un to izvērtētu, iestādei nepieciešams dokuments valodā, ko tās darbinieki saprot, – tos var lūgt iesniegt klientam vai iestāde pati var dokumentus iztulkot. Iestādei nepieciešams pārliecināties, ka iesniegtie dokumenti pamato klienta kontā veiktos darījumus.

Situācija Nr. 3

Klients *WALP* ir Eiropas Savienības dalībvalstī reģistrēta kompānija, kurai konts atvērts 2015. gadā, saimnieciskās darbības veids – investīciju darbība.

2017. gadā starp iestādi un klientu *WALP* ir noslēgti vairāki fiduciārie līgumi par vairāku aizdevumu finansēšanu. Klients ir pārņēmis cita iestādes klienta *DX LLP* saistības. Klients *DX LLP* ieguldījis fiduciārajā darījumā no cita iestādes klienta *OL Ltd* kā aizdevumu saņemtos finanšu līdzekļus atbilstoši 2014. gadā noslēgtajiem aizdevuma līgumiem par aizdevumu 1.2 milj. ASV dolāru un 700 000 *euro* apmērā izsniegšanu uz trīs gadiem.

Padziļinātās izpētes ietvaros nepieciešams noskaidrot finanšu līdzekļu, kuri tika ieguldīti fiduciārajā darījumā un kurus aizdeva cits iestādes klients *OL Ltd*, sākotnējo izcelsmi.

Situācija Nr. 4

Klients *ABC LTD* ir Eiropas Savienības dalībvalstī reģistrēta kompānija, kurai iestāde nodrošina maksājumu pieņemšanas pakalpojumus. *ABC LTD* interneta vietnēs tirgo uztura bagātinātājus. Iestāde maksājumu pieņemšanas ietvaros saņemtos līdzekļus no karšu lietotājiem pārskaita uz *CDE LTD* kontu citā finanšu iestādē. Publiskajā vidē konstatēts liels skaits sūdzību, ka pēc pirkumu veikšanas *ABC LTD* tirdzniecības vietnēs no pircēju kartēm tiek ieturēti neautorizēti maksājumi vai ka saņemtās preces ir neatbilstošas kvalitātes. Tāpat darījumu uzraudzības ietvaros ir konstatēts, ka 90% no saņemtajiem karšu maksājumiem ir veikti ar citas valsts (nav Eiropas Savienības dalībvalsts un netiek uzskatīta par augsta riska trešo valsti) izdotām maksājumu kartēm. Klients *ABC LTD* anketā norādījis, ka tā galvenais sadarbības partneris ir *CDE LTD*, kas nodrošina telemārketinga pakalpojumus.

Padziļinātās izpētes ietvaros, ņemot vērā risku paaugstinošus faktorus, ir nepietiekami aprobežoties ar secinājumu, ka klienta darbība – tirdzniecība tiešsaistē – atbilst anketā deklarētajam, bet ir jāvērtē klienta darbības shēma kopumā, t.sk. tas, kādi pasākumi ir veikti, lai nodrošinātu, ka netiek ieturēti neautorizēti maksājumi. Iestādei ir jāiegūst informācija un dokumenti, kas raksturo klienta galvenos sadarbības partnerus, t.sk. jāvērtē, kā klients iegādājas un veic samaksu par precēm, kas tiek tirgotas tā interneta vietnēs, un vai klientam ir alternatīvi ienākumu kanāli, ņemot vērā, ka visi ienākumi no maksājumu karšu pieņemšanas tiek pārskaitīti tikai par telemārketinga pakalpojumiem. Tāpat iestādei ir jāvērtē savā rīcībā esošā informācija par klienta faktisko saimnieciskās darbības veikšanas vietu, ievērojot, ka karšu darījumi liecina, ka galvenā tiešsaistes tirdzniecības mērķauditorija ir nevis Eiropas Savienības, bet citas valsts (nav Eiropas Savienības dalībvalsts un netiek uzskatīta par augsta riska trešo valsti) pircēji.

3.4.9. Padziļinātā izpēte, veicot gadījuma rakstura darījumu

204. Likums nosaka, ka iestāde veic klienta padziļināto izpēti, uzsākot un uzturot darījuma attiecības vai veicot gadījuma rakstura darījumu ar klientu, ja pastāv paaugstināts NILLTPF risks.

205. Iestādei **pirms gadījuma rakstura darījuma izpildes nepieciešams iegūt informāciju par darījuma rakstura mērķi un būtību apjomā, kas nepieciešams, lai noteiktu, vai darījumam nepiemīt risku paaugstinoši faktori un nav nepieciešama darījuma padziļinātā izpēte pirms darījuma izpildes** (piemēram, atbilstoši iestādes darbībai un piedāvātajiem pakalpojumiem nosaka konkrētus riska faktoros vai to kopumu, kuriem iestājoties veicama padziļinātā izpēte, kā arī paredzot izpētes dziļumu atkarībā no klientam piemītošo riska faktoru kopuma).

Piemērs

Piedāvājot bezkontakta naudas pārvedumu uz paaugstināta riska jurisdikciju, šādam darījumam (atkarībā no summas un citiem apstākļiem) būtu jāveic padziļinātā izpēte darījuma specifiskai piemērotā apjomā, turklāt pirms darījuma izpildes, ņemot vērā, ka pēc izpildes klients var vairs nebūt atrodamšs (piemēram, noskaidrojot, kāds ir mērķis pārveduma veikšanai uz paaugstināta riska jurisdikciju, kāda ir darījumā izmantoto līdzekļu izcelsme u.tml.).

3.5. Patiesais labuma guvējs (PLG)

3.5.1. PLG noskaidrošana

206. Atbilstoši Likuma prasībām, veicot klientu izpēti, iestāde visos gadījumos noskaidro klienta PLG. Gadījumos, kad risks ir augstāks, iestāde arī pārliecinās, ka noskaidrotais PLG ir patiesais PLG.

207. Likuma 1. panta 5. punkta "a" apakšpunkts nosaka, ka PLG ir fiziskā persona, kura ir juridiskās personas īpašnieks vai kura kontrolē juridisko personu, vai kuras vārdā, labā, interesēs tiek nodibinātas darījuma attiecības vai tiek veikts gadījuma rakstura darījums, un tā ir vismaz attiecībā uz juridiskajām personām – fiziskā persona, kurai tiešas vai netiešas līdzdalības veidā pieder vairāk nekā 25% no juridiskās personas kapitāla daļām vai balsstiesīgajām akcijām vai kura to tiešā vai netiešā veidā kontrolē.

208. PLG vienmēr ir fiziskā persona, kurai pieder vai kuras interesēs ir izveidota vai darbojas konkrētā juridiskā persona, vai kura tiešā vai netiešā²³ veidā īsteno kontroli pār juridisko personu. PLG ir fiziskā persona, kurai gala rezultātā pieder vai kura kontrolē klientu, vai fiziskā persona, kuras labā tiek veikts darījums, līdz ar to šajā jēdzienā tiek ietvertas personas, kuras īsteno galīgo kontroli pār juridisko personu, t.i., īpašumtiesības vai kontrole tiek īstenota ne vien ar īpašumtiesībām, bet arī citādiem kontroles līdzekļiem, kas nav tiešā kontrole. PLG atklāšanas mērķis ir noteikt fizisko personu, kurai patiesībā pieder juridiskā persona vai kurai ir reālas iespējas to kontrolēt neatkarīgi no tā, vai persona ir juridiskās personas īpašnieks un vai tā ieņem oficiālu amatu juridiskajā personā vai ne. **PLG definīcijas būtiska pazīme ir tā, ka tā attiecināma uz faktisko kontroli – atbilstoši faktiskajai situācijai tā var pārsniegt likumīgās īpašumtiesības un kontroles robežu.**

²³ Tiešas līdzdalības vai kontroles gadījumā PLG juridisko personu kontrolē tieši, savukārt netiešas līdzdalības vai kontroles gadījumā kontrole tiek īstenota ar citas personas – fiziskas vai juridiskas – starpniecību.

Piemērs

Klienta juridiskās personas 100% kapitāldaļu pieder personai X. Atbilstoši iestādes rīcībā esošajai informācijai (informācija iegūta gan no publiskajiem avotiem, gan arī no klienta sadarbības ietvaros), faktisko kontroli pār klientu īsteno persona C, kas ir personas X vīrs.

Iestādei nepieciešams izvērtēt, vai ir pamatotas šaubas par PLG.

Ja, izvērtējot klienta saimniecisko darbību (vai tā iestādei ir saprotama un veiktie darījumi nerada aizdomas par NILLTPF, vai ir pieejama negatīva rakstura informācija), iestāde konstatē, ka šāda PLG uzrādīšana ģimenes ietvaros ir saprotama (piemēram, vīram ir plašs business un vairāki uzņēmumi, kuros kā PLG ir norādīti ģimenes locekļi, kas attiecīgi katrā uzņēmumā arī īsteno kontroli vai gūst labumu, tomēr paralēli arī vīrs īsteno kontroli vai gūst labumu), iestāde, pamatojoties uz izpētes rezultātiem un secinājumiem un dokumentējot tos, kā PLG var norādīt abas personas. Iestādei nav nepieciešams iegūt klienta piekrišanu veiktās klienta izpētes rezultātiem.

Savukārt gadījumos, kad iestādei, izvērtējot klienta darbību un informāciju par norādīto PLG, ir šaubas (tā neiegūst informāciju par norādītā PLG reālu spēju būt par PLG – nav pietiekamas zināšanas, nav informācijas, kas liecinātu, ka PLG kontrolē vai gūst labumu no klienta), iestāde, ja tā nevar iegūt informāciju par reālo PLG, rīkojas atbilstoši Likumā noteiktajam un darījuma attiecības ar šādu klientu izbeidz vai neuzsāk un gadījumos, kad ir aizdomas par NILLTPF, ziņo Finanšu izlūkošanas dienestam.

209. Gadījumos, kad nevienai fiziskai personai nepieder vairāk par 25% no juridiskās personas kapitāla daļām vai balsstiesīgajām akcijām un nav iespējams noteikt, kura fiziskā persona klientu kontrolē (piemēram, daudzdzīvokļu mājas apsaimniekošanai izveidota biedrība), par PLG var uzskatīt juridiskās personas augstāko vadību, ja ir izslēgtas šaubas, ka ir cits PLG (detalizētāk šo jautājumu skatīt 3.6.4. apakšnodaļā).

210. Iestāde politikās un procedūrās nosaka detalizētas prasības PLG noskaidrošanas veidam un atbilstības pārbaudei.

211. Atbilstoši Likuma prasībām iestāde noskaidro klienta PLG, izmantojot ziņas vai dokumentus no Uzņēmumu reģistra. Papildus, balstoties uz risku novērtējumu, iestāde noskaidro klienta PLG vienā vai vairākos no šādiem veidiem:

211.1. saņemot klienta apstiprinātu paziņojumu par PLG²⁴;

211.2. izmantojot ziņas vai dokumentus no Latvijas Republikas vai ārvalstu informācijas sistēmām;

211.3. patstāvīgi noskaidrojot PLG, ja ziņas par to nevar iegūt citādi.

212. No Likuma prasības izriet, ka informācijas iegūšana no Uzņēmumu reģistra ir obligāta. Gadījumos, kad klienta risks ir zems, ir pietiekami noskaidrot PLG pēc īpašumtiesībām, izmantojot Uzņēmumu reģistra datus. Pamatojoties uz riska izvērtējumu,

²⁴ Saskaņā ar Latvijas Republikas Krimināllikuma 195.¹ pantu personu, kas ar nodomu sniedz nepatiesas ziņas bankai, kas ir ar likumu pilnvarota pieprasīt informāciju par PLG, var saukt pie kriminālatbildības un tai var piemērot kriminālsodu.

iestādei jāveic vēl citi pasākumi PLG verifikācijai (piemēram, klienta apstiprināta pašdeklarācija būtu pieļaujama zemāka riska gadījumos, savukārt paaugstināta riska gadījumos tā nebūtu pietiekama, ja pašdeklarācija tiek izmantota kā vienīgais pasākums PLG verifikācijai). Jo zemāks risks, jo vienkāršāks veids pieļaujams.

213. Attiecībā uz informācijas un dokumentu izmantošanu no reģistriem vai interneta resursiem iestādei jāievēro uz risku izvērtējumu balstīta pieeja, kas nozīmē, ka jāpārlicinās, vai ar minēto PLG noskaidrošanas veidu ir pietiekami un vai nepastāv saprātīgas šaubas par iegūtās informācijas atbilstību (par klientu izpētei nepieciešamās informācijas iegūšanas veidiem skatīt 3.1.1.2. apakšnodaļā). Informāciju noteikti nepieciešams pārbaudīt, ja iestādes rīcībā ir ziņas, kas ir pretrunā ar reģistros norādītajām.

214. Paaugstināta NILLTPF riska gadījumā (piemēram, uzņēmums reģistrēts ārvalstīs un tā saimnieciskā darbība ir augsta riska, klienta uzvedība rada šaubas par sniegtās informācijas patiesumu vai pamatotību u.tml.) ir nepietiekami noskaidrot tikai klienta kapitāldaļu procentuālo sadalījumu, kas ir indikatīvs PLG noskaidrošanas parametrs un automātiski nenozīmē, ka persona, kurai pieder vismaz 25% no uzņēmuma, ir tā PLG. PLG var būt arī cita – trešā – persona. Iestāde noskaidro, vai norādītais PLG nav formāls un vai klientu **citādā veidā kontrolē** cita persona vai citas personas labā vai interesēs tiek nodibinātas darījuma attiecības. Iestāde veic samērīgus pasākumus atbilstoši NILLTPF riskam, lai noskaidrotu personu, kura kontrolē klientu, piemēram, iegūst papildu informāciju no klienta, pārbauda informāciju publiski pieejamos avotos u.tml.

215. Paaugstināta riska gadījumā, kad vienai fiziskajai personai pieder lielākā daļa kapitāldaļu (51% un vairāk), var būt nepieciešams noskaidrot arī citas fiziskās personas, kurām pieder klienta kapitāldaļas (piemēram, publiski pieejamā informācija liecina, ka persona, kurai pieder mazāk nekā 51% kapitāldaļu, ir klienta PLG). Ja iestādei pastāv šaubas, vai persona, kurai pieder lielākais kapitāldaļu skaits, ir persona, kas kontrolē klientu, un ja klientam piemīt paaugstināts risks, būtu nepieciešams noskaidrot un izvērtēt arī citas personas, kam pieder klienta kapitāldaļas, lai noskaidrotu personu, kas patiesībā kontrolē klientu (piemēram, lai izvērtētu, vai šo personu starpā nepastāv radniecība, personiskas saites, kas var tikt izmantotas, lai slēptu patieso PLG).

216. Ņemot vērā uzņēmuma struktūru, ja tas ir iespējams, var būt būtiski noskaidrot visus kapitāldaļu turētājus gadījumos, kad nevienam no kapitāldaļu īpašniekiem nepieder 25% un kapitāldaļu īpašniekiem ir tiesības pārstāvēt klientu atsevišķi vai kopā ar citām personām, jo ar pārstāvības tiesībām tiek īstenota kapitāldaļu īpašnieku kontrole pār klientu. Līdz ar to iestādei nepieciešams izvērtēt, kuram kapitāldaļu īpašniekam ir kontrole pār klientu (piemēram, piecām fiziskām personām katrai pieder 20% kapitāldaļu un klienta valdē ir trīs no pieciem īpašniekiem, un katram ir tiesības pārstāvēt klientu atsevišķi).

3.5.2. Pārlicināšanās par PLG

217. Iestādei procedūrās un politikās, pamatojoties uz riska izvērtējumu, jānosaka kritēriji, kādos gadījumos un kādā kārtībā tā pārlicinās par noskaidrotā PLG patiesumu, t.sk. jādefinē pazīmes, kas var liecināt par iespējamību, ka klients vai tā PLG darbojas trešās personas labā (piemēram, uzņēmuma reģistrētie īpašnieki un PLG valsts reģistros nesakrīt ar iestādei uzrādītajiem; klients vai PLG nespēj sniegt pamatotu skaidrojumu par labklājības un naudas izcelsmi; PLG negūst labumu no uzņēmuma vai tas ir minimāls un

nav samērojams ar uzņēmuma apgrozījumu; uzņēmums ar lielu plānoto apgrozījumu, bet PLG iepriekšējā darbība nav saistīta ar attiecīgo biznesa jomu).

218. Attiecībā uz PLG labuma gūšanu iestādei jāņem vērā, ka atkarībā no klienta saimnieciskās darbības un formas ne vienmēr PLG gūst labumu no uzņēmuma naudas izteiksmē. Iestādei būtu jāizvērtē, kādu labumu PLG gūst. Ja PLG peļņa ir minimāla, iestāde izvērtē, kāpēc peļņa neveidojas un vai peļņas neesamība ir atbilstoša un normāla prakse konkrētajā jomā.

219. Definējot gadījumus un darbības, kas jāveic, lai pārliecinātos par PLG, iestādei jāizmanto uz riska izvērtējumu balstīta pieeja. Gadījumos, kad pastāv zems NILTPF risks, klienta īpašnieku struktūra un tā saimnieciskā darbība ir caurspīdīga un ekonomiski pamatota un apmēri ir nelieli, tad iestāde var neveikt papildus pasākumus PLG pārbaudei.

Piemērs

Klients ir Latvijas Republikas rezidents, uzņēmums darbojas jau ilgstoši, tā risks ir zems, darbības veids nav klasificējams kā paaugstināta riska darbība, nav konstatēti risku paaugstinoši faktori, darījumu apmērs ir neliels.

Klients reģistrēts Latvijā, klienta saimnieciskā darbība nav paaugstināta riska, un klienta saimnieciskās darbības veikšanai nav nepieciešami būtiski mantiskie ieguldījumi, piemēram, tas ir uzņēmums, kas nodarbojas ar rokdarbu darināšanu un pārdošanu.

220. Konstatējot noteiktās pazīmes, nepieciešams veikt papildu izpēti. Gadījumā, kad papildu izpēte nenovērš aizdomas par klienta darbību citas personas interesēs vai labā, darījuma attiecības netiek uzsāktas vai tiek pārtrauktas vai gadījuma rakstura darījums netiek veikts.

221. Pārliecināšanās par PLG mērķis ir iestādei gūt apstiprinājumu, ka norādītais PLG nav norādīts formāli un reāli gūst labumu no uzņēmuma darbības. Pārliecinoties par PLG, iestāde, pamatojoties uz risku novērtējumu, piemēro dažādus pasākumus. Viens no iespējamiem pasākumiem, kas piemērojams, ja atbilst faktiskajiem apstākļiem, ir iegūt papildu informāciju par PLG, piemēram, iepriekšējo profesionālo pieredzi un izglītību un salīdzināt to ar publiski pieejamo informāciju vai noskaidrot PLG mantisko stāvokli, iegūstot informāciju par PLG veiktajiem nodokļu maksājumiem (piemēram, iegūstot PLG rezidences valstī iesniegtās nodokļu deklarācijas).

222. Iegūstot papildu informāciju, iestāde var pārliecināties, ka norādītais PLG ir reālais PLG, vai tieši pretēji – izvērtējot informāciju, tostarp dokumentus, var apstiprināties aizdomas, ka norādītais PLG nav patiesais PLG. Lai pārliecinātos par PLG patiesumu, ir svarīgi ne tikai iegūt dokumentus un informāciju, bet arī tos pārbaudīt pēc būtības un loģikas, piemēram, salīdzinot informāciju, kas iegūta no klienta un no publiskajiem reģistriem, ar klienta veikto darījumu būtību, apmēru un sadarbības partneriem²⁵.

²⁵ Par informācijas iegūšanas veidiem skatīt 3.1.1.2. apakšnodaļā.

223. Dokumentus un informāciju ir nepieciešams vērtēt, un dokumentētajiem izpētes gala secinājumiem ir jābūt argumentētiem un pamatotiem ar konkrētiem faktiem, proti, kā iestādes iegūtā informācija un dokumenti pamato to, ka iestādes noskaidrotais PLG tiešām ir klienta PLG.

224. Viens no kritērijiem, lai pārliecinātos par klienta PLG atbilstību, ko piemēro, pamatojoties uz riska izvērtējumu (piemēram, gadījumos, kad par augsta riska klienta vai paaugstināta riska klienta, kuru PLG ir arī klienta pilnvarotā persona; par PLG patiesumu iestādei ir pamatotas šaubas), un kas var tikt analizēts, ir IP adreses, no kurām notiek pieslēgšanās internetbankai. Tomēr arī šādā gadījumā nepieciešams izvērtēt, vai personas, kas lieto internetbanku, nav klienta juridiskie pārstāvji, t.i., paraksttiesīgās personas, grāmatveži u.tml. (algotas personas). IP adrešu pārbaudes izmantošana ir efektīvs veids, lai pārliecinātos par PLG atbilstību iestādes izpētes rezultātiem, konstatētu klienta rezidences valsti, kā arī palīdzētu noteikt savstarpēji saistītās klientu grupas un labāk izprast klientu veiktos darījumus. Piemēram, konstatējot, ka juridiski nesaistīti darījumu partneri vai klienti veic pieslēgšanos savai internetbankai no vienām un tām pašām IP adresēm, ir jāvērtē, vai tas neliecina, ka šos klientus faktiski pārvalda (un gūst labumu) vienas un tās pašas personas.

Piemērs

PLG mantiskā stāvokļa noskaidrošana un izvērtēšana: nepieciešams iegūt un izvērtēt informāciju, ka noskaidrotā PLG mantiskais stāvoklis ir samērīgs un atbilstošs klienta darījumu apmēram un norādītais PLG tiešām varētu būt klienta PLG. Pieprasot PLG labklājību apliecināšanu informāciju vai dokumentus, iestāde izvērtē un nosaka periodu, par kādu informācija vai dokumenti nepieciešami, lai, ņemot vērā faktiskos apstākļus, varētu izprast un pārliecināties par PLG mantisko stāvokli. Ja PLG labklājība veidojusies pirms daudziem gadiem (piemēram, pirms 15 gadiem), iestādei nepieciešams ņemt vērā arī tā laika regulējumu, pieprasot informāciju (vai atbilstoši regulējumam bija jābūt dokumentiem par specifisku darījumu, vai tos ir pienākums glabāt, iesniegt atbilstošajām valsts institūcijām, vai PLG jau ir deklarējis savus ienākumus nodokļu administrācijai u.tml.).

PLG labuma gūšanas no uzņēmuma darbības pārbaude ir viens no elementiem, kas var kalpot kā pārliecināšanās par PLG pasākumiem. Tomēr labuma gūšana mantiskā izteiksmē ne vienmēr pastāv. Papildus skatīt 218. punktu.

225. Iestādes politikās un procedūrās nepieciešams aprakstīt veicamās darbības un procesus atbilstoši tieši iestādes darbības specifikai un klientu riskam (piemēram, kad nepieciešami dokumenti, kad ir pietiekami iegūt klienta skaidrojumu, kad informāciju no publiskiem avotiem, kādā apjomā u.tml.).

226. Saistībā ar PLG pārbaudi, izmantojot uz riska izvērtējumu balstītu pieeju, nepieciešams nodrošināt arī pietiekami dokumentētus un skaidri pamatotus secinājumus par būtiskiem jautājumiem, tādiem kā naudas līdzekļu izcelsme, labklājības izcelsme, mantiska labuma gūšana no klienta vai skaidrojums par apstākļiem, kāpēc mantisks labums netiek gūts, saikne ar klientu un valsti, kurā tiek dibinātas darījuma attiecības vai veikts gadījuma rakstura darījums vai saimnieciskā darbība. Nepieciešams vērtēt, vai iestādes apkopotā informācija nesatur pretrunas un nerodas aizdomas, ka patiesais PLG tiek slēpts.

Piemērs

Klienta PLG ir mainījies, un izmaiņām piemītošās pazīmes rada aizdomas par PLG slēpšanu.

Situācija Nr. 1

Klients *P.Limited* konta atvēršanas brīdī 2017. gada februārī kā PLG norādīja V.T. Iestādes 2017. gadā veiktajā klienta izpētē ir secināts, ka ir notikusi PLG maiņa un klienta PLG ir D.Z.

Klienta izpētes rezultātā iestāde ir dokumentējusi, ka, ņemot vērā, ka no konta atvēršanas brīža kompānija bija mazaktīva un to nebija paredzēts izmantot kompāniju grupas struktūrā, V.T. un D.Z. ir ilggadēji draugi un biznesa partneri, kopā strādāja 20. gs. 90. gados ārvalstu uzņēmumā X, V.T. nodeva kompānijas *P.Limited* īpašumtiesības D.Z. bez atbildības.

Šādā situācijā, pārliecinoties par PLG, būtu nepieciešams vērtēt, vai kompānijas īpašumtiesību nodošana bez atbildības nav formāla rīcība, papildus vērtējot arī publiski pieejamo informāciju.

Situācija Nr. 2

Klients ir ārvalstu kompānija, saimnieciskās darbības veids – investīciju darbība IT projektos. Klienta norādītā PLG dzimusi 1945. gadā. Klienta PLG ir mājsaimniece, līdzekļu izcelsme – aizņemtie līdzekļi. Kā konsultants plānotajā biznesā ir norādīts PLG meitas vīrs, par kuru pieejama publiska informācija, ka viņš ir uzņēmējs citā valstī, kas dibinājis un pārvalda vairākas lielas kompānijas.

Faktori, kam šādā situācijā nepieciešams vērst uzmanību:

- klienta darbības veids ir investīcijas IT projektos un klients ir norādījis, ka darbības veikšanai tiks izmantoti aizņemtie finanšu līdzekļi;
- klienta norādītās PLG meitas vīrs sniegs konsultācijas attiecībā uz klienta darbību.

Klienta izpētes ietvaros būtu nepieciešams vērtēt, vai klienta norādītā PLG nedarbojas trešās personas, piemēram, meitas vīra, interesēs, iegūstot informāciju par PLG saimniecisko vai profesionālo darbību, izglītību, iepriekšējo profesionālo pieredzi, lai pārliecinātos, ka PLG ir atbilstošas zināšanas un pieredze, lai darbotos investīciju jomā saistībā ar IT projektiem.

3.5.3. Sarežģītas klienta struktūras noteikšana

227. Par sarežģītu struktūru var liecināt vairāki īpašnieku līmeņi, turklāt īpašnieki ir no dažādām jurisdikcijām (piemēram, juridiskā persona, kura pieder vairākām citām juridiskām personām, kuras savukārt arī pieder vēl citiem uzņēmumiem) un šie uzņēmumi reģistrēti dažādās jurisdikcijās.

228. Pamatojoties uz riska izvērtējumu, ja uzņēmumam ir sarežģīta īpašumtiesību un pārvaldības struktūra (piemēram, klients reģistrēts valstī, kur nav pieejami publiski reģistri par dalībniekiem un īpašnieku struktūrā ir vairāki nominālie īpašnieki; klients ir Eiropas

Savienības dalībvalstī reģistrēts uzņēmums un tam ir vairāki īpašnieki juridiskās personas, kuru juridiskā forma apgrūtina to īpašnieku un PLG noteikšanu (piemēram, fondi), iestādei būtu jāpieprasa klientam iesniegt īpašumtiesību un pārvaldības struktūras shēmu. Šajos gadījumos ir svarīgi izprast katru līmeni uzņēmuma struktūrā.

229. Ja īpašnieku struktūra ir sarežģīta, bet izsekojama un ir iespējams noskaidrot klienta PLG, šāds klients pats par sevi automātiski nebūtu uzskatāms par paaugstināta riska klientu, jo sarežģīta īpašnieku struktūra var būt pamatota ar biznesa specifiku un pati par sevi nav aizliegta.

230. Lai noteiktu, vai klienta īpašnieku struktūra uzskatāma sarežģītu un tādu, kas paaugstina klienta risku, nepieciešams izvērtēt ne tikai īpašnieku struktūras līmeņa skaitu un to jurisdikcijas, bet arī to, vai šī struktūra pieļauj PLG noskaidrošanu. Ja, neskatoties uz vairākiem īpašnieku līmeņiem un to jurisdikcijām, ir iespējams noteikt klienta PLG, turklāt klienta saimnieciskā darbība iestādei ir izprotama un nerada šaubas, klienta struktūrai vien nebūtu jāpaaugstina klienta risks. Struktūra var būt sarežģīta, bet caurskatāma. Savukārt gadījumos, kad struktūra ir sarežģīta un ir apgrūtināta klienta PLG noskaidrošana, šis ir uzskatāms par faktoru, kas paaugstina klienta risku.

Piemērs

Situācija Nr. 1

Klients, kas ir Latvijas Republikā reģistrēta SIA un pieder citam Latvijas Republikā reģistrētam uzņēmumam, kurš savukārt tālāk pieder Skandināvijas valstī reģistrētam uzņēmumam (pastāv vairāku līmeņu īpašnieku struktūra), par kura PLG ir pieejama informācija attiecīgās valsts publiskajos reģistros un kura saimnieciskā darbība ir skaidra (piemēram, vairumtirdzniecības tīkls ar veikaliem visā Latvijas Republikā), automātiski nebūtu uzskatāms par paaugstināta riska klientu, pamatojoties uz tā īpašnieku struktūru.

Situācija Nr. 2

Klients juridiskā persona, kurš pieder citam Latvijas Republikā reģistrētam uzņēmumam, kas savukārt pieder ārzonas kompānijai, kurai ir nominālie direktori un par kuru attiecīgās jurisdikcijas reģistros nav pieejama informācija par PLG, var tikt uzskatīts par klientu, kuram ir sarežģīta īpašnieku struktūra, kas paaugstina klienta risku. Papildus šim apstāklim būtu nepieciešams vērtēt arī klienta saimniecisko darbību un citu klienta izpētes ietvaros iegūto informāciju, lai izvērtētu, vai pastāv vēl citi apstākļi, kas liecina par paaugstinātu NILLTPF risku vai rada aizdomas par NILLTPF (piemēram, izvērtējot klienta saimniecisko darbību un īpašnieku struktūru, nav saprotams, kādi ir bijuši šādas struktūras izveides iemesli).

3.5.4. PLG – persona, kura ieņem amatu augstākās pārvaldības institūcijā

231. Tikai gadījumos kad izmantoti visi iespējamie noskaidrošanas līdzekļi un nav iespējams noskaidrot PLG, kā arī tiek izslēgtas šaubas, ka juridiskajai personai vai juridiskajam veidojumam ir cits PLG, iestāde par klienta PLG var uzskatīt personu, kura ieņem amatu klienta augstākās pārvaldības institūcijā. Šādā gadījumā iestāde pamato un dokumentē darbības, ko tā ir veikusi, lai noskaidrotu klienta PLG. Iestādei nav nepieciešams iegūt personas, kas ieņem amatu klienta augstākās pārvaldības institūcijā, piekrišanu tikt norādītai par PLG.

Piemērs

Latvijas Republikā reģistrēts fonda pārvaldnieks iegādājas fonda, kas reģistrēts Eiropas Savienības dalībvalstī un tiek atbilstoši uzraudzīts un kontrolēts, daļas. Fonds ir publisks un darbojas regulētajā tirgū. Fonda vērtspapīrus pērk dažādas personas ar kredītiestāžu starpniecību Eiropas Savienības dalībvalstī. Par iegūto naudu tiek pirkti meži Latvijā.

Ņemot vērā, ka fonda pārvaldniekam ir apgrūtināta iespēja noskaidrot fonda PLG, fonda pārvaldnieks par fonda PLG var uzskatīt fonda augstāko vadību, attiecīgi pamatojot un dokumentējot darbības, lai noskaidrotu klienta PLG.

232. Persona, kas ieņem amatu augstākās pārvaldes institūcijā, ir persona, kura kontrolē uzņēmumu un pieņem lēmumus uzņēmuma vārdā. Piemēram, akciju sabiedrības gadījumā tas ir valdes priekšsēdētājs, valdes loceklis (atkarīgs no pilnvarojuma rīkoties, piemēram, ja valdē ir pieci valdes locekļi, kas katrs ir tiesīgs klientu pārstāvēt atsevišķi, norāda visus valdes locekļus), valsts dibinātai kapitālsabiedrībai par PLG būtu uzskatāma kapitālsabiedrības augstākā vadība, proti, valde, institūcijās vai valsts iestādēs, kur iestādes vārdā lēmumus pieņem padome, – padomes locekļi.

233. Gadījumos, kad par klienta PLG ir uzskatāma persona, kas ieņem amatu klienta augstākajā pārvaldes institūcijā, veicot klienta padziļināto izpēti un pārlicinoties, vai noskaidrotais klienta PLG ir klienta PLG, nav nepieciešams iegūt tāda paša rakstura informāciju kā gadījumos, kad klientam ir PLG, kas gūst reālu labumu no uzņēmuma darbības. Nepieciešams noskaidrot, vai nav mainījušies apstākļi, pamatojoties uz kuriem iestāde kā klienta, kas ir juridiskā persona vai juridiskais veidojums, PLG ir noteikusi personu, kura ieņem amatu klienta augstākās pārvaldības institūcijā, un vai netiek slēpts reālais PLG.

234. Iestādei būtu jāizmanto uz riska izvērtējumu balstīta pieeja un politikās un procedūrās jāapraksta nepieciešamais informācijas apjoms, kas jāanalizē un jādokumentē, lai iestāde varētu apliecināt, ka ir veikusi riskam atbilstoša apjoma informācijas apkopošanu un analīzi, kas dod pārliecību un nerada šaubas par patieso PLG, t.i., ir pietiekami dokumentēti secinājumi un apkopotā informācija nesatur pretrunas un nerodas aizdomas, ka patiesais PLG tiek slēpts.

3.5.5. Noskaidrotais PLG neatbilst Uzņēmumu reģistrā reģistrētajam PLG

235. Ņemot vērā, ka PLG noskaidrošanā, pārbaudot ziņas Uzņēmumu reģistrā (turpmāk – UR), iestādei, pamatojoties uz risku novērtējumu, nepieciešams piemērot papildu pasākumus PLG noskaidrošanai, var būt situācijas, kurās iestāde konstatē, ka publiski pieejamā informācija par PLG ir pretrunā ar informāciju, ko iestāde ir ieguvusi, veicot papildu pasākumus PLG noskaidrošanai. Minētais vērtējams kā risku paaugstinošs faktors, un tā pārvaldīšanai nepieciešams veikt atbilstošus padziļinātās izpētes pasākumus.

236. Terminš 235. punktā noteikto pasākumu veikšanai ir tāds pats, kāds noteikts attiecībā uz 2. pielikumā ietverto risku paaugstinošo faktoru izpēti, – 35 darba dienas ar iespēju to pagarināt, dokumentējot un pamatojot, ja visaptverošas padziļinātās izpētes veikšanai objektīvu iemeslu dēļ ir nepieciešams papildu laiks. Tikai pabeidzot padziļinātās

izpētes pasākumus un gūstot pārlicību par to, ka konstatētā informācija par PLG neatbilst UR vestajos reģistros reģistrētajai informācijai, iestājas Likuma 18. panta 3.¹ daļā noteiktais termiņš nekavējoties, bet ne vēlāk kā trīs darba dienu laikā paziņot par neatbilstību UR.

237. Publisko reģistru un klienta sniegtās informācijas neatbilstības gadījumā iestāde, piemērojot padziļinātās izpētes pasākumus, var lūgt arī iesniegt papildu informāciju un veikt papildu izpētes pasākumus, lai pārliecinātos, ka klienta sniegtā informācija par PLG ir patiesa.

238. Apstākļi, ka UR norādītā informācija neatbilst iestādes iegūtajai un noskaidrotajai informācijai, vērtējams kā paaugstināts risks arī turpmākajā klientam piemērošo risku pārvaldīšanā. Ja padziļinātās izpētes rezultātā iestāde konstatē aizdomīgu darījumu, tā ziņo Finanšu izlūkošanas dienestam un lemj par darījuma attiecību pārtraukšanu.

239. Papildus iestāde atbilstoši Likumā noteiktajam par neatbilstību UR un iestādes noskaidrotajā informācijā par PLG ziņo UR, ievērojot UR vadlīnijās noteikto kārtību.

240. Iestādei jānošķir neatbilstības raksturs:

240.1. vai konstatētā neatbilstība ir, piemēram, pārrakstīšanās vai cita kļūda;

240.2. vai tā ir neatbilstība pēc būtības.

241. UR vadlīnijās sniegts UR skaidrojums, kurās situācijās un kā jāziņo par to, ka informācija, iespējams, ir nepatiesa pēc būtības, un kurās, ka informācijā konstatēta pārrakstīšanās kļūda. Papildus UR skaidrojis arī to, kurās situācijās informācijas atšķirība nav uzskatāma par kļūdu un līdz ar to nav nepieciešams ziņot par neatbilstību. Skaidrojums pieejams šeit: <https://www.ur.gov.lv/lv/patieso-labuma-guveju-skaidrojums/kludas-metodika/>.

242. Konstatējot, ka informācija par PLG, kas ir iestādes rīcībā, neatbilst UR reģistrētajai informācijai par PLG (pārrakstīšanās kļūda, t.sk. nebūtiskas atšķirības personu identificējošajā informācijā, tostarp personu apliecinošā dokumenta informācijā) un šī neatbilstība nerada aizdomas, ka UR norādītais klienta PLG varētu būt cita persona, iestāde par konstatēto neatbilstību informē UR.

243. Situācijās, kad iestāde noskaidrojusi un pārliecinājusies par PLG atbilstoši Likuma 18. panta septītajai daļai (par PLG uzskata personu, kura ieņem augstākās pārvaldības institūcijā amatu juridiskajā personā vai juridiskā veidojumā), bet UR vestajos reģistros reģistrēta pazīme, ka "PLG noskaidrot nav iespējams" vai "PLG ir akcionārs tādā akciju sabiedrībā, kuras akcijas ir iekļautas regulētajā tirgū, un veids, kādā tiek īstenota kontrole pār juridisko personu, izriet tikai no akcionāra statusa", ziņot par, iespējams, nepatiesu informāciju par PLG nav pamatoti.

244. Papildus praksē iespējamās situācijas, kad nesakritība konstatēta starp iestādes prezumēto PLG Likuma 18. panta septītās daļas izpratnē un UR norādīto PLG. Piemēram, atbilstoši Likuma 18. panta septītajai daļai iestāde norāda par PLG personu, kura ieņem augstākās pārvaldības institūcijā amatu šajā juridiskajā personā, savukārt UR kā prezumētais PLG reģistrēts šīs juridiskās personas mātes uzņēmuma pārvaldības

institūcijas vadītājs. Šādos gadījumos nesakritība nebūtu vērtējama kā nesakritība pēc būtības, bet gan atšķirība iestādes un UR informācijā par prezumēto PLG. Tādējādi nebūtu nepieciešams ziņot par neatbilstību pēc būtības.

245. Konstatējot neatbilstību pēc būtības, iestādei būtu jāizvērtē, kādi pasākumi turpmāk būtu jāveic, lai risku pārvaldītu. Ja iestāde ir veikusi atbilstošus pasākumus un ir pārliecinājusies, ka noskaidrotais PLG ir PLG (piemēram, nesen veikta PLG maiņa, klients ir iesniedzis to apliecinošus dokumentus un iestāde tos ir izvērtējusi un pārliecinājusies par to atbilstību), tad par neatbilstību nepieciešams ziņot UR. UR attiecīgi izvērtēs, vai nesen veiktā PLG maiņa ir pieteikta reģistrācijai, un lems par tālāku ziņojuma iesniegšanu Valsts policijai. Šādās situācijās nav nepieciešams obligāti piemērot risku pārvaldīšanas pasākumus, piemēram, pastiprināto uzraudzību. Savukārt gadījumos, kad par PLG nav iespējams pārliecināties vai iesniegtā informācija nav pietiekama, lai par to pārliecinātos, iestāde ziņo UR un ņem vērā šo apstākli, izvērtējot turpmāko sadarbību ar klientu un to, kādi riska pārvaldīšanas pasākumi, piemēram, pastiprinātās uzraudzības, piemērojami, ja sadarbība tiek turpināta. Neatbilstības konstatēšana automātiski nenozīmē darījuma attiecību pārtraukšanu ar klientu, tomēr šāds iestādes lēmums var būt iespējams, pamatojoties uz risku izvērtējumu.

246. Konstatējot UR atzīmi, ka pastāv neatbilstība starp UR un kāda cita Likuma subjekta noskaidroto PLG, jāņem vērā, ka nav pieejama informācija par pamatojumu šādi neatbilstībai. Līdz ar to atzīme pati par sevi nav uzskatāma par prasību izbeigt darījuma attiecības ar klientu, par kuru UR ir atzīme, ka kāds cits Likuma subjekts ir konstatējis neatbilstību. Primāri PLG noskaidrošana paliek Likuma subjekta pienākums konkrētajās darījuma attiecībās, un apstāklis, ka ir konstatēta minētā atzīme, ir papildu elements izpētes ietvaros, kas jāizvērtē kopā ar pārējiem apstākļiem, lai veiktu holistisku klienta novērtējumu.

247. Stājoties spēkā Likuma prasībai par ziņošanu UR par PLG neatbilstību UR norādītajam (no 01.07.2020.), iestādei nav noteikts par pienākumu veikt visas esošās klientu bāzes pārvērtēšanu. Vienlaikus jāņem vērā, ka Likuma 18. panta trešā daļa nosaka, ka, noskaidrojot klienta PLG, obligāti izmantojamas ziņas vai dokumenti no UR. Līdz ar to iestādei, tiklīdz iestājas jebkāda veida nepieciešamība vai no normatīvajiem aktiem izrietošs pienākums noskaidrot vai aktualizēt informāciju par PLG (piemēram, periodiskās padziļinātās izpētes ietvaros), ir jāizmanto UR vestajos reģistros reģistrētā informācija par PLG un atbilstoši jārikojas informācijas neatbilstību gadījumā.

3.6. Darījuma attiecības ar klientu, kas ir politiski nozīmīga persona (PNP)

3.6.1. PNP noteikšana

248. Likumā norādītais PNP amatu uzskaitījums ir aprakstošs un nav uzskatāms par izsmeļošu, jo nav iespējams uzskaitīt visus iespējamus amatus, kas uzskatāmi par nozīmīgiem.

249. Izvērtējot jautājumu par personas ieņemamā amata nozīmīgumu, nepieciešams izvērtēt, vai ieņemamais amats piešķir iespējas ietekmēt lēmumu pieņemšanu publiskajā sektorā, kas varētu būt par pamatu, lai citas personas varētu būt ieinteresētas attiecīgo

personu uzpirkt vai kukuļot, vai persona citādi varētu izmantot tai piešķirtās publiski nozīmīgās pilnvaras privātā labuma gūšanai (publiskās varas izmantošana).

250. Apstāklis, kas PNP lēmumu var apstrīdēt un pieņemtais lēmums nav galīgs, neietekmē to, ka persona, kas ieņem Likumā noteiktos amatus vai citu nozīmīgu publisku amatu, nebūtu uzskatāma par PNP. PNP statuss nav attiecināms uz vidējā līmeņa vai zemākā līmeņa amatpersonām.

Piemērs

Situācija Nr. 1

Zemesgrāmatu tiesneši

Likums nosaka, ka par PNP būtu uzskatāms konstitucionālās tiesas, augstākās tiesas vai cita līmeņa tiesas tiesnesis (tiesu institūcijas loceklis). Rajona pilsētu tiesu sastāvā atrodas arī zemesgrāmatu nodaļas. Tās ieraksta zemesgrāmatās nekustamos īpašumus un nostiprina jeb reģistrē ar šiem īpašumiem saistītās tiesības. Tiesības uz nekustamo īpašumu nostiprina uz zemesgrāmatas tiesneša lēmumu pamata.

Nosakot, vai zemesgrāmatas tiesnesis būtu uzskatāms par PNP, iestādei nepieciešams izvērtēt, vai šis amats ļauj ietekmēt lēmumus publiskajā sektorā. Apstāklis, ka zemesgrāmatas atrodas rajona pilsētas tiesu sastāvā, pats par sevi automātiski nenozīmē, ka zemesgrāmatu tiesneši būtu uzskatāmi par PNP. Vienlaikus, pastāvot noteiktiem faktoriem (piemēram, augstam klienta riskam, noteiktam klienta darījumu apmēram un veikto darījumu modelim), iestāde var klientu, kas ir zemesgrāmatas tiesnesis, uzskatīt par PNP.

Situācija Nr. 2

Goda konsuls

Nosakot, vai Latvijas Republikas goda konsuls kādā valstī būtu uzskatāms par PNP, iestādei nepieciešams izvērtēt, vai šis amats ļauj ietekmēt kādu svarīgu lēmumu. Latvijas Republikas goda konsuls vai ģenerālkonsuls ir persona, kurai Latvijas Republika uztic veikt valsti reprezentējošās un konsulārās funkcijas, pamatojoties uz īpašu ārlietu ministra (Ārlietu ministrijas valsts sekretāra) pilnvarojumu, tātad šī persona pilda reprezentatīvās un konsulārās funkcijas bez lēmumu pieņemšanas pilnvarām.

251. Lai arī attiecībā uz personām, kas uzskatāmas par PNP ģimenes locekļiem, Likumā sniegts uzskaitījums, tomēr jāņem vērā, ka persona, kas nav to personu skaitā, kas uzskatāmas par PNP ģimenes locekli, var būt *ar PNP cieši saistīta persona* (piemēram, ja PNP ar personu atrodas neregistrētā laulībā). Jēdzienu "citas ciešas attiecības" iestāde piemēro individuāli, balstoties uz savā rīcībā esošās informācijas un riska vērtējumu. Iestādei, piepildot jēdzienu "ar PNP cieši saistīta persona" ar saturu, jāvērtē, vai tās klienta un PNP starpā pastāv tādas uzticības un saistības attiecības, kas var kalpot par pamatu, lai PNP ar šīs personas palīdzību slēptu publiskās varas ļaunprātīgu izmantošanu privātā labuma gūšanai. Lai noteiktu, vai klients atbilst ar PNP cieši saistītas personas statusam, būtu jāizvērtē iestādei pieejamā informācija kontekstā ar šī klienta plānotajiem darījumiem un to apmēriem, lai izvērtētu, vai sadarbība var radīt NILLTPF risku.

3.6.2. PNP piemērojamais padziļinātās izpētes apjoms

252. PNP, PNP ģimenes loceklis vai ar PNP cieši saistīta persona atbilstoši Likumam ir pakļauta padziļinātajai izpētei. Tomēr arī padziļinātās izpētes pasākumi piemērojami atšķirīgā dziļumā, pamatojoties uz risku, – atkarībā no faktiskajiem apstākļiem, klientu izpētes ietvaros iegūtās informācijas un klientu veiktajiem darījumiem.

Piemērs

Klients ir valsts kapitālsabiedrība vai pašvaldība, un par tā PLG tiek uzskatīta persona, kas ieņem amatu kapitālsabiedrības vai pašvaldības pārvaldības institūcijā, piemēram, pilsētas pašvaldības mērs.

Šādā gadījumā augstākās pārvaldes institūcijas amatpersona, pildot tai noteiktos amata pienākumus, darbojas sabiedrības interesēs. Riska izpausme no darījuma attiecībām ar klientu, kas ir, piemēram, pašvaldība, lai arī par tās PLG ir uzskatāma persona, kas atzīstama par PNP, atšķiras no riska, kas piemīt klientam, kas ir, piemēram, ārzonā reģistrēts uzņēmums, kura PLG ir ārvalsts parlamenta pārstāvis, kas gūst labumu kā reālais PLG. Tādējādi risks klientam, kura PLG ir PNP, kas reāli gūst labumu no klienta darbības, ir atšķirīgs no riska, kāds pastāv situācijā, kad par klienta PLG tiek uzskatīta persona, kas klienta augstākās pārvaldes institūcijā ieņem amatu un tieši saistībā ar šo amatu uzskatāma par PNP. Līdz ar to pasākumiem, ko šādās situācijās piemēro iestādei, jābūt atbilstošiem riskam.

253. Risks un līdz ar to piemērojamie padziļinātās izpētes pasākumi var atšķirties arī, izvērtējot apstākli, no kuras jurisdikcijas ir PNP – Latvijas Republikas, Eiropas Savienības dalībvalsts, trešās valsts. Piemēram, risks klientam, kas ir ārzonā reģistrēts uzņēmums, kura PLG ir valsts, kurā ir augsts korupcijas risks, rezidents – PNP, var būt augstāks nekā klientam, kas ir Latvijas Republikas rezidents, kura PLG ir Latvijas Republikas rezidents, kas uzskatāms par PNP, jo pastāv risks, ka uzņēmums, kura PLG ir PNP valstī, kurā ir augsts korupcijas risks, izmantojot šo uzņēmumu, mēģina legalizēt ārpus valsts līdzekļus, kuru izcelsme, iespējams, saistīta, piemēram, ar koruptīvām darbībām. Lai izvērtētu risku, nepieciešams ne tikai ņemt vērā apstākli, ka PLG ir PNP, bet arī izvērtēt klienta darbību kopumā (saimniecisko darbību, darījumu būtību). Ne visiem klientiem, kuri paši (fiziskās personas) vai kuru PLG (juridiskās personas) uzskatāmi par PNP, ir vienāds risks, līdz ar to piemērojamās padziļinātās izpētes apjoms arī būs atšķirīgs atbilstoši konkrētā klienta riskam.

254. Komisija ieteikumus attiecībā uz PNP, to ģimenes locekļu un ar tām cieši saistītu personu noskaidrošanu, izpēti un darījumu uzraudzību ir sniegusi 02.03.2016. ieteikumos Nr. 55 "Ieteikumi kredītiestādēm un finanšu iestādēm politiski nozīmīgu personu, to ģimenes locekļu un ar tām cieši saistītu personu noskaidrošanai, izpētei un darījumu uzraudzībai" (pieejami <https://www.fktk.lv/tiesibu-akti/kreditiestades/fktk-izdot-ie-noteikumi-2/citi-ieteikumi/ieteikumi-kreditiestadem-un-finansu-iestadem-politiski-nozimigu-personu-to-gimenes-loceklu-un-ar-tam-ciesi-saistitu-personu-noskaidrosana-i-izpetei-un-darijumu-uzraudzibai/>). Minētos ieteikumus var izmantot ne tikai kredītiestādes, bet arī pārējās iestādes tiktāl, ciktāl tajos noteiktais ir attiecināms uz šo iestāžu darbību.

3.7. Līdzekļu izcelsme un labklājības izcelsme

255. Klienta līdzekļu un labklājības izcelsmes pārbaude ir uz risku izvērtējumu balstīts pasākums. Iestāde atkarībā no klienta NILLTPF riska nosaka piemērojamos pasākumus, un iestādes pienākums ir pierādīt, ka tās veiktie pasākumi (piemēram, iegūtais klienta skaidrojums, iegūtie dokumenti vai publiski pieejamā informācija) atbilst un ir samērīgi ar klientam piemītošo risku.

256. Viens no pasākumiem attiecībā uz klienta labklājības izcelsmes pārbaudi, ko iestāde var izmantot, ir pārliecināties, ka klients nodokļus administrējošajā iestādē ir iesniedzis atbilstoši tā rezidences valsts regulējumam nepieciešamās deklarācijas, piemēram, t.s. nulles deklarācijas (šādu pasākumu iestāde izmanto, kad tas atbilst apstākļiem, piemēram, klients veic būtisku līdzekļu pārvedumu uz kontu un to skaidro kā uzkrātu līdzekļu, ko iepriekš ir deklarējis, pārvedumu un iestāde pārliecinās, ka, izmantojot tās pakalpojumus, iestāde netiek izmantota noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijai). Arī šādas deklarācijas ir nepieciešams izvērtēt, t.sk. pārliecināties, vai līdzekļu apmērs, kas ir deklarēts, atbilst līdzekļu apmēram, kas, izmantojot iestādes pakalpojumus, tiek apgrozīts iestādē.

257. Iestāde politikās un procedūrās nosaka gadījumus, informāciju vai dokumentus un to iegūšanas veidu atbilstoši klienta riskam, lai pārliecinātos par klienta līdzekļu un labklājības izcelsmi, vienlaikus ievērojot samērīguma principu – iegūstamās informācijas apjoms atbilst un ir samērīgs ar klienta veiktajiem darījumiem un saimniecisko vai personisko darbību. Piemēram, ja tiek pētīta labklājības, kura radusies pirms 10 gadiem, izcelsme, iestāde ņem vērā un izvērtē informāciju un dokumentus kompleksi, tostarp ņem vērā normatīvo regulējumu konkrētajā jomā un laikā. Ja klients norāda, ka tam nav dokumentu, kas apliecinātu labklājības izcelsmi, jo kā privātpersonai tam nav pienākuma glabāt šādus dokumentus, iestāde izvērtē klienta sniegto skaidrojumu un pārliecinās par tā atbilstību regulējumam. Ja klienta skaidrojums rada šaubas vai neatbilst patiesībai, iestāde lemj, vai tā spēj nodrošināt pilnvērtīgai klienta izpētei nepieciešamo informāciju, lai turpinātu sadarbību ar klientu.

258. Iestādei ir jāpārliecinās par klienta darījumos izmantoto līdzekļu izcelsmi, un tā nevar visos gadījumos (neatkarīgi no riska) pamatoties tikai uz publiski pieejamo informāciju par klienta materiālo stāvokli, lai izdarītu secinājumu, ka klienta līdzekļu izcelsme nav saistīta ar NILLTPF. Apstāklis, ka klients ir materiāli nodrošināts, nenozīmē, ka klienta kontā vai tā vārdā vai labā saņemto līdzekļu izcelsme ir legāla un tie nevar būt saistīti ar NILLTPF. Informācija, kas iegūta no publiskiem resursiem par klienta materiālo stāvokli, noteiktos gadījumos var tikt vērtēta vienīgi kā papildu informācija, un tā nevar visos gadījumos kalpot par pamatu, lai izdarītu secinājumus par līdzekļu izcelsmes legalitāti.

Piemērs

Klients fiziskā persona, ārvalsts rezidents, veicis skaidras naudas iemaksu 50 000 euro apmērā. Klienta nodarbošanās – publiskā sektora amatpersona ārvalstī.

Iestāde, noskaidrojot līdzekļu izcelsmi, saņem klienta skaidrojumu, ka iemaksātā nauda ir no pārdota nekustamā īpašuma rezidences valstī, ko klients saņēmis mantojumā no tēva. Darījums veikts skaidrā naudā ar citu šīs pašas ārvalsts rezidentu Latvijas Republikā. Klients šobrīd atrodas citā valstī, un, lai iegūtu mantojuma dokumentus, speciāli ir jālido uz valsti, kur atrodas īpašums. Iestādei papildus tiek iesniegts pirkuma līgums par nekustamo īpašumu, kurš neparedz tiesību uz nekustamo īpašumu koroborāciju.

Iestāde, izvērtējot klienta skaidrojumu, pārlicinās, ka attiecīgās valsts regulējums tiešām neparedz tiesību uz nekustamo īpašumu koroborāciju, un papildus vērtē, vai klients skaidro naudu ir deklarējis muitā, un noskaidro, vai attiecīgajā valstī vispār ir atļauta nekustamā īpašuma pārdošana skaidrā naudā par šādu summu.

Iestāde lemj par turpmāko sadarbību ar klientu un nepieciešamību ziņot par aizdomīgu darījumu, ņemot vērā klienta sniegtā skaidrojuma loģisko pamatojumu un padziļinātās izpētes ietvaros noskaidroto informāciju, ko vērtē kontekstā ar risku paaugstinošajiem faktoriem.

259. Vērtējot klienta labklājības izcelsmi, var ņemt vērā apstākli, vai klients līdzekļus ir deklarējis. Ja tiek pētīta pirms 10 gadiem radušās labklājības izcelsme un klients iesniedz dokumentu, ka savus ienākumus ir deklarējis attiecīgās valsts nodokļu administrācijā, iestādei nepieciešams izvērtēt deklarēto summu – vai tā atbilst darījumu apmēriem iestādē un vai nepastāv citi risku paaugstinoši faktori.

260. Nav nepieciešams un nav samērīgi noteikt, ka par visiem pārskaitījumiem no citas kredītiestādes, jāiesniedz klienta konta izraksts no kredītiestādes, no kuras pārskaitījums saņemts. Šādu prasību iestāde var noteikt, iestājoties noteiktiem kritērijiem (piemēram, paaugstināta riska klientiem, sasniedzot saskaņā ar iestādes riska izvērtējumu definētu darījuma limitu vai konstatējot citus apstākļus, kas var liecināt par paaugstinātu risku vai izvairīšanos no limitiem).

Piemērs

Situācija Nr. 1

Klients ir Latvijas Republikas rezidents fiziskā persona, algots darbinieks ar mēneša vidējo kredīta apgrozījumu 3 000 *euro*. Klients savā iestādes kontā no citas iestādes pārskaita 40 000 *euro*.

Iestāde klienta izpētes ietvaros noskaidro, ka pārskaitītie līdzekļi ir depozīts, ko klients turējis citā kredītiestādē, bet šobrīd nolēmis līdzekļus glabāt iestādē. Papildus noskaidrots, ka klients 2012. gadā iesniedzis mantiskā stāvokļa deklarāciju (t.s. nulles deklarāciju), norādot 30 000 *euro* naudas uzkrājumu.

Izvērtējot visu par klientu pieejamo informāciju un nekonstatējot risku paaugstinošos faktorus, kā arī izvērtējot, ka līdzekļu tālākais izlietojums ir atbilstošs, klienta izpētes ietvaros iegūtā informācija varētu būt atbilstoša un samērīga ar klienta risku.

Situācija Nr. 2

Klients ir paaugstināta riska valsts rezidents fiziskā persona, vairāku uzņēmumu īpašnieks, vidējais mēneša kredīta apgrozījums 1 000 000 *euro*, līdzekļi tiek pārskaitīti no klienta kontiem citās iestādēs ārpus Latvijas Republikas.

Iestāde klienta izpētes ietvaros noskaidro, ka klientam pieder vairāki uzņēmumi, kas reģistrēti valstī, kurā pastāv augsts korupcijas risks, un par kuru saimnieciskās darbības apmēriem nav iespējams iegūt papildu informāciju publiskajos avotos. Kā labklājības izcelsmes avotu klients norāda ieņēmumus no savu uzņēmumu darbības un iesniedz attiecīgās valsts nodokļu administrācijā iesniegtu deklarāciju izrakstus par 2016. un 2015. gadu par summu kas ekvivalenta 700 000 *euro*.

Klienta izpētes ietvaros iegūtā informācija nav pietiekama labklājības izcelsmes noskaidrošanai. Papildus būtu nepieciešams iegūt informāciju par klientam piederošo uzņēmumu saimniecisko darbību (piemēram, publiskajos reģistros, uzņēmumu finanšu pārskatos ietvertās ziņas), tās apjomiem, lai pārliecinātos, ka šo uzņēmumu saimnieciskā darbība ir tādā apjomā, lai klients kā PLG gūtu labumu apmērā, kas tiek pārskaitīts uz klienta kontu. Iesniegtās deklarācijas nepamato līdzekļu, kas ir klienta kontā iestādē.

Situācija Nr. 3

Iestāde uzsāka sadarbību ar klientu E.D., kas ir valsts, kurā pastāv augsts korupcijas risks, rezidents. E.D. nodeva iestādei pārvaldīšanā finanšu instrumentus 5 000 000 *euro* vērtībā, kuri tika pārvesti no E.D. piederošās kompānijas M (reģistrācijas valsts – Eiropas Savienības dalībvalsts, kurā plaši uzņēmumu reģistrācijai tiek izmantoti juridiskās dibināšanas uzņēmumu pakalpojumi) konta kredītiestādē L. Iestāde, lai pārliecinātos par E.D. piederošo finanšu instrumentu izcelsmi, ir ieguvusi dokumentus, kas tās skatījumā apliecina kompānijas M saimniecisko darbību – kompānijas M rediģētu kredītiestādes L konta pārskatu, kurā redzamas atsevišķas ienākošās transakcijas par samaksas saņemšanu no M partnera, aģenta līgumu par starpniecības pakalpojumu sniegšanu M partnerim, no kura saņemti līdzekļi, atsevišķus pieņemšanas un nodošanas aktus par preču piegādi valstī, kurā pastāv augsts korupcijas risks, un dažus kompānijas M izrakstītus rēķinus partnerim.

Klienta padziļinātās izpētes ietvaros iegūtie dokumenti nav pietiekami, lai pārliecinātos par finanšu instrumentu izcelsmi. Minētie dokumenti atspoguļo tikai iespējamu sadarbības faktu starp klientam piederošu čaulas kompāniju un tās partneri, turklāt iesniegtajā konta pārskatā ir redzama naudas līdzekļu saņemšana atsevišķos darījumos, bet nav iespējams pārliecināties, vai tieši no minētajiem līdzekļiem ir iegādāti attiecīgie finanšu instrumenti. Padziļinātās izpētes ietvaros, ņemot vērā klientam piemītošos paaugstinātos riskus, būtu jāvērtē nepieciešamība iegūt arī nerediģētu konta pārskatu, kas apliecinātu, ka par tajā esošajiem līdzekļiem tika iegādāti attiecīgie finanšu instrumenti, un jāvērtē, vai darījumiem kopumā nepiemīt aizdomīguma pazīmes, ja tiktu konstatēts, ka kompānija M visus par starpniecības pakalpojumiem saņemtos līdzekļus novirzītu finanšu instrumentu iegādei, kas nav raksturīgi normālai saimnieciskajai darbībai un var liecināt par NILLTPF.

261. Komisija ieteikumus attiecībā uz klienta līdzekļu izcelsmes un materiālo stāvokli raksturojošās labklājības izcelsmes novērtēšanu ir sniegusi "Ieteikumus kredītiestādēm klientu līdzekļu un labklājības izcelsmes noteikšanai" (pieejami <https://www.fktk.lv/tiesibu-akti/kreditiestades/fktk-izdotie-noteikumi-2/citi->

ieteikumi/ieteikumi-kreditiestadem-klientu-līdzekļu-un-labklājības-izcelsmes-noteikšanai/). Minētos ieteikumus klientu līdzekļu un labklājības izcelsmes noteikšanai var izmantot ne tikai kredītiestādes, bet arī pārējās iestādes tiktāl, ciktāl tajos noteiktais ir attiecināms uz šo iestāžu darbību.

3.8. Dokumentu glabāšana

262. Atbilstoši Likuma prasībām dokumentiem, uz kuru pamata veikta klienta identifikācija, nepieciešams izgatavot kopijas. Dokumentu kopijas tiek izmantotas, lai iestāde pierādītu, uz kā pamata identifikācija ir veikta un tās turpmāk izmantotu, lai pārliecinātos, ka klients, kas ieradies iestādē, ir tā pati persona (piemēram, klientam vēloties veikt darījumu, iestāde pirms klienta apkalpošanas pārliecinās, ka klients, kas uzrāda personu apliecinošo dokumentu, ir tā pati persona, kas ir jau identificēta kā iestādes klients, salīdzinot klienta personas datus, kas redzami uzrādītajā personu apliecinošajā dokumentā, ar datiem, kas ir klienta personu apliecinošā dokumenta kopijā un ir iestādes rīcībā). Ja iestāde var nodrošināt sistēmā informāciju par to, kas un kad ir veicis klienta identifikāciju un skenējis šo dokumentu, ir pieņemami, ka identifikācijas dokumenti tiek skenēti, nevis kopēti.

263. Iestāde piecus gadus²⁶ pēc darījuma attiecību izbeigšanas vai gadījuma rakstura darījuma veikšanas glabā visu klienta izpētes gaitā iegūto informāciju, kā arī informāciju par visiem klienta veiktajiem maksājumiem un saraksti ar klientu, t.sk. elektronisko saraksti.

3.9. Darījuma attiecību uzraudzība

264. Iestāde nodrošina pastāvīgu klienta un tā veikto darījumu uzraudzību, kas ietver rūpīgu klienta veikto darījumu vai transakciju monitoringu, lai pārliecinātos, ka tie atbilst iestādes rīcībā esošajai informācijai par klienta saimniecisko vai personīgo darbību un sākotnēji noteiktajam un klientam piešķirtajam NILLTPF riska līmenim.

265. Atkarībā no iestādes lieluma, darbības specifikas, klientu skaita un tiem piemītošā riska īpatsvara un klientu veikto darījumu apmēra un skaita iestādei nepieciešams ieviest tādu darījumu uzraudzības sistēmu, kas efektīvi spēj konstatēt aizdomīgus darījumus, kā arī spēj mazināt un novērst risku iestādei tikt iesaistītai NILLTPF vai šādu darbību mēģinājumā. Iestādēm ar lielu klientu skaitu vai lielu veikto darījumu vai gadījuma rakstura darījumu skaitu, vai lielu tādu klientu īpatsvaru, kuru veiktajiem darījumiem jānodrošina pastiprināta uzraudzība, lai nodrošinātu efektīvu NILLTPFN prasību izpildi, nepieciešams ieviest automātisku klientu veikto darījumu uzraudzības risinājumu. Savukārt iestādēs ar mazu klientu skaitu un mazu klientu veikto darījumu apmēru ir pieļaujams, ka klientu veiktie darījumi tiek uzraudzīti, izmantojot manuālus vai daļēji automatizētus risinājumus.

266. Iestādei būtu jāievieš automātiski risinājumi ar mērķi nodrošināt, ka tā neuzsāk darījuma attiecības, kā arī neizpilda darījumus, kuru ietvaros klients vai tā darījuma partneris ir persona, pret kuru noteikti finanšu ierobežojumi. Iestādes izveidotajai klienta darbību un darījumu uzraudzības sistēmai jāspēj identificēt darījumus (maksājumus) un

²⁶ Atbilstoši Likuma 37. pantā noteiktajam.

klientam netipisku rīcību, uz ko pamatojoties būtu jāveic konkrētās situācijas vai darījuma izpēte, lai pārliecinātos, vai darījums nav uzskatāms par aizdomīgu.

267. Lai veiktu kvalitatīvu un efektīvu klientu un to veikto darījumu uzraudzību, iestādei, uzsākot darījuma attiecības, ir atbilstoši jānovērtē klienta riska līmenis un jāiegūst riska līmenim atbilstoša informācija par klientu un tā saimniecisko vai personisko darbību, lai darījuma attiecību laikā spētu atbilstoši veikt klientu un to veikto darījumu uzraudzību.

268. Ja darījumu uzraudzība tiek nodrošināta, izmantojot dažādus scenārijus, kas ģenerē paziņojumus par iespējami aizdomīgu darījumu (*alert*), būtiski, lai darījumu scenāriju algoritmi ir izstrādāti atbilstoši iestādes piedāvātajiem produktiem un pakalpojumiem un klientiem piemītošajiem riskiem, un lai tie savlaicīgi spētu identificēt potenciāli aizdomīgus darījumus, un iestāde varētu veikt to izpēti un nepieciešamības gadījumā atturēties no darījuma vai sniegt aizdomīga darījuma ziņojumu Finanšu izlūkošanas dienestam.

269. Iestāde politikās un procedūrās izstrādā detalizētu kārtību, kādā tiek veikta darījumu uzraudzība, tostarp paredz, kā tiek pārskatīti scenāriji, to efektivitāte, noteiktas atbildības jomas u.tml.

3.10. Korespondējošās attiecības

270. Atbilstoši Likuma prasībām iestādei nepieciešams veikt padziļināto izpēti, uzsākot un uzturot korespondentattiecības ar kredītiestādi vai finanšu iestādi (respondentu). Atbilstoši Likumam par korespondentattiecībām uzskatāmas arī attiecības starp kredītiestādēm un finanšu iestādēm vai attiecības starp finanšu iestādēm, ja korespondentiestāde sniedz respondentiestādei pakalpojumus, tostarp pakalpojumus, kuri ietver maksājumu un norēķinu veikšanu, vai tiem līdzīgus pakalpojumus atbilstoši savstarpēji noslēgtam līgumam. Tādējādi arī finanšu iestādei, kas nav kredītiestāde, piemēram, maksājumu iestādei, sniedzot maksājumu pakalpojumus citai finanšu iestādei, pamatojoties uz savstarpēju līgumu, nepieciešams ievērot prasības par padziļinātās izpētes veikšanu, attiecīgi izstrādājot prasības padziļinātās izpētes veikšanai šādiem attiecībām savās politikās un procedūrās. Prasības mērķis ir pārliecināties, ka respondentam ir izveidota atbilstoša IKS, un tādējādi mazināt risku, ka iestāde var tikt izmantota NILLTPF, izpildot respondenta klienta veiktos maksājumus.

271. Iestāde, uzturot darījuma attiecības ar citu finanšu iestādi, nodrošina principa "zini sava klienta klientu" ievērošanu. Ja kredītiestāde ir noteikusi klientu kategorijas, ar kurām nesadarbojas, piemēram, ar nelicencētiem azartspēļu organizētājiem, tad kredītiestādei ir jāvērtē, vai šādus klientus neapkalpo maksājumu un elektroniskās naudas iestādes.

4. Ziņošana un informācijas sniegšana iestādēm

4.1. Ziņošana Finanšu un kapitāla tirgus komisijai (ceturkšņa atskaites, pieprasījumi)

272. Biežāk saņemtie kredītiestāžu jautājumi un Komisijas atbildes par "Pārskata par NILLTPF riska ekspozīcijas raksturojumu" (turpmāk – Pārskats) sagatavošanu (citas iestādes ievēro šos principus manuālajās pieprasījuma atskaitēs, kad tie piemērojami):

Jautājums	Komisijas skaidrojums
Par "klienta" definīciju:	
a) vai tajā ieskaitāmas arī personas, kurām nav noguldījumu kredītiestādē	Par klientiem uzskatāmas un Pārskatā norādāmas visas personas, kurām kredītiestāde sniedz finanšu pakalpojumus saskaņā ar Kredītiestāžu likumā noteikto. Tas nozīmē, ka, ja kredītiestāde ir nodibinājusi darījuma attiecības ar klientu, tas uzrādāms klientu kopējā skaitā. Personas, kuras kredītiestādē veic gadījuma rakstura darījumu (piemēram, valūtas maiņas konvertācija/komunālo maksājumu/nodokļu maksājumu/soda naudu u.c. apmaksa bez darījuma attiecību uzsākšanas), atbilstoši Komisijas noteikumiem par NILLTPF riska pārvaldīšanu nav uzskatāmas par klientiem.
b) vai klientu skaitā ietilpst klienti, kuru konti kredītiestādē slēgti, bet palicis konta atlikums	Pārskatā jānorāda dati arī par klientiem, ar kuriem kredītiestāde ir pieņēmusi lēmumu sadarbību pārtraukt (klienti, kuru konti slēgti, bet palicis konta atlikums).
c) no citām kredītiestādēm pārņemtas kredītsaistības vai cesijas līgumi – vai tie ir jāiekļauj klientu skaitā (t.i., personai nav norēķinu konta kredītiestādē, katram klientam tiek atvērts atsevišķs kredīta atmaksas konts un kredītiestāde gūst ienākumu)	Ja kredītiestāde kredītsaistības ir pārņēmusi no citas kredītiestādes vai ar cesijas līgumu un turpmāk kredītiestāde veic šādu kredītu atmaksas uzraudzību, pārņemtie aizņēmēji ir uzskatāmi par kredītiestādes klientiem un dati par tiem uzrādāmi Pārskatā.
d) vai klientu skaitā ietilpst klienti ar pagaidu kontiem	Klientus, kuriem ir konti, kas atvērti pamatkapitāla reģistrēšanai pirms uzņēmums ir reģistrēts UR un kuros iemaksāta pamatkapitāla summa (uzņēmumam nav iespējams veikt izejošos maksājumus, kamēr uzņēmums nav reģistrēts UR), Pārskata 1. pielikumā atspoguļo gan klientu kopējā skaitā, gan aktīvos un apgrozījumā, bet Pārskata 6. pielikumā šo klientu PLG valsti var norādīt pēc uzņēmuma reģistrācijas valsts.

e) vai kredītiestādes grupas uzņēmumi, kuriem ir atvērti konti kredītiestādē, ir uzskatāmi par klientiem	Kredītiestādes grupas uzņēmumi uzskatāmi par klientiem.
Par depozītu platformas klientiem. Šos klientus identificē Eiropas Savienības dalībvalsts kredītiestāde, un tiem tiek atvērti tikai depozītu konti, bet nav pieejami citi kredītiestādes pakalpojumi. Vai šo klientu depozītu atlikumi Pārskatā jāuzrāda pie "starpnieku identificētiem klientiem"?	Klientu, kurus identificējusi Eiropas Savienības dalībvalsts kredītiestāde, depozītu atlikumi Pārskatā jāuzrāda sadaļā "Starpnieku identificētie klienti" (norādot datus arī 1. pielikuma 010. rindas "Klienti kopā" attiecīgajos laukos).
Ienākumu atspoguļošana Pārskata 1. pielikuma kolonna 110–140)	Uzrāda ienākumus, kas gūti no klientiem/klientu darījumiem (ienākumi no kredītiestādes saimnieciskās darbības nav iekļaujami Pārskatā).
Ko darīt, ja klients ir mainījis rezidences valsti pārskata periodā – uz kādu valsti šo klientu nepieciešams attiecināt?	Klientu/klientu PLG rezidences valsts, kā arī klientu juridiskā forma kredītiestādei jānovērtē uz pārskata perioda beigām un jānorāda attiecīgie dati (skaits, atlikums, apgrozījums, ienākumi). Piemēram, ja pārskata perioda laikā klients ir mainījis juridisko formu un perioda beigās klients ir kļuvis par finanšu iestādi, apgrozījumu (un ienākumus) par visu pārskata periodu attiecina uz finanšu iestādi.
Pārskata 6. pielikuma aizpildīšana	Pārskata 6. pielikumā ir apvienotas trīs atsevišķas tabulas ar atšķirīgu informāciju, kā apvienojošo elementu izmantojot valsts kodu, kas tiek norādīts kolonnā 010. Pirmā tabula, kurā valstu griezumā ir jānorāda informācija par PLG, satur kolonnu 020–040. Otrā tabula, kurā (neatkarīgi no pirmās tabulas datiem) norāda informāciju par PNP, satur kolonnu 050–070. Trešajā tabulā (neatkarīgi no pirmajās divās norādītās informācijas) valstu griezumā tiek norādīta informācija par padziļinātās izpēti klientiem.
PLG un PNP atspoguļošana Pārskata 6. pielikumā	Norādot datus par klientu juridisko personu PLG skaitu un attiecīgi aktīviem un kredīta apgrozījumu, piemēro proporcionalitātes principu, tas ir: - ja vienam klientam (juridiskai personai) ir viens PLG, kredītiestāde Pārskatā norāda 1 pie attiecīgās reģistrācijas valsts; - ja vienam klientam (juridiskai personai) ir divi PLG no dažādām reģistrācijas valstīm,

	kredītiestāde Pārskatā proporcionāli norāda 0.5 pie attiecīgās reģistrācijas valsts (piemēram, RU 0.5 un LV 0.5); - ja vienam klientam (juridiskai personai) ir trīs PLG no dažādām reģistrācijas valstīm, kredītiestāde Pārskatā proporcionāli norāda 0.33333 pie attiecīgās reģistrācijas valsts (piemēram, RU 0.33333, UA 0.33333 un LV 0.33333) utt. Pārskatā pretī attiecīgajai valstij norāda visu daļu summu. Analogiski atspoguļo arī aktīvus un apgrozījuma apmērus. Pārskata 6. pielikuma kolonnā 050, 060, 061, 070 (klienti pēc PNP statusa) uzrāda datus reģistrācijas valstu griezumā par klientiem fiziskām personām, kuras pašas atzīstamas par PNP, vai ir to ģimenes locekļiem un/vai ar PNP cieši saistītām personām, kā arī par klientu juridisko personu un juridisko veidojumu PLG (fiziskas personas), kuri atzīstami par PNP, dalījumā pa valstīm, piemērojot to pašu proporcionalitātes principu kā attiecībā uz klientu PLG.
Pārskata 7. pielikuma aizpildīšana	Kredītiestāde, aizpildot Pārskata 7. pielikumu, sniedz informāciju par klientiem (čaulas veidojumi un citi) pārskata ceturksņa beigās, attiecībā uz kuriem tā ir pieņēmusi lēmumu par darbības attiecību izbeigšanu (pēc NILLTPF riska izvērtēšanas) un kuriem vēl ir atlikums, t.i., visiem (slēgtajiem kontiem ar atlikumu) neatkarīgi no tā, vai lēmums pieņemts pirmajā, otrajā vai citā pārskata ceturksnī.

4.2. Ziņošana Finanšu izlūkošanas dienestam

273. Iestāde nodrošina, ka ziņojumi Finanšu izlūkošanas dienestam tiek sniegti savlaicīgi un kvalitatīvi un satur detalizētu aprakstu, kas liecina par darbījumu aizdomīgumu.

4.3. Ziņošana Valsts drošības dienestam

274. Atbilstoši Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likuma 17. panta pirmajā daļā noteiktajam iestādei ir nekavējoties, bet ne vēlāk kā nākamajā darb dienā jāziņo Valsts drošības dienestam par sankciju pārkāpšanu vai mēģinājumu pārkāpt sankcijas. Ziņojumu sagatavo brīvā formā, norādot iesniedzēju identificējošu

informāciju, paskaidrojot klienta sankciju pārkāpumu un pievienojot klienta izpētes informāciju, un nosūta uz e-pasta adresi sankcijas@vdd.gov.lv.

Noslēguma jautājums

Ar šo ieteikumu spēkā stāšanos spēku zaudē:

- 1) Komisijas 20.12.2017. ieteikumi Nr. 210 "Ieteikumi kredītiestādēm klientu izpētei pirms darījuma attiecību uzsākšanas un darījuma attiecību laikā";
- 2) Komisijas 06.12.2013. ieteikumi Nr. 268 "Ieteikumi maksājumu iestādēm un elektroniskās naudas iestādēm noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas jomā".

Finanšu un kapitāla tirgus
komisijas priekšsēdētāja

S. Purgaile

**ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR
DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU**